

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด
อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542
ปัญหาและแนวทางพัฒนา

MUANG SONG AGRICULTURAL COOPERATIVE LTD. BUSINESS OPERATION,
SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE, FISCAL YEAR 1999
PROBLEMS AND DEVELOPMENT GUIDELINES

นางสาวเฉลิมพร วงศ์จักร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์
พ.ศ. 2544

ลิขสิทธิ์ของโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์สหกรณ์

เศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่
ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา

MUANG SONG AGRICULTURAL COOPERATIVE LTD. BUSINESS OPERATION,
SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE, FISCAL YEAR 1999 PROBLEMS AND
DEVELOPMENT GUIDELINES

นามผู้วิจัย นางสาวเฉลิมพร วงศ์จักร์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ)
วันที่ 22 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2544

กรรมการที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ จันทนพศิริ)
วันที่ 23 เดือน พ.ค. พ.ศ. 44

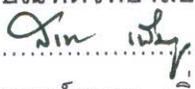
กรรมการที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)
วันที่ 21 เดือน พ.ค. พ.ศ. 44

หัวหน้าภาควิชา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ จันทนพศิริ)
วันที่ 21 เดือน พ.ค. พ.ศ. 44

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(อาจารย์สรายุ เพิ่มพูล)

ประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 4 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2544

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา

โดย

นางสาวเฉลิมพร วงศ์จักร์

พฤษภาคม 2544

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร

คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจ ปัญหาอุปสรรค และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจ ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ปีทางบัญชี 2542. เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงวิธีการดำเนินธุรกิจและนำแนวทางไปพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ฝ่ายจัดการ จำนวน 21 คน คณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 15 คน โดยการสัมภาษณ์และสมาชิกสหกรณ์ในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกกลุ่ม จำนวน 65 กลุ่ม และได้ทำการสุ่มตัวอย่างสมาชิกในกลุ่มด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้ตัวอย่างสมาชิก จำนวน 176 คน โดยการใช้แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การดำเนินธุรกิจ

ธุรกิจสินเชื่อ การให้เงินกู้ สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิก จำนวน 48.11 ล้านบาท มีเงินต้นถึงกำหนดชำระระหว่างปี จำนวน 60.83 ล้านบาท สหกรณ์เรียกเก็บได้ร้อยละ 68.98

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่าย จำนวน 5.69 ล้านบาท ประกอบด้วยปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย ยาเคมี พันธุ์พืช) ร้อยละ 60.68 และน้ำมัน ร้อยละ 39.32

ธุรกิจรวบรวมผลิตผล สหกรณ์รวบรวมผลิตผลได้ จำนวน 7.42 ล้านบาท เป็นการรวบรวมข้าวเปลือก ร้อยละ 76.30 ข้าวโพด ร้อยละ 16.08 ถั่วเหลือง ร้อยละ 7.62

2. ผลการดำเนินธุรกิจ

ทางด้านเศรษฐกิจ สหกรณ์มีกำไรสุทธิ 4.60 ล้านบาท มีการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นร้อยละ 6 จ่ายคืนตามส่วนแบ่งเงินกู้ร้อยละ 3 และเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและฝ่ายจัดการ ร้อยละ 4.02 ของกำไรสุทธิ

ทางสหกรณ์ การมีส่วนร่วมในธุรกิจของสหกรณ์ สมาชิกได้รับเงินกู้จากสหกรณ์เฉลี่ยสัญญาละ 30,799 บาท สมาชิกมีส่วนร่วมในการฝากเงินกับสหกรณ์เฉลี่ยบัญชีละ 2,689.32 บาท มีส่วนร่วมในการถือหุ้นประจำปีใน สหกรณ์เฉลี่ยคนละ 744.60 บาท

ทางสังคม สหกรณ์ได้ช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ให้ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานสมาชิกและการบริจาคร่วมทำบุญ และสมทบซ่อมแซมรางน้ำให้กับกลุ่มสมาชิกรวมเป็นเงิน 46,450 บาท

3. ปัญหา

ธุรกิจสินเชื่อ ด้านการให้เงินกู้ สหกรณ์ไม่สามารถที่จะเรียกชำระเงินต้นและดอกเบี้ยคืนจากสมาชิกได้ครบตามกำหนดสัญญา ด้านการรับฝากเงิน สมาชิกยังมีส่วนร่วมในการนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ไม่มากนัก ด้านการถือหุ้น สมาชิกมีส่วนร่วมในการถือหุ้นตามความสมัครใจน้อย

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สมาชิกยังไม่ให้ความร่วมมือซื้อสินค้าจากสหกรณ์เท่าที่ควร โดยสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงซื้อสินค้าจากร้านค้าในหมู่บ้าน

ธุรกิจรวบรวมผลิตผล สมาชิกให้ความร่วมมือนำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์น้อย เนื่องจากมีพันธะที่ต้องขายผลิตผลให้กับพ่อค้า

การส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์ยังไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก

การศึกษาอบรม สมาชิกยังขาดอุดมการณ์สหกรณ์ ความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ และสิทธิหน้าที่ของตนเองยังมีน้อย คณะกรรมการดำเนินการยังมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในงานสหกรณ์ไม่มากนัก ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ฝ่ายจัดการมีความรู้และความสามารถในการดำเนินธุรกิจยังไม่มากนัก และวิสัยทัศน์ยังไม่กว้างไกล

4. แนวทางพัฒนา

ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ควรจะให้สินเชื่อแบบกำกับโดยให้สมาชิกที่กู้มีแผนการผลิต สหกรณ์มีเงินทุนให้กู้น้อยควรที่จะพิจารณาเงินกู้ระยะสั้นให้แก่สมาชิก ควรมีการจัดชั้นสมาชิก เพื่อผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจ สหกรณ์ควรที่จะจัดทำโครงการระดมทุนภายในของสหกรณ์ขึ้น อย่างจริงจัง โดยประชุมชี้แจงให้สมาชิกเข้าใจถึงประโยชน์ที่สมาชิกและสหกรณ์จะได้รับ

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชนิดของสินค้า และราคาสินค้าที่สหกรณ์มีจำหน่ายให้สมาชิกทราบโดยทั่วถึง จัดหาสินค้าที่สมาชิกมีความ ต้องการมาจำหน่ายให้ทันเวลาที่สมาชิกต้องการ จัดให้มีตัวแทนจำหน่ายสินค้าตามกลุ่มสมาชิก ควรเชื่อมโยงธุรกิจกับการให้เงินกู้ของสหกรณ์และให้บริการที่สะดวกรวดเร็วแก่สมาชิก

ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล ควรประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้สมาชิกทราบถึงประโยชน์ ในการจำหน่ายผลผลิตผ่านสหกรณ์

การส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์ควรที่จะหาช่องทางในการส่งเสริมอาชีพทั้งภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรให้กับครอบครัวสมาชิก ควรที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตตามความสนใจ ของสมาชิก ควรจัดจ้างพนักงานเกษตรเพื่อให้คำแนะนำการผลิตกับสมาชิก

การศึกษาอบรม สหกรณ์ควรให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับอุดมการณ์สหกรณ์ หลัก และวิธีการสหกรณ์ สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และสหกรณ์ควรให้ คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Cooperative Economics

**MUANG SONG AGRICULTURAL COOPERATIVE LTD. BUSINESS OPERATION,
SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE, FISCAL YEAR 1999
PROBLEMS AND DEVELOPMENT GUIDELINES**

By

CHALERMPHORN WONGCHAK

MAY 2001

Chairman: Associate Professor Prayong Saiprasert
Department/Faculty: Department of Agricultural Economics and Cooperatives,
Faculty of Agricultural Business

The purposes of this research were to examine the business operation, problems and obstacles of Muang Song Agricultural Cooperative Limited in the fiscal year 1999 and to provide solutions to such problems and business development guidelines for the cooperative. The results of this research will be used for the business operation development. The data was collected by interviewing 21 persons of the managerial staff and 15 persons of the Board of Directors. Purposive sampling was used to obtain the members of the cooperative to cover all 65 groups. Simple random sampling was used to obtain 176 members from whom the data was collected by means of questionnaires and then analyzed with the use of frequency and percentage. The results were as follows.

1. Business Operation

The cooperative provided loans to the members at the amount of 48.11 million Baht, due loan repayment during the year was 60.83 million Baht, 68.98% was paid to the cooperative.

The cooperative paid 5.69 million Baht for product purchasing for sale, consisting of 60.68% production factors (fertilizer, chemical, and plant seeds) and 39.32% fuel.

For product collection business, the value of the products collected by the cooperative was 7.42 million Baht, consisting of 76.30% paddy, 16.08% maize and 7.62% soybean.

2. Results of Business Operation

Economically, the cooperative had 4.60 million Baht net profit, 6% dividend on share capital, 3% dividend on patronage of a loan and 4.02% on bonus of the Board of Directors and managerial staff.

Cooperative participation: The average amount of loan per contract obtained by the members were 30,799 Baht. The members deposited money with the cooperative at an average of 2,689.32 Baht for each account, each member had average yearly share capital holding of 744.60 Baht.

Socially, the cooperative helped the members affected by natural disasters, gave scholarships to their children and donated money for draining repair and maintenance, at the amount of 46,450 Baht.

3. Problems

Credit business: The cooperative did not receive payment for loan and interest by members on due dates, a small number of members deposited money with the cooperative and willing to take part in share holding.

Purchasing business: Few members purchased products from the cooperative, but mostly from village vendors.

Products collection business: Most members had obligation with other vendors, therefore only a few sold products to the cooperative.

Career promotion: The cooperative did not realize the importance of career promotion for the members.

Education and training: The members lacked cooperative principles, and practices as well as understanding of cooperative ideology. The Board of Directors did not have enough experience and knowledge in cooperative works, and of their roles and duties. The managerial staff did not have enough knowledge of business transactions and good vision.

4. Development Guidelines

Credit business: The cooperative should provide credit to members with condition, allow short-term loans to members due to limited finance available, classify members into categories to provide appropriate benefits, and set up an internal project

to raise funds by explaining to the members to understand what benefit the members and the cooperative would receive from the business.

Purchasing business: The cooperative should disseminate information about types and prices of products, supply products to the members in time of need, arrange for agents to sell products among members, relate the purchasing business to the loan business, and also give good service to members.

Product selling business: The cooperative should disseminate information about marketing, prices and benefits of selling production through the cooperative,

Career promotion: The cooperative should promote both agricultural and non-agricultural careers to the members' families, form producer groups of interest of the members, and employ agricultural extension officers to give advice to the members.

Education and training: The cooperative should intensively and continuously provide knowledge of cooperatives, principles, practices and methods as well as their duties and rights to the members. It should also provide training to the Board of Directors and managerial staff so that they will gain more knowledge for continuous improvements.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้หากปราศจากความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ จันทรศิริ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดลกร ขวัญคำ อาจารย์จิรพร กิตติการกุล คุณอานนท์ มั่งคั่ง สหกรณ์จังหวัดแพร่ คุณสุตปราณี อินทร์เสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา อภิชาติตรากุล ที่ได้กรุณาตรวจทานแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการ ดำเนินการ ฝ่ายจัดการสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด นอกจากนี้ยังมีอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม โดยเฉพาะพี่และเพื่อนที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาในเรื่องต่าง ๆ จึงขอขอบคุณทุกท่าน

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ดต.ปรีชา วงศ์จักร์ ผู้เป็นบิดา นางทิพวรรณ วงศ์จักร์ ผู้เป็นมารดาและนางอัมพร วงศ์จักร์ ผู้เป็นป้าของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนจนประสบผลสำเร็จด้านการศึกษาด้วยดีตลอดมา

เฉลิมพร วงศ์จักร์

พฤษภาคม 2544

สารบัญเรื่อง

หน้า

บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญเรื่อง	(10)
สารบัญตาราง	(13)
สารบัญภาพ	(15)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
สหกรณ์การเกษตร	10
ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์	12
โครงสร้างองค์กรสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด	13
การจัดการสหกรณ์	15
แนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
สรุปการทบทวนเอกสารและงานวิจัย	37
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	38

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	39
สถานที่ดำเนินการวิจัย	39
ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือในการวิจัย	44
ข้อมูลในการวิจัย	45
การทดสอบแบบสอบถาม	45
การรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	48
ตอนที่ 1 การดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์	48
ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์	69
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์	73
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการให้บริการของสหกรณ์	95
ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์	99
ตอนที่ 6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์	102
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	106
สรุปผลการวิจัย	106
ข้อเสนอแนะ	116
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	127

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	131
ภาคผนวก ก สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจสำคัญ ของอำเภอสอง	132
ภาคผนวก ข ข้อมูลครัวเรือนเกษตรและครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เมืองสอง จำกัด	139
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	141

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อกลุ่มและจำนวนสมาชิก และจำนวนตัวอย่าง	41
2	จำนวนและร้อยละของการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปี	48
3	จำนวนและร้อยละของสัญญาเงินกู้	49
4	จำนวนและร้อยละของเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี	49
5	จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นระยะสั้น	50
6	จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นระยะปานกลาง	50
7	จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี	51
8	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยพึงชำระระหว่างปี	51
9	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยพึงชำระระหว่างปีระยะสั้น	51
10	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยพึงชำระระหว่างปีระยะปานกลาง	52
11	จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบี้ยพึงชำระระหว่างปีทุกประเภท	52
12	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยค้าง ยกมาจากปีก่อน 1 เม.ย. 2542	53
13	จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบี้ยค้างระยะสั้น	53
14	จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบี้ยค้างระยะปานกลาง	53
15	จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบี้ยค้าง	54
16	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยค้าง ณ 31 มี.ค. 2543	54
17	จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยค้างจำแนกตามประเภทของเงินให้กู้	55
18	จำนวนและร้อยละของเงินรับฝากทุกประเภทเพิ่มระหว่างปี	55
19	จำนวนและร้อยละของการถือหุ้นระหว่างปีของสมาชิก	56
20	การดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	57
21	การดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล	57
22	การส่งเสริมอาชีพ	58
23	การศึกษาอบรมสมาชิก	60
24	การศึกษาอบรมประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม	61

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	ผลการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ	62
26	ผลการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	62
27	ผลการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล	63
28	ผลการดำเนินธุรกิจส่งเสริมอาชีพ	64
29	ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์	65
30	การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี	66
31	ปริมาณธุรกิจระหว่างปีของสหกรณ์	67
32	ผลการดำเนินธุรกิจผ่านทางสถาบันสังคม	68
33	จำนวนและร้อยละของสมาชิก จำแนกตามความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ	69
34	จำนวนและร้อยละของการรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์	75
35	จำนวนและร้อยละของการชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย และสาเหตุของการ ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยได้	76
36	จำนวนและร้อยละของแหล่งเงินกู้ และสาเหตุที่กู้เงินนอกเหนือจากสหกรณ์	77
37	การมีส่วนร่วมในการฝากเงิน	79
38	การมีส่วนร่วมในการถือหุ้นของสมาชิก	81
39	การมีส่วนร่วมในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	84
40	การมีส่วนร่วมในธุรกิจรวบรวมผลิตผล	87
41	การรับบริการข่าวสารของสมาชิก	90
42	การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์	92
43	การให้การศึกษอบรม	94
44	การให้บริการของสหกรณ์	97

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างองค์การสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด	14
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	38

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

ปัญหาความยากจนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติมุ่งที่จะส่งเสริมการผลิตของเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็มุ่งที่จะหยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่เกษตรกร ในลักษณะของการอุปถัมภ์โดยตรง เฉพาะหน้าชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น การวางรากฐานอย่างจริงจังเพื่อให้ชาวชนบทหรือเกษตรกรสามารถยืนหยัดบนลำแข้งของตนเองได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการจัดให้มีสถาบันเกษตรกรที่สามารถดำเนินธุรกิจการเกษตรอย่างครบวงจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตลาดเกษตร โดยสมบูรณ์ (ประพันธ์ เศรษฐนันท์, 2538: 139)

สหกรณ์เป็นการรวมตัวกันของสมาชิก เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการช่วยตัวเอง โดยเฉพาะในสังคมซึ่งคนส่วนใหญ่ยากจน มีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการ แก่สมาชิก ไม่ใช่แสวงหาผลกำไร ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกจะต้องมีอาชีพหลักและปัญหาความเดือดร้อนในทำนองเดียวกัน ฉะนั้นสหกรณ์จึงน่าจะเป็นรูปแบบการรวมตัวกันของเกษตรกรที่จะอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกได้อย่างเหมาะสมที่สุด

สหกรณ์การเกษตรเป็นองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจัดหาเงินทุน สำหรับผู้ประกอบการทางการเกษตร จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายในราคายุติธรรม จัดการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกออกจำหน่ายหรือแปรรูปออกจำหน่ายให้ได้ราคาดี และให้ความรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ สมาชิกจะได้รับประโยชน์สูงสุด ก็ต่อเมื่อได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพอย่างเพียงพอ สามารถซื้อหาของใช้ที่จำเป็นต่าง ๆ จากสหกรณ์ได้อย่างยุติธรรม และสหกรณ์ช่วยรวบรวมผลผลิตออกจำหน่ายหรือแปรรูปให้ได้ราคาดีและสมาชิกพอใจ นั่นก็คือ สหกรณ์ช่วยสมาชิกได้อย่างเต็มที่ สมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด ส่วนเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนที่สมาชิกได้นั้นเป็นผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้ตามหลักการสหกรณ์ในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง (พสุ สัตถาภรณ์, 2533: 319)

ความสำคัญของปัญหา (Significance of the Problem)

สหกรณ์เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการขจัดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของสังคม โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินธุรกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่สมาชิก ซึ่งปัญหาทั่วไปของเกษตรกรก็คือ ขาดเงินทุน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การปลอมปนสินค้า การชั่งตวงวัด การค้ากำไรเกินควร การถูกกดราคาซื้อขายพืชผลการเกษตร เป็นต้น สหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ประเภทหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยสหกรณ์ทำหน้าที่ในการจัดหาและให้บริการแก่สมาชิกในด้านการผลิตการเกษตร ได้แก่ บริการด้านสินเชื่อการเกษตรอัตราดอกเบี้ยต่ำ จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและสิ่งของอุปโภคบริโภค มาจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาขอมเยา รวบรวมผลผลิตของสมาชิกออกจำหน่ายให้ได้ราคาที่เป็นธรรมที่สุด รับฝากเงินจากสมาชิก ส่งเสริมการเกษตร และให้การศึกษาอบรมหลักและวิธีการสหกรณ์แก่สมาชิก

สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2518 ซึ่ง ณ 31 มีนาคม 2543 สหกรณ์มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 3,519 คน ประกอบด้วย 65 กลุ่ม ถึงขณะนี้สหกรณ์ได้มีการพัฒนาและขยายธุรกิจเพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกได้ในระดับหนึ่ง ในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์ดำเนินงานได้ผลกำไรสุทธิ 4.60 ล้านบาท มีทุนดำเนินงาน 126 ล้านบาท ประกอบด้วยทุนจากเงินกู้ยืม ร้อยละ 8.03 เจ้าหนี้การค้าและอื่น ๆ ร้อยละ 9.98 เงินรับฝากร้อยละ 38.30 และจากทุนเรือนหุ้นร้อยละ 31.89 ทุนสำรองและทุนอื่น ๆ ร้อยละ 11.80 และในการดำเนินงานของสหกรณ์สามารถ เอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิกได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมแรง ร่วมใจ จากบุคคลภายในของสหกรณ์เองได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ตลอดจนการดำเนินธุรกิจที่ครบวงจร ซึ่งในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่ผ่านมาสหกรณ์ยังประสบปัญหาหลายด้าน ดังนี้คือ

ด้านสินเชื่อ คือการให้เงินกู้ การรับฝากเงิน และการถือหุ้นของสมาชิก

การให้เงินกู้ ในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปี จำนวน 48.11 ล้านบาท (เฉลี่ยสมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์รายละ 13,371.- บาท) มีเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี จำนวน 60.83 ล้านบาท สหกรณ์รับชำระได้จริง 41.96 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 68.98 ของต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ และมีดอกเบี่ยพึงชำระระหว่างปี จำนวน 12.52 ล้านบาท มีดอกเบี่ยค้างชำระยกมาต้นปี 2.48 ล้านบาท ซึ่งสหกรณ์สามารถเรียกเก็บดอกเบี่ยค้างยกมาได้ 1.01 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 40.71 ของดอกเบี่ยค้างต้นปี สหกรณ์สามารถเรียกเก็บได้ 9.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 78.12 ของดอกเบี่ยพึงชำระระหว่างปี สหกรณ์ไม่สามารถเรียกเก็บชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี่ยเงินให้กู้คืนจากสมาชิก ได้ครบตรงตามกำหนด ทำให้มีเงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระตามสัญญาค้างชำระและดอกเบี่ยเงินให้กู้ค้างรับจำนวนมาก ส่งผลให้สหกรณ์ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง

การรับฝากเงิน สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิก 3 ประเภทด้วยกัน คือ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ ในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์มีเงินรับฝากทุกประเภท จำนวน 48.28 ล้านบาท สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้เหลือฝากกับสหกรณ์ไม่มากนัก จึงทำให้สหกรณ์สามารถระดมเงินออมจากสมาชิกเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในธุรกิจของสหกรณ์ได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

การถือหุ้นของสมาชิก สหกรณ์มีนโยบายเรียกเก็บเงินค่าหุ้นประจำปีจากสมาชิก รายละ 200.- บาท ประธานกลุ่ม-เลขานุการกลุ่ม รายละ 500.- บาท กรรมการดำเนินการให้ถือหุ้นเพิ่ม รายละ 1,000.- บาท และการถือหุ้นตามส่วนแห่งเงินกู้ คือสมาชิกผู้ทุก ๆ 1,000.- บาท สหกรณ์จะหักเงิน ค่าหุ้นไว้ 50.- บาท ซึ่งเงินค่าหุ้นที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นเงินค่าหุ้นที่เพิ่มตามส่วนแห่งเงินกู้ ส่วนเงินค่าหุ้นสมัครใจของสมาชิกยังเพิ่มขึ้นในปริมาณที่ไม่มากนัก ซึ่งในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์ มีทุนเรือนหุ้นจำนวน 43.43 ล้านบาท (เฉลี่ยสมาชิกถือหุ้นกับสหกรณ์คนละ 11,487.- บาท)

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สินค้าที่สหกรณ์จัดหามาจำหน่ายให้แก่สมาชิกมากที่สุดได้แก่ ปุ๋ยเคมี รองลงมาคือน้ำมัน เคมีการเกษตร และพันธุ์พืช ในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่ายได้จำนวน 5.69 ล้านบาท เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในการซื้อสินค้าจากสหกรณ์ และการเชื่อมโยงธุรกิจสินเชื่อกับธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ยังกระทำไม่ต่อเนื่อง

ด้านธุรกิจรวบรวมผลิตผล สหกรณ์มีการรวบรวมผลิตผล คือข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง ในปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์รวบรวมผลิตผลได้ จำนวน 7.42 ล้านบาท สหกรณ์ประสบปัญหา คือ ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกที่จะนำผลิตผลมาขายให้กับ สหกรณ์เท่าที่ควร สมาชิกหันไปขายผลิตผลให้กับพ่อค้าท้องถิ่นซึ่งสะดวกสบายกว่า โดยไม่ได้คำนึงถึงความเที่ยงตรงทางด้านการชั่ง ตวง วัด

ด้านการส่งเสริมการเกษตร สหกรณ์ได้เข้าร่วมโครงการกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อจำหน่าย มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 92 ราย พื้นที่ปลูก จำนวน 593 ไร่ ผลผลิต จำนวน 131.46 ตัน โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 102 ราย พื้นที่ปลูก จำนวน 107 ไร่ และสหกรณ์ยังร่วมกับบริษัทเอกชน ส่งเสริมให้สมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์หลักถั่วเหลือง มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 78 ราย พื้นที่ปลูก จำนวน 805 ไร่ ผลผลิต จำนวน 191.59 ตัน การเลี้ยงสุกรขุน มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 47 ราย สุกรที่เลี้ยง จำนวน 750 ตัว แต่การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสมาชิกยังยึดติดอยู่กับการผลิตแบบดั้งเดิม เช่นไม่ยอมเปลี่ยนพันธุ์ข้าว ไม่นำความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่มาใช้ในการผลิต ผลผลิตที่ได้จึงไม่ได้คุณภาพและมาตรฐาน จำหน่ายได้ราคาต่ำ

ด้านการให้การศึกษอบรม สหกรณ์ได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มสมาชิกปีละ 2 ครั้ง แต่ปรากฏว่าสมาชิกหลายคนไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมกลุ่ม จึงเป็นเหตุให้สหกรณ์ประสบปัญหา คือไม่สามารถให้ความรู้ทางด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เทคนิคการผลิตต่าง ๆ รวมถึงการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหา อันเกิดจากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ดังนั้นการศึกษาถึง “การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา” เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ให้สามารถเป็นองค์กรที่ประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objectives of the Study)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรม ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรมของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรมของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย (Scope and Limitation of the Study)

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการดำเนินธุรกิจ ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ปีทางบัญชี 2542 ในธุรกิจต่าง ๆ ดังนี้ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรม

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ได้ทั้งหมดจึงเลือกศึกษาเฉพาะด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรมของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

1. ทำให้ทราบลักษณะการดำเนินธุรกิจ ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสามารถประยุกต์แนวความคิดในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร
2. ผลจากการศึกษาวิจัย จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ที่จะนำไปปรับปรุงวิธีการดำเนินธุรกิจและนำแนวทางไปพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ต่อไป

นิยามศัพท์ (Definition of Terms)

นิยามศัพท์ทั่วไป (General of Terms)

สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่
สมาชิกสหกรณ์ หมายถึง สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด
กรรมการดำเนินการ หมายถึง คณะกรรมการดำเนินการ ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ประธานกลุ่ม หมายถึง หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่ม ที่สมาชิกเลือกตั้งให้เป็นตัวแทนของตนในการประชุมเพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์

เลขานุการกลุ่ม หมายถึง ตัวแทนสมาชิก ที่สมาชิกเลือกตั้งให้ทำหน้าที่แทนประธานกลุ่ม เมื่อประธานกลุ่มไม่อยู่และทำหน้าที่จัดบันทึกรายงานการประชุมกลุ่ม

ฝ่ายจัดการ หมายถึง ผู้จัดการสหกรณ์และพนักงานฝ่ายต่าง ๆ ของสหกรณ์

พนักงาน หมายถึง พนักงานของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ซึ่งเป็นฝ่ายจัดการ โดยรับนโยบายจากคณะกรรมการดำเนินการเพื่อปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบัญชี การเงิน สินเชื่อ การตลาด และธุรการ

พนักงานการตลาด หมายถึง ฝ่ายจัดการปฏิบัติงานด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้แก่สมาชิก และปฏิบัติงานด้านการรวบรวมผลิตผล

ปีทางบัญชี หมายถึง ปีทางบัญชีของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด เช่นปีทางบัญชี 2542 คือการดำเนินธุรกิจตั้งแต่ 1 เมษายน 2542 ถึง 31 มีนาคม 2543

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึก แนวความคิดเห็น ความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้สึกที่แท้จริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational of Terms)

การดำเนินธุรกิจ หมายถึง การบริการด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์การเกษตร เมืองสอง จำกัด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในด้านต่าง ๆ คือด้านธุรกิจสินเชื่อ, ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย, ด้านธุรกิจรวบรวม, ด้านการส่งเสริมอาชีพ และด้านการให้การศึกษาอบรม

ธุรกิจสินเชื่อ หมายถึง การให้เงินกู้แก่สมาชิก การรับฝากเงินจากสมาชิกและการถือหุ้นของสมาชิก

การให้เงินกู้ หมายถึง การให้เงินกู้ของสหกรณ์ ทั้งเงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง เพื่อให้สมาชิกนำไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อการผลิต เพื่อการบริโภค เพื่อสร้างหรือต่อเติมบ้าน เพื่อซื้อสัตว์เลี้ยง และเพื่อซื้อที่ดิน

เงินรับฝาก หมายถึง การบริการรับฝากเงินจากสมาชิก 3 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์, และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ

เงินฝากออมทรัพย์ หมายถึง เงินที่สหกรณ์รับฝากจากสมาชิก โดยมีเงื่อนไข กำหนดระยะเวลาการฝากการถอน สหกรณ์คิดดอกเบี้ยเท่ากันตลอดระยะเวลาที่มีเงินฝากคงเหลือในสหกรณ์ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยขึ้นลงตามภาวะตลาดทั่วไป

เงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ หมายถึง เงินที่ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้เก็บรักษาเงินออมวันละ 1 บาท จากสมาชิกแล้วนำมาฝากกับสหกรณ์ทุกเดือน โดยสมาชิกจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากในอัตรา ร้อยละ 5.50 ต่อปี และทางสหกรณ์กำหนดระยะเวลาไว้ว่าต้องฝากครบ 3 ปี จำนวนเงินไม่ต่ำกว่า 1,095 บาท สมาชิกจึงจะมีสิทธิถอนได้ และเมื่อถอนเงินจำนวนนี้ไปแล้วให้เริ่มต้นฝากใหม่

เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ หมายถึง เงินที่สหกรณ์รับฝากจากสมาชิก โดยมีเงื่อนไข กำหนดระยะเวลาการถอนเป็นช่วง ๆ เช่น ถอนเงินฝากได้ไม่เกินเดือนละ 1 ครั้ง แต่ในช่วงเวลาที่มีเงินฝากคงเหลือในสหกรณ์จะคิดอัตราดอกเบี้ยไม่เท่ากัน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยขึ้นลงตามภาวะตลาดทั่วไป

การถือหุ้น หมายถึง การถือหุ้นตามส่วนแห่งเงินทุน การถือหุ้นตามความสมัครใจ และ การถือหุ้นในฐานะสมาชิก

หุ้นตามส่วนแห่งเงินทุน หมายถึง หุ้นที่สมาชิกต้องถือไว้กับสหกรณ์ เมื่อสมาชิกกู้เงิน จากสหกรณ์ในอัตราเงินทุน 1,000 บาท ต่อหุ้นที่ต้องถืออย่างน้อย 5 หุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10 บาท) 50 บาท เศษของเงินทุนที่น้อยกว่า 1,000 บาท ต้องถือหุ้นอีก 5 หุ้น 50 บาท

หุ้นตามความสมัครใจ หมายถึง หุ้นที่สหกรณ์ขอร้องให้สมาชิกถือในโอกาสต่าง ๆ เช่น ถือหุ้นเพิ่มเนื่องในโอกาสวันสหกรณ์แห่งชาติ หรือถือหุ้นในโอกาสที่สหกรณ์จัดให้มีการระดมทุน เข้าสหกรณ์

การถือหุ้นในฐานะสมาชิก หมายถึง หุ้นแรกเข้าของสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะต้องถือหุ้น แรกเข้า คนละ 30 หุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10 บาท) ตามข้อบังคับของสหกรณ์

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หมายถึง การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือทางการเกษตร และสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก

ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล หมายถึง การรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิก มาเพื่อจัดจำหน่าย เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง

การส่งเสริมอาชีพ หมายถึง การเพิ่มความรู้ ทักษะต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพ ให้กับสมาชิกและครอบครัวสมาชิก

การให้การศึกษาอบรม หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงข่าวสารต่าง ๆ

องค์ประชุม หมายถึง ในการประชุมกลุ่มต้องมีสมาชิกร่วมประชุมไม่น้อยกว่าสอง ในสามแห่งสมาชิกทั้งหมด แต่ถ้าสมาชิกร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะต้องนัดเรียกประชุม ใหม่อีกครั้งหนึ่งในสิบสี่วัน และในการประชุมคราวหลังนี้ไม่บังคับว่าจะต้องครบองค์ประชุม

ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ หมายถึง ผลในทางเศรษฐกิจ ในทางสหกรณ์ และ ในทางสถาบันสังคม

ผลในทางเศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ที่มุ่งที่จะช่วยเหลือให้ สมาชิกได้รับผลประโยชน์ทางการเงินตามวิธีการสหกรณ์ ให้บริการแก่สมาชิกโดยไม่ทำการค้า เพื่อแสวงหากำไร

ผลในทางสหกรณ์ หมายถึง การที่สมาชิกเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลัก และวิธีการสหกรณ์ มีอุดมการณ์สหกรณ์ มีน้ำใจสหกรณ์ด้วยการช่วยเหลือตนเองโดยการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงมีส่วนร่วมในธุรกิจของสหกรณ์

ผลในทางสถาบันสังคม หมายถึง การที่สหกรณ์ได้มีความรับผิดชอบและห่วงใย
ชุมชนโดยการช่วยเหลือชุมชน และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สหกรณ์ตั้งอยู่

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความกระจ่างในปัญหา และดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร

ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์

โครงสร้างองค์กรสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

การจัดการสหกรณ์

แนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปการทบทวนเอกสารและงานวิจัย

สหกรณ์การเกษตร

แนวความคิดเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรได้มีผู้ศึกษา โดย พันธุม ดิษยมณฑล (2530: 42) กล่าวว่า สหกรณ์การเกษตรคือสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร ดำเนินธุรกิจหลายอย่างมีหน้าที่จัดหาและให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกัน วิเชียร อินทชาติ (2516: 1) ได้ให้ความหมายว่า สหกรณ์การเกษตรคือ สหกรณ์ที่เกษตรกรชาวไร่ ชาวนา รวมกันจัดตั้งขึ้น โดยสมาชิกของสหกรณ์นั้นเป็นเกษตรกรทั้งหมด สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นจะต้องประกอบธุรกิจหลายอย่างเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ดังนั้นโดยสรุปทั่วไป สหกรณ์การเกษตร หมายถึงสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยเกษตรกร มีหน้าที่ในการส่งเสริมการผลิตเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก อันหมายถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ในทุกประเภทที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อการเกษตร การรับฝากเงิน การจัดหาสินค้า เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตมาจำหน่ายแก่สมาชิก ตลอดจนการรวบรวมผลผลิตการเกษตรออกจำหน่ายหรือแปรรูป การส่งเสริมการเกษตรและติดตั้งเครื่องสูบน้ำ จัดระบบการส่งน้ำอำนวยความสะดวกใช้น้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิกยิ่งขึ้น

อำนาจ อีระวนิช (2527: 89) กล่าวถึงสหกรณ์การเกษตรว่า เป็นองค์กรธุรกิจของสมาชิกเกษตรกร ดังนั้น จึงปรากฏเสมอว่า ความต้องการสินค้าและบริการของสมาชิก จะมารวมศูนย์อยู่ที่สหกรณ์ โดยเฉพาะในด้านปัจจัยการผลิต สหกรณ์สามารถสำรวจและคาดคะเนปริมาณความต้องการได้ ลักษณะเช่นนี้ทำให้สหกรณ์สามารถหลีกเลี่ยงต้นทุนบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการหมุนเวียนทางการเงิน การที่เกษตรกรอยู่กระจัดกระจายและข้อจำกัดด้านปริมาณการซื้อของเกษตรกรแต่ละราย การรวมศูนย์ความต้องการนี้จึงถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของหน้าที่การซื้อของสหกรณ์อย่างแท้จริง เพราะทำให้สหกรณ์มีต้นทุนโดยเปรียบเทียบต่ำอย่างน้อยที่สุดก็ต่ำกว่าพ่อค้าปลีก และหน่วยงานการค้าของรัฐ เนื่องจากสหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่ตั้งขึ้น โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก ในการที่จะแก้ไขปัญหาที่ตนประสบอยู่ ดังนั้น ถ้าสมาชิกมีส่วนร่วมในการทำงานและมีความซื่อสัตย์ในองค์กรธุรกิจที่ตนเป็นเจ้าของ สหกรณ์ก็สามารถให้หลักประกันในระดับที่แน่นอนระดับหนึ่งแก่สมาชิกเกษตรกรเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและบริการ ความถูกต้องในเรื่องน้ำหนักและข้อผูกมัดอื่น ๆ แต่สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การรวมศูนย์ความต้องการของสมาชิกเกษตรกรทำให้สหกรณ์สามารถที่จะจัดขวงอำนาจการผูกขาดของพ่อค้าขายปลีกเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สหกรณ์เป็นธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายสุดท้ายในอันที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าและสวัสดิภาพของประชาชน ดังนั้น สิ่งที่สหกรณ์จะต้องทำให้ได้สำเร็จมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์เฉพาะหน้า เป็นจุดหมายที่สหกรณ์ต้องทำในเวลาอันใกล้ คือ การช่วยสมาชิกให้ได้ผลประโยชน์ทางการเงินตามวิธีการของสหกรณ์ ซึ่งใช้วิธีให้บริการแก่สมาชิกโดยไม่ทำการค้าเพื่อแสวงหากำไรดังเช่นธุรกิจเอกชน
2. วัตถุประสงค์สุดท้ายที่ต้องการคือ ยกกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้สูงขึ้น (दारणी चैनहोल्ल, 2528: 3)

ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์

จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อดอยาก ยากจน ขาดแคลนทั้งความรู้ และทุนรอนในการประกอบอาชีพ ประกอบกับถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางและถูกบีบบังคับด้วยสภาวะสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงไม่อาจจะช่วยเหลือตัวเองโดยลำพังได้ ทางออกที่ดีที่สุดก็คือโดยวิธีการสหกรณ์ และเมื่อสหกรณ์เป็นของสมาชิก ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากสหกรณ์จึงเป็นของสมาชิก ซึ่ง ประยงค์ สายประเสริฐ (2537: 29) กล่าวถึงผลประโยชน์ทั้งหมด ที่สมาชิกทุกคนจะได้รับจากสหกรณ์ มีดังนี้

1. ผลประโยชน์ทางการเงิน

1.1 ผลิตภาพเพิ่มขึ้น

1.2 ปัจจัยการผลิตมีราคาต่ำเนื่องจากซื้อครั้งละมาก ๆ

1.3 ราคาผลผลิตสูงขึ้น โดยวิธีการตลาดที่ดีกว่า

1.4 มูลค่าของผลผลิตสูงขึ้นจากการแปรรูป

1.5 ทำงานนอกไร่นา

1.6 สมาชิกใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม

1.7 พัฒนาทรัพยากรใหม่

1.8 ลินค้าบริโภคราคาถูกลง

1.9 รัฐบาลให้เงินช่วยเหลือและเงินอุดหนุน

1.10 มีการใช้บุคคลในฝ่ายจัดการและอื่น ๆ รวมทั้งทรัพยากรต่าง ๆ ให้

เกิดประโยชน์มากขึ้น เช่น คลังสินค้า ยานพาหนะ

1.11 ลดการเสี่ยงภัย โดยใช้วิธีการประกันภัย

1.12 อื่นๆ เช่นการบริการทางการแพทย์ พิศุภ คำแนะนำทางกฎหมาย

2. ผลประโยชน์ ทางด้านสวัสดิการ

2.1 เป็นแหล่งรับความช่วยเหลือตามโครงการสวัสดิการของรัฐบาล เช่นสุขภาพ อาหาร สาธารณสุข การศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอบรม อาชีพ การดูแลบ้าน การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์

2.2 โครงการทำนองเดียวกันกับข้อ 1 แต่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ เช่น CARE, UNICEF, OXFAM.

2.3 สวัสดิการที่สหกรณ์ให้แก่สมาชิก เช่น โครงการด้านสุขภาพอนามัย

3. ผลประโยชน์ทางด้านสังคม

3.1 เสรีภาพ ความเชื่อมั่นและเคารพตนเอง

3.2 สถานภาพทางสังคมที่ดีกว่าในหมู่เครือญาติ และชุมชน เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

3.3 ความเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีพอื่นนอกจากการเกษตร

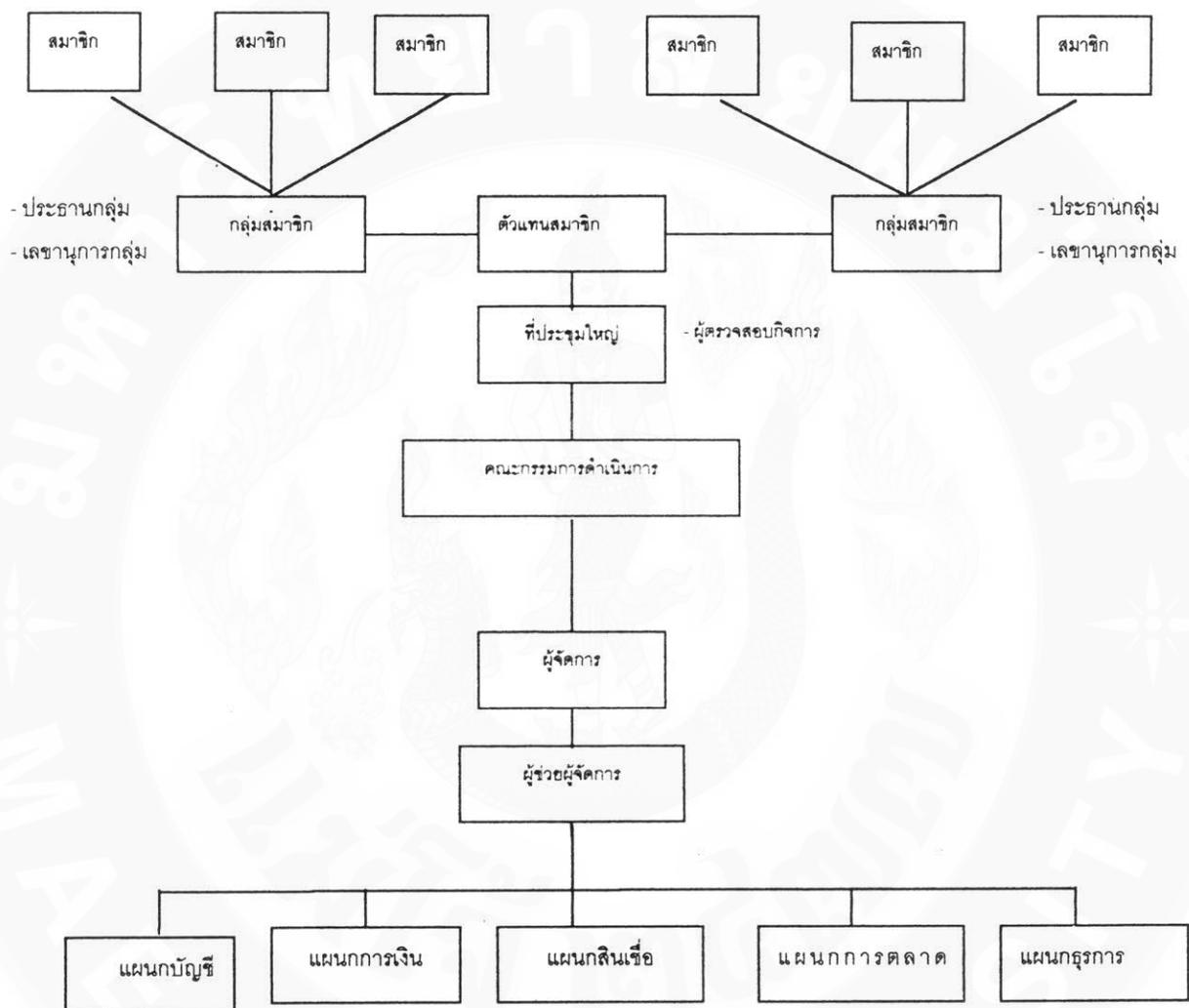
3.4 มีความเสมอภาคในหมู่สมาชิก

3.5 มีวัฒนธรรมที่ดีกว่า เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมของสมาชิก

โครงสร้างองค์กรสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

โครงสร้างองค์กรสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ประกอบด้วย สมาชิกสหกรณ์ จำนวน 3,519 คน กลุ่มสมาชิก จำนวน 65 กลุ่ม ตัวแทนสมาชิก จำนวน 348 คน ที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 15 คน และฝ่ายจัดการ จำนวน 21 คน ประกอบด้วยผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ แผนกบัญชี แผนกการเงิน แผนกสินเชื่อ แผนกตลาด แผนกธุรการ

โครงสร้างขององค์กร

ภาพที่ 1 โครงสร้างองค์กรสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

การจัดการสหกรณ์

เมื่อมีการจัดการสหกรณ์แล้ว การจัดการสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของธุรกิจสหกรณ์มากที่สุด (ประพันธ์ เศรษฐนันท์, 2538: 170) และพลู สัตถาภรณ์ (2533: 168) กล่าวว่า ในการจัดการสหกรณ์หรือการจัดการธุรกิจอื่นใดต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) เราเรียกปัจจัยเหล่านี้ว่าปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดทำอย่างไร ผู้บริหารจึงจะผสมผสานให้ปัจจัยหรือทรัพยากรเหล่านี้ เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การผสมผสานนั้นต้องผ่านกระบวนการจัดการ (Management Process) ซึ่งได้แก่การวางแผน การจัดการ การจัดบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การควบคุมงาน นั้นเอง เพื่อที่จะได้ผลลัพธ์ออกมาซึ่งเราเรียกว่า Output ซึ่งจะต้องเป็นผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ประหยัด (Economy) และพึงพอใจ (Satisfaction) ผลลัพธ์จากการบริหารหรือการจัดการสหกรณ์ก็คือ การบรรลุสู่เร็ววัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสหกรณ์นั่นเอง

สุชิน ปลีหะจินดา (2537: 43 – 44) กล่าวถึงปัจจัยภายในที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนี้

1. คน (Men)

ในการดำเนินงานของสหกรณ์จะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง 3 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ความสำเร็จของสหกรณ์นอกจากจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่เหมาะสมของบุคคลในแต่ละฝ่ายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจในอุดมการณ์และหลักการสหกรณ์ หน้าที่และความรับผิดชอบที่แต่ละคนมีอยู่ในสหกรณ์ด้วย

2. เงิน (Money)

สหกรณ์สามารถระดมเงินเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

2.1 จากสมาชิก ได้แก่ ค่าหุ้น และเงินรับฝาก

2.2 จากสหกรณ์เอง ได้แก่ การสะสมทุนสำรองและทุนต่าง ๆ ที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

2.3 จากสถาบันการเงินและแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ได้แก่ การกู้ยืมจากธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และจากทางราชการ

ความสำเร็จของสหกรณ์ ส่วนหนึ่งจะเกิดจากการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดหาเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ และการใช้เงินทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด

3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials)

ในที่นี้วัสดุอุปกรณ์จะรวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักรและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ของสหกรณ์ด้วย การที่สหกรณ์จะดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ และเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการลงทุนจัดหาวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ควรคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่าด้วย

4. การจัดการ (Management)

การจัดการคือการนำทรัพยากร คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์เข้าประสานกัน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดหรือเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั่นเอง

ในขณะเดียวกัน กฤษณะ มาเทียนและจเรย์ สนประเทศ (2542: 30 – 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการสหกรณ์ ปัจจัยในการบริหารที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ และความสำเร็จในการจัดการสหกรณ์ไว้ดังนี้ ไม่ว่าจะเป็สหกรณ์ประเภทใดก็ตาม การจัดการส่วนใหญ่จะยึดถือในแนวทางปฏิบัติอันเดียวกัน ตามหลักการของสหกรณ์เพราะสหกรณ์เป็นทั้งสมาคมและวิสาหกิจในขณะเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานหรือการจัดการสหกรณ์ อยู่ในระบบและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์สหกรณ์ ฉะนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์ จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการจัดการสหกรณ์ ซึ่งแยกพิจารณาในหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจกับสมาชิกก่อนบุคคลภายนอก การดำเนินการต่าง ๆ ของสหกรณ์มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายประการแรก คือ สหกรณ์จะกระทำกับบุคคลที่เป็นสมาชิกเป็นอันดับแรก เพราะสหกรณ์เป็นของสมาชิกดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสมาชิก เมื่อสหกรณ์อำนวยความสะดวกหรือบริการแก่สมาชิกโดยทั่วถึงและครบถ้วนแล้ว จึงจะช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิก แต่จะต้องไม่มีผลกระทบต่อความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่สมาชิกและสหกรณ์ ในกรณีใดก็ตามถ้าสหกรณ์เห็นว่ายังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือแก่บุคคลภายนอกได้ สหกรณ์จะให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น ฉะนั้นบุคคลภายนอกหรือประชาชนทั่วไป อยากจะให้สหกรณ์ช่วยเหลือ ก็จะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เสียก่อน

2. สหกรณ์จะต้องจัดการแบบประชาธิปไตย โดยยึดหลักแห่งความเสมอภาค และเสรีภาพ มีการจำกัดในการออกเสียง (หนึ่งคนออกเสียงได้หนึ่งเสียง)

3. สหกรณ์จะต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ การจัดการสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ สหกรณ์จะต้องดำเนินการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ กล่าวคือ สหกรณ์ต้องชักจูง แนะนำ สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาลงทุนไว้กับสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการถือหุ้นหรือฝากเงินกับสหกรณ์ สนับสนุนให้สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรให้สหกรณ์คืนกำไรแก่สมาชิกดังนี้

1) จ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่สมาชิกได้ลงทุนไว้กับสหกรณ์ โดยให้จ่ายอย่างจำกัด ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงเจตนาารมณในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน มิใช่หวังผลประโยชน์จากการลงทุนเหมือนกับบริษัทจำกัด แต่ต้องคำนึงถึงความได้เปรียบเสียเปรียบที่จะนำไปฝากไว้กับธนาคาร

2) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้กระทำกับสหกรณ์ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของสหกรณ์มิได้มุ่งแสวงหากำไรที่เป็นที่ตั้ง เพียงแต่ให้มีรายได้พอคุ้มกับรายจ่ายบ้างก็เป็นการเพียงพอแล้ว เป้าหมายหลักของสหกรณ์มุ่งไปยังความอยู่ดีกินดีของสมาชิก หลักการจัดการสหกรณ์ข้อนี้ยังเป็นการยืนยันได้ว่า สหกรณ์ไม่ใช่องค์กรที่บรรดาสมาชิกทั้งหลายจะเข้ามาครอบงำหรือแสวงหากำไรใส่ตนเองและพวกพ้อง และยังสามารถกล่าวถึงปัจจัยในการบริหารที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย

1) การวางแผน หมายถึง การกำหนดการทำงานไว้ล่วงหน้าอย่างมีระบบระเบียบ และเป้าหมายที่แน่นอน มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล มีการกำหนดตัวบุคคลที่จะปฏิบัติงาน ตลอดจนกำหนดงบประมาณที่จะต้องใช้เวลาที่จะต้องปฏิบัติ ตลอดจนหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบในการวางแผน เป็นต้น การจัดการสหกรณ์จะต้องมีการวางแผน การปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า สหกรณ์ใดที่มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าแล้ว เปรียบเสมือนว่าสหกรณ์นั้นได้ดำเนินงานเสร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง ฉะนั้น การวางแผนการปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการสหกรณ์เป็นอย่างมาก

2) การจัดองค์การ หรือการจัดส่วนงาน ในการดำเนินงานของสหกรณ์ จะต้องมีการแบ่งงานและกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน ตลอดจนกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยด้วย

3) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึงการจัดหาหรือสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงานในสหกรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดองค์การของสหกรณ์ ตลอดจนการจัดหาหรือสรรหาบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกและผู้นำสมาชิก ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานบริหารบุคคลและงานสหกรณ์เป็นอย่างดี

4) การอำนวยการ รวมถึงการสั่งงาน การควบคุมงาน มนุษย์สัมพันธ์ การจูงใจและภาวะผู้นำ (Leadership) การอำนวยการนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของคณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการของสหกรณ์ เพื่อที่จะจัดการงานสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

5) การประสานงาน หมายถึง ความร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่คณะ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และนอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการจัดระเบียบงานให้กลมกลืนสอดคล้องกัน และป้องกันมิให้ทำงานซ้ำซ้อนกันซึ่งมีความสำคัญมากในการจัดการสหกรณ์ ถ้าการประสานงานไม่มีในสหกรณ์ความร่วมมือก็ไม่เกิดขึ้น

6) การรายงาน การรายงานสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ ที่จะต้องแจ้งให้สมาชิกและประชาชนทราบ อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารอยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจที่มาติดต่อสอบถาม หรือให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน สำหรับการรายงานของสหกรณ์นั้น ในบางเรื่องได้มีระเบียบกำหนดไว้ให้รายงาน เช่น รายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน ประจำปี เป็นต้น การรายงานผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ นอกจากจะรายงานให้สมาชิกได้ทราบในฐานะที่เป็นเจ้าของสหกรณ์แล้ว อาจจะรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรายงานให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ กิจการของสหกรณ์

7) การงบประมาณ เงินทุนหรือการงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการธุรกิจของสหกรณ์ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์ จะต้องทราบถึงกรรมวิธีในการบริหารเงินทุนหรืองบประมาณ ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนการปฏิบัติงานและเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์

และได้กล่าวถึงความสำเร็จในการจัดการสหกรณ์ว่า สหกรณ์เป็น "องค์กรของประชาชน" ซึ่งเป็นเจ้าของและควบคุมโดยสมาชิกผู้ใช้ (Member-Users) เพื่อประโยชน์ของตน สมาชิกเป็นผู้สละเวลา ทรัพยากรทางการเงินและอุดหนุนสหกรณ์ของตน ฝ่ายจัดการที่ได้รับค่าตอบแทนต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่าตลอดเวลาควรพร้อมที่จะสนองความต้องการของสมาชิก ซึ่ง

ความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการนั้นรวมถึงความสามารถในการบรรลุความสำเร็จในฐานะสหกรณ์ ความสำเร็จในฐานะองค์การธุรกิจ และความสำเร็จในฐานะองค์การทางสังคม

1) **ความสำเร็จในฐานะสหกรณ์** คือความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ เพื่อให้มีการประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจ สำหรับสมาชิกโดยปกติมักจะคิดว่าตนเองอยู่นอกวงการจัดการแต่ในที่สุดความรับผิดชอบในการจัดการก็เป็นของสมาชิก เพราะสมาชิกลงทุนในสหกรณ์ สมาชิกจึงมีส่วนเป็นเจ้าของและควบคุมสหกรณ์ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการสหกรณ์เกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ การที่กลุ่มคนทั้ง 3 ฝ่ายทำงานเป็นคณะ (Team Work) กล่าวคือ จะต้องมีการร่วมมือและการประสานงานตลอดจนรู้จักบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี

2) **ความสำเร็จในฐานะธุรกิจ** ความสัมพันธ์ของผู้จัดการและคณะกรรมการดำเนินการเป็นส่วนทำให้ความสำเร็จในฐานะสหกรณ์ ความสำเร็จในฐานะสหกรณ์ จะสนับสนุนความสำเร็จในธุรกิจด้วย ความสำเร็จในฐานะธุรกิจจะสามารถช่วยพัฒนาธุรกิจสหกรณ์เพื่อสนองประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกและช่วยให้ประชาชนและสมาชิกยอมรับสหกรณ์ด้วย แต่ถ้าสหกรณ์ไม่ประสบผลสำเร็จในฐานะธุรกิจย่อมทำให้สมาชิกและประชาชนไม่ศรัทธาสหกรณ์ ปัจจัยที่จะทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จในฐานะธุรกิจนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจวิธีการจัดการสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

3) **ความสำเร็จในฐานะองค์การทางสังคม** สหกรณ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อและห่วงใยชุมชน ช่วยเหลือชุมชน พัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนและประชาชนยอมรับบทบาทของสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน สหกรณ์ได้ก็ตามสามารถช่วยตนเองได้ ประสบผลสำเร็จทางธุรกิจ แต่สังคมไม่ยอมรับไม่เคยให้อะไรแก่ชุมชน สหกรณ์นั้นมิอาจกล่าวได้ว่าเป็นสหกรณ์ที่ประสบผลสำเร็จ

บทบาทของกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อการจัดการสหกรณ์

ประพันธ์ เศวตนิรันทน (2538: 173 - 175) ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และผู้จัดการว่าสามารถทำให้สหกรณ์เกิดความสำเร็จในการจัดการได้ ดังนี้

สมาชิกสหกรณ์สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการได้ ดังนี้

- 1) ต้องสนใจการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินการ
- 2) ให้ความสนใจกับการดำเนินธุรกิจแบบสหกรณ์ ยอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ ของสหกรณ์และไม่มุ่งหวังผลเกินไปจนสหกรณ์ไม่สามารถทำได้

3) มีความภักดีต่อสหกรณ์ของตน ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรติดต่อกิจการกับพ่อค้าเป็น
 อื่นขาด

4) ยินดีเข้าร่วมประชุมใหญ่ทุกครั้ง

5) ไม่เข้าไปก้าวก่ายในการจัดการของสหกรณ์ ถ้ามีปัญหาอะไรให้ติดต่อตัว
 ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

6) ให้ความใส่ใจในการเลือกคณะกรรมการดำเนินการที่มีความสามารถและ
 น่าเชื่อถือ

7) ลงทุนซื้อหุ้นและฝากเงิน เพื่อเพิ่มทุนให้กับสหกรณ์

ในส่วนที่เป็นภาระของคณะกรรมการดำเนินการนั้น คณะกรรมการจะต้องกำหนด
 ว่าสหกรณ์ควรจะดำเนินงานอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับนโยบายที่สมาชิกกำหนดและเป็นประโยชน์
 แก่สมาชิกมากที่สุด เช่นเดียวกับสมาชิกซึ่งจะต้องใช้อำนาจของเขาผ่านที่ประชุมใหญ่เท่านั้น
 กรรมการดำเนินการแต่ละท่านไม่มีอำนาจโดยเอกเทศ ต้องทำในฐานะคณะกรรมการเท่านั้น
 เว้นแต่จะได้รับการมอบอำนาจเป็นเรื่อง ๆ ไปจากคณะกรรมการดำเนินการ

**เพื่อให้การจัดการสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการ
 ดำเนินการควรทำดังต่อไปนี้**

1) ดำเนินการในเรื่องการรับสมาชิกเข้า และสมาชิกออก

2) ควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์

3) กำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์

4) ดำเนินการเรื่องการจ้างและเลิกจ้างพนักงานสหกรณ์ รวมทั้งตัวผู้จัดการ

5) จัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีและการเงิน

6) อนุมัติการทำสัญญาทางธุรกิจกับผู้แทนจำหน่ายหรือผู้ค้าส่ง

7) ตรวจสอบกิจการอย่างเพียงพอเพื่อให้แน่ใจว่าผู้จัดการได้ทำตามนโยบายของ
 สหกรณ์

8) ประเมินผลการทำงานของฝ่ายจัดการ หรือผลการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุง
 ธุรกิจสหกรณ์ให้ดีขึ้น เป็นต้น

ความรับผิดชอบของผู้จัดการและพนักงานระดับสูงได้แก่ การบริหารนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด งานของผู้จัดการเป็นการให้บริการแก่สมาชิกโดยตรง ตัวผู้จัดการคือตัวจักรสำคัญ ถ้าสหกรณ์ได้ผู้จัดการที่มีความสามารถสหกรณ์จะเข้มแข็ง ถ้าได้ผู้จัดการที่อ่อนแอสหกรณ์ก็จะอ่อนแอตามไปด้วย

ผู้จัดการจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินงานตามแผนของคณะกรรมการดำเนินการ
- 2) ศึกษางานของสหกรณ์ตลอดเวลาเพื่อทำงานให้กับสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น
- 3) ปฏิบัติงานประจำวันให้เสร็จลุล่วงไป
- 4) ใช้สามัญสำนึก ขอคำแนะนำเมื่อจำเป็น
- 5) จัดจ้างคนดี มีฝีมือ และซื่อสัตย์เข้าทำงาน
- 6) จัดฝึกอบรมพนักงานของสหกรณ์อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
- 7) ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
- 8) รายงานผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และแนะแนวทางที่จะทำให้สหกรณ์

เจริญก้าวหน้าให้ที่ประชุมคณะกรรมการทราบเป็นประจำ

- 9) จัดทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ประจำปี
- 10) วางแผนและคิดโครงการล่วงหน้าถึงความต้องการของสมาชิก
- 11) ระลึกอยู่เสมอว่า สมาชิกเป็นเจ้าของสหกรณ์
- 12) ไม่ให้สิทธิพิเศษแก่พนักงานสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการหรือสมาชิก

เป็นการเฉพาะราย

- 13) ผู้จัดการจะต้องไม่แสวงหาสิทธิพิเศษอื่นใดเพื่อตนเอง
- 14) มีส่วนร่วมในกิจการของชุมนุมสหกรณ์

แนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

ธุรกิจสินเชื่อ

สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความแตกต่างกับสินเชื่อเพื่อการลงทุนในอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมแม้จะเป็นการให้กู้ยืมไปเหมือนกันก็ตาม แต่ในอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมโดยทั่วไปมีการจัดการที่ก้าวหน้า มีหน่วยงานขนาดใหญ่ซึ่งสามารถดำเนินงานได้ต่อเนื่อง ไม่มีปัญหาเรื่องฤดูกาลและภัยธรรมชาติ เงินทุนที่ใช้สามารถหมุนเวียนกลับคืนมาในระยะสั้นเพื่อให้ต่อไปได้ ยิ่งกว่านั้น การผลิตอาจถูกปรับให้เหมาะสมแก่ความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว

มีการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตน้อย มีอำนาจในการต่อรองในตลาดสูง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมได้กำไรสูงกว่าผู้ลงทุนในทางเกษตร แต่การเกษตรกรรมโดยทั่วไป ประกอบด้วยหน่วยงานหรือองค์การขนาดเล็ก การผลิตใช้เวลานานและขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศหรือฤดูกาล ทั้งนี้อาจเพิ่มหรือลดการผลิตได้รวดเร็ว งานเกษตรโดยทั่วไปจึงได้กำไรน้อย และมีความเสี่ยงในเรื่องราคาตกต่ำ ผลิตผลเสียหายและความไม่แน่นอนอื่น ๆ มากกว่างานอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมเป็นอันมาก (พสุ สัตถาภรณ์, 2533)

ประยงค์ สายประเสริฐ (2537: 202 – 203) กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อและการระดมทุนในสหกรณ์ ไว้ดังนี้

ด้านสินเชื่อ

- ประชุมชี้แจงให้สมาชิกมีความเข้าใจถึง ประโยชน์ที่จะต้องทำ การจัดชั้นสมาชิกออกเป็น 1, 2, 3 โดยสมาชิกจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ ชำระหนี้ครบตามสัญญาไม่มีดอกเบียค้างชำระ ไม่เคยขาดการประชุมกลุ่ม ต้องฝากเงินไว้กับสหกรณ์ ต้องถือหุ้นประจำปี ต้องทำธุรกิจซื้อหรือการขายกับสหกรณ์
- จัดทำแผนในการลดดอกเบียค้างชำระ โดยให้สมาชิกชำระดอกเบียให้แก่สหกรณ์ปีละ 2 ครั้ง
- ทำการปรับปรุงระบบการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจัดทำบัญชีลูกหนี้รายตัวและกลุ่ม ให้เป็นปัจจุบัน
- สหกรณ์ควรส่งหนังสือเตือนถึงสมาชิก ที่มีหนี้ถึงกำหนดชำระก่อนถึงเวลาเก็บเกี่ยวพืชผล แจ้งยอดเงินกู้ที่ต้องชำระและดอกเบีย
- สำหรับสมาชิกที่ผิดสัญญาในการชำระหนี้ ให้ตัดยอดเงินกู้ที่สมาชิกผู้นั้นขอไว้ในคราวหน้าลง
- ถ้าสมาชิกกลุ่มใดผิดสัญญาในการชำระหนี้ ก็จะมีการพิจารณาตัดยอดเงินกู้ของกลุ่มนั้นในคราวหน้าลง ซึ่งจะมีผลให้สมาชิกภายในกลุ่มนั้น คอยควบคุมดูแลการใช้เงินภายในกลุ่มของตน
- พิจารณาแบ่งเงินโบนัสประจำปีให้แก่ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม (ถ้ามี)
- การยื่นคำขอกู้เงินของสมาชิก ควรจะเสนอแผนการผลิต เพื่อประกอบการพิจารณาเงินกู้ด้วย
- ควรจะให้สินเชื่อแบบกำกับ (Supervised Credit) โดยมีแผนการผลิต (Production Plan) เจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ควรจะต้องติดตาม และตรวจสอบอย่างใกล้ชิด โดยมีประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มร่วมด้วย

- ก่อนจ่ายเงินกู้ควรจะมีการซักซ้อม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เงินกู้และกระทำต่อหน้าพระประธานฯ ที่สหกรณ์ ก็จะมีผลในด้านจิตใจ ที่จะทำให้สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์

- จัดหาสินเชื่อเพื่อการผลิตระยะเวลายาว ถ้าหากสหกรณ์ยังมีเงินให้กุน้อยและถ้ามีเงินให้กุน่ามากขึ้น จึงค่อยพิจารณาสินเชื่อระยะเวลายาวปานกลาง

ด้านการระดมทุนในสหกรณ์

นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก ซึ่งถ้าหากสหกรณ์ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และทำการรณรงค์ในการระดมทุนภายในสหกรณ์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องแล้ว สหกรณ์ก็จะมีเงินทุนเพิ่มขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนลงได้ การระดมทุนของสหกรณ์จะประสบความสำเร็จมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

แนวทางในการพัฒนาด้านการระดมทุน

- จัดทำโครงการระดมทุนภายในของสหกรณ์ขึ้น
- ประชุมชี้แจงให้สมาชิกมีความเข้าใจถึงประโยชน์ที่สมาชิกและสหกรณ์จะได้รับ
- ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักประหยัด และเห็นคุณค่าของการออมทรัพย์
- กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ให้สูงกว่าธนาคารพาณิชย์เล็กน้อย หรือเท่ากัน
- ระดมเงินฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ และสัจจะออมทรัพย์
- จัดสัปดาห์แห่งการออมทรัพย์ในวันสหกรณ์ แจกของขวัญ
- จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ออกไปรับฝากเงินตามกลุ่มสมาชิก
- กลุ่มใดมียอดเงินสูงจัดรางวัลให้ เป็นเครื่องมือการเกษตร ปุ๋ย
- เน้นความสะดวก รวดเร็วในการถอนได้ตลอดเวลา เพื่อให้สมาชิกมีความมั่นใจ
- ประชุมชี้แจงสมาชิกก่อนว่า เงินปันผลตามหุ้น และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วน

ธุรกิจของสมาชิก จะไม่จ่ายเป็นเงินสด แต่จะนำมาถือหุ้น ถ้าเหลือเศษนำเข้าฝาก

ธุรกิจการซื้อ

คือการที่สหกรณ์จัดหาสินค้าที่สมาชิกมีความต้องการ มาจำหน่ายแก่สมาชิกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะลดต้นทุนการผลิตของสมาชิก ซึ่ง อานาจ ธีระวนิช (2527: 90 – 92) กล่าวถึงหลักที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและการผสมผสานธุรกิจสินเชื่อกับธุรกิจการซื้อปัจจัยการผลิต ดังนี้

หลักที่ใช้กันอย่างกว้างขวางคือ

1. ขายสินค้าที่มีคุณภาพและในราคาที่ยุติธรรม โดยใช้วิธีการค้าด้วยเงินสด การที่สหกรณ์ทำการค้าด้วยเงินสดก็เพื่อให้มีทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และอีกประการหนึ่ง ทำให้สมาชิกไม่ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านการเงิน
2. ขายสินค้าที่มีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการใช้ เพื่อไม่ก่อให้เกิดการมอมเมาและเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดี
3. ให้ความรู้และการศึกษาถึงวิธีการใช้เงิน เกี่ยวกับสินค้า โดยเน้นให้สมาชิกมีการออม

การผสมผสานธุรกิจสินเชื่อกับธุรกิจการซื้อปัจจัยการผลิต

การผสมผสานธุรกิจสินเชื่อกับธุรกิจการซื้อปัจจัยการผลิต ได้ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

1. ทำให้สมาชิกเกษตรกรมีความสามารถในการลงทุน ซื้อปัจจัยการผลิต
2. ทำให้ง่ายต่อการควบคุม และกำกับแนะนำการใช้สินเชื่อในการผลิตให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย โดยสหกรณ์จ่ายสินเชื่อเป็นรูปปัจจัยการผลิต
3. ทำให้การบริหารงานของสหกรณ์สะดวกยิ่งขึ้น โดยสหกรณ์สามารถคาดคะเนปริมาณ และระยะเวลาในการใช้ปัจจัยการผลิตได้ ในที่สุดทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานลดลง
4. ทำให้สมาชิกเกษตรกรใช้สินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะได้มาในรูปแบบปัจจัยการผลิตในจำนวนที่เหมาะสม

ในขณะเดียวกัน ประยงค์ สายประเสริฐ (2537: 204 – 205) ก็ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจซื้อ ดังนี้

- ดำเนินการตรวจสอบความต้องการสินค้าและปัจจัยการผลิตของสมาชิก
- จัดหาสินค้า วัสดุอุปกรณ์การเกษตร เครื่องอุปโภคบริโภค ที่สมาชิกมีความต้องการมาจำหน่าย ให้ทันเวลาที่สมาชิกมีความต้องการ
- ทำการรณรงค์ให้สมาชิกมาทำธุรกิจซื้อกับสหกรณ์ โดยจัดทำแผ่นปลิวแจ้งถึงชนิดของสินค้าและราคาสินค้า ที่สหกรณ์มีจำหน่ายให้สมาชิกทราบ
- ทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบโดยทั่วถึง
- ในกรณีที่กลุ่มสมาชิกอยู่ห่างไกลจากสำนักงานสหกรณ์ อาจทำได้โดยรวบรวม

รวม ใบสั่งซื้อสินค้าของสมาชิกภายในกลุ่ม แล้วสหกรณ์นำสินค้าไปส่งที่กลุ่มเป็นครั้งคราว หรือ จัดให้มีหน่วยจำหน่ายสินค้าที่กลุ่ม โดยให้มีผู้รับผิดชอบจ่ายค่าตอบแทนให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของยอดจำหน่ายสินค้า

- จัดรางวัลให้แก่สมาชิกผู้มียอดซื้อสูงสุด
- เชื่อมโยงธุรกิจสินค้าเข้ากับธุรกิจอื่น

การตลาดสินค้าเกษตรของสหกรณ์

อำนาจ วีระวนิช (2527: 83 - 85) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสหกรณ์ที่สามารถแก้ปัญหาทางการตลาดให้กับเกษตรกรและวิธีการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกไว้ว่า ในการผลิตทางการเกษตรนั้นแหล่งที่มาของรายได้ นอกจากปริมาณผลผลิตแล้วราคายังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกด้วย ถ้าเกษตรกรได้รับราคาผลผลิตต่ำหรือไม่เหมาะสมพอที่จะจูงใจให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตแล้วปริมาณการผลิตย่อมอยู่ในสภาพที่ชะงักงันไปด้วย

ตามหลักการแล้วการที่สหกรณ์ทำหน้าที่การตลาดสามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้นั้น เป็นเพราะ

1) ถ้าสหกรณ์ดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งสมาชิกเกษตรกรได้นำผลผลิตมาส่งมอบให้แก่สหกรณ์ในปริมาณมากพอ จะทำให้อำนาจการต่อรองของสหกรณ์ (สมาชิกเกษตรกร) สูงขึ้น เพราะความสัมพันธ์ในข้อตกลงในการซื้อขายได้เปลี่ยนไปเป็นพ่อค้ากับสหกรณ์แทนที่จะเป็นเกษตรกรแต่ละราย

2) สหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ ได้ทำหน้าที่สินเชื่อควบคู่กันไปด้วย โดยปล่อยสินเชื่อในการผลิต และอาจให้เงินล่วงหน้าแก่สมาชิกเกษตรกรในกรณีที่เก็บสินค้าไว้รอราคา ทำให้สมาชิกเกษตรกรลดพันธะผูกพันที่มีต่อพ่อค้าได้

3) เมื่อสหกรณ์เข้าไปทำหน้าที่การตลาด สหกรณ์ก็จะได้รับกำไรในฐานะผู้ประกอบการ ลักษณะเช่นนี้ในที่สุดผลกำไรหรือเงินส่วนเกิน ก็จะเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกเกษตรกร ทำให้เกษตรกรได้รับส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น

โดยจุดมุ่งหมายของสหกรณ์แล้ว สหกรณ์ต้องการให้สมาชิกเกษตรกรได้รับราคาผลผลิตที่ดีที่สุด โดยสหกรณ์จะไม่ดำเนินธุรกิจที่มีการเสี่ยงภัยสูง แต่ถ้าพูดถึงการเสี่ยงภัยในการดำเนินธุรกิจผลผลิตทางการเกษตรแล้ว การที่ราคาสินค้าผันผวนอยู่เสมอ เป็นที่แน่นอนว่าธุรกิจจะต้องมีการเสี่ยงภัย ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วสหกรณ์จะไม่ดำเนินธุรกิจในฐานะผู้เก็งกำไรอย่างพ่อค้า

การที่สหกรณ์ต้องการให้สมาชิกเกษตรกรได้รับราคาที่ดีที่สุด ในขณะที่ราคาสินค้าผันผวนอยู่เสมอเช่นนั้น และการผันผวนของราคาเป็นสิ่งที่สหกรณ์ไม่สามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ก็สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการทำหน้าทีการตลาด ผลลัพธ์อาจจะทำให้เกษตรกรได้รับส่วนแบ่งการตลาดมากขึ้น นอกจากนี้ในกรณีที่สหกรณ์มีเงินสำรองอยู่ในปีที่ราคาสินค้าตกต่ำมาก สหกรณ์อาจจัดสรรเงินสำรองเพื่อช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกรได้

การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก

1. การซื้อขายผลผลิตจากสมาชิก

การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกโดยวิธีนี้สหกรณ์จะเข้าไปดำเนินการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก และโดยทั่วไปจะจ่ายเงินเมื่อสมาชิกนำผลผลิตมาส่งมอบให้สหกรณ์ในราคาตลาด ณ วันส่งมอบ การที่สหกรณ์ดำเนินการเช่นนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากประเพณีนิยมในท้องถิ่นที่เกษตรกรต้องการขายผลผลิต เพื่อนำเงินสดมาจับจ่ายใช้สอยทันที ที่เก็บเกี่ยวผลผลิตและแนวปฏิบัติที่พ่อค้าท้องถิ่นดำเนินอยู่ ก็เป็นเช่นนี้ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ต้องอยู่ในสภาพการเสี่ยงต่อการขาดทุน โดยเฉพาะในกรณีที่ราคาสินค้าที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ผันผวนอยู่เสมอ ดังนั้นตามปกติสหกรณ์จะกันเงินสำรองไว้เพื่อชดเชยการขาดทุน

ข้อได้เปรียบในการซื้อขายผลผลิตจากสมาชิกพอสรุปได้ดังนี้

- 1) สมาชิกเกษตรกรจะได้รับเงินสดมาเพื่อจับจ่ายให้สอยทันทีทันใด ซึ่งจะสร้างความพอใจให้กับสมาชิก
- 2) ทำให้สหกรณ์สามารถแข่งขันกับพ่อค้าท้องถิ่นได้เพราะในทางปฏิบัติจริงพ่อค้าก็ใช้วิธีการเช่นนี้
- 3) ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากความซื้อตรงในด้านปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต ซึ่งพ่อค้ามักเอาเปรียบอยู่เสมอ
- 4) ทำให้สมาชิกรู้ราคาผลผลิตที่ตนได้รับทันทีไม่ต้องรอคอยเหมือนวิธีอื่น
- 5) สหกรณ์สามารถหาสมาชิกเพิ่มและขยายปริมาณธุรกิจได้ง่าย
- 6) มีปริมาณงานด้านบัญชีน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการรวบรวมผลผลิตเข้ากองกลาง
- 7) ในด้านการจัดการถ้าผู้จัดการได้ผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ด้านการค้าด้วยเงินสด ก็ไม่เป็นการยากที่จะเข้าดำเนินการในระบบนี้
- 8) ในกรณีที่สหกรณ์มีกำไร ก็จะแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกตามส่วนการทำธุรกิจ

สำหรับข้อเสียนั้นก็มีอยู่ด้วยกันหลายประการดังนี้

- 1) สหกรณ์ต้องตกอยู่ภายใต้การเสี่ยงอันเกิดจากการผันผวนในราคาสินค้าหลังจากที่สมาชิกส่งมอบผลผลิตให้สหกรณ์แล้ว
- 2) สหกรณ์ต้องมีเงินทุนในการดำเนินงานมากกว่าวิธีอื่น
- 3) ผู้จัดการต้องมีความรอบคอบและมีข้อมูลด้านการตลาดอย่างเพียงพอและสามารถตีความข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกต้อง
- 4) ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก เพราะความสัมพันธ์ได้เปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

2. การเป็นตัวแทนการขายผลผลิตให้กับสมาชิก

การดำเนินงานของสหกรณ์โดยวิธีนี้สหกรณ์เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนการขายผลผลิตให้กับสมาชิกแต่ละรายเท่านั้นและเมื่อสหกรณ์ขายผลผลิตได้ในราคาเท่าใดแล้ว สหกรณ์จะหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหรือค่าธรรมเนียมในการบริการ ส่วนที่เหลือจึงเป็นราคาสุทธิที่สมาชิกได้รับ วิธีการเป็นตัวแทนการขายนี้สหกรณ์ไม่ต้องตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงภัยอันเกิดจากการผันผวนของราคา ดังนั้นโดยวิธีการนี้จึงเหมาะสำหรับสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานจำกัด ปริมาณสินค้ามีไม่มาก ราคาสินค้าที่ดำเนินการผันผวนสูงมาก และเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย

สำหรับข้อได้เปรียบเสียเปรียบ ในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกโดยวิธีการเป็นตัวแทนขายนั้น มีข้อได้เปรียบหลายประการดังนี้

- 1) ทำให้ผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าคุณภาพดี ได้ส่วนเพิ่มทางการตลาดเพราะผลผลิตไม่ได้นำไปรวมกับผลผลิตของสมาชิกรายอื่น ๆ
- 2) สหกรณ์ใช้ทุนดำเนินงานน้อยกว่าวิธีซื้อขายผลผลิตด้วยเงินสด
- 3) สหกรณ์ไม่เสี่ยงภัยต่อการผันผวนของราคาเพราะภาระนี้ได้ไปตกอยู่กับสมาชิก
- 4) วิธีนี้มีทางเป็นไปได้มากกว่าวิธีการรวมผลผลิตเข้ากองกลางในกรณีที่สินค้าต้องนำไปขายเป็นประจำวันและมีปริมาณไม่มาก

สำหรับข้อเสียนั้นก็มีอยู่ด้วยกันหลายประการดังนี้

- 1) สหกรณ์ต้องตกอยู่ภายใต้การเสี่ยงอันเกิดจากการผันผวนในราคาสินค้าหลังจากที่สมาชิกส่งมอบผลผลิตให้สหกรณ์แล้ว
- 2) สหกรณ์ต้องมีเงินทุนในการดำเนินงานมากกว่าวิธีอื่น
- 3) ผู้จัดการต้องมีความรอบคอบและมีข้อมูลด้านการตลาดอย่างเพียงพอและสามารถตีความข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกต้อง
- 4) ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก เพราะความสัมพันธ์ได้เปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

2. การเป็นตัวแทนการขายผลผลิตให้กับสมาชิก

การดำเนินงานของสหกรณ์โดยวิธีนี้สหกรณ์เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนการขายผลผลิตให้กับสมาชิกแต่ละรายเท่านั้นและเมื่อสหกรณ์ขายผลผลิตได้ในราคาเท่าใดแล้ว สหกรณ์จะหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหรือค่าธรรมเนียมในการบริการ ส่วนที่เหลือจึงเป็นราคาสุทธิที่สมาชิกได้รับ วิธีการเป็นตัวแทนการขายนี้สหกรณ์ไม่ต้องตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงภัยอันเกิดจากการผันผวนของราคา ดังนั้นโดยวิธีการนี้จึงเหมาะสำหรับสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานจำกัด ปริมาณสินค้ามีไม่มาก ราคาสินค้าที่ดำเนินการผันผวนสูงมาก และเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย

สำหรับข้อได้เปรียบเสียเปรียบ ในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกโดยวิธีการเป็นตัวแทนขายนั้น มีข้อได้เปรียบหลายประการดังนี้

- 1) ทำให้ผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าคุณภาพดี ได้ส่วนเพิ่มทางการตลาดเพราะผลผลิตไม่ได้นำไปรวมกับผลผลิตของสมาชิกรายอื่น ๆ
- 2) สหกรณ์ใช้ทุนดำเนินงานน้อยกว่าวิธีซื้อขาดผลผลิตด้วยเงินสด
- 3) สหกรณ์ไม่เสี่ยงภัยต่อการผันผวนของราคาเพราะภาระนี้ได้ไปตกอยู่กับสมาชิก
- 4) วิธีนี้มีทางเป็นไปได้มากกว่าวิธีการรวมผลผลิตเข้ากองกลางในกรณีที่สินค้าต้องนำไปขายเป็นประจำวันและมีปริมาณไม่มาก

- ทำการวางแผนการผลิต กำหนดเนื้อที่การผลิต การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ปริมาณผลิตผลที่คาดว่าจะรวบรวมได้ การคัดขนาดการจัดชั้นมาตรฐาน การบรรจุ การขนส่ง และการจำหน่าย

- จัดหาสินเชื่อเพื่อการตลาดให้สมาชิกกู้ยืม ในขณะที่ต้องเก็บผลิตผลไว้รอการจำหน่ายเมื่อราคาดี

- กำหนดจุดในการรวบรวมผลิตผล

- จัดบริการข่าวสารการตลาดและราคา และแนวโน้มของพืชและสัตว์ที่ทำการจำหน่ายเมื่อราคาดี

- จัดเตรียมสถานที่เก็บ เครื่องชั่ง ยานพาหนะให้พร้อม

- ติดต่อหาตลาดจำหน่ายผลิตผลของสหกรณ์ เช่นสถานที่ราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ค่ายทหาร เรือนจำ โรงแรม และจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภค

การส่งเสริมการเกษตร

อำนาจ ชีระวนิช (2527: 97) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการเกษตรในสหกรณ์ว่า ใน การที่จะทำการส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิผลนั้น การส่งเสริมจะต้องดำเนินการไปจนกระทั่ง เกษตรกรยอมรับและนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปใช้ ดังนั้นการที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ ผู้มีหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. เริ่มจากเงื่อนไขที่เป็นจริง (ในท้องถิ่น ภาค และประเทศ)
2. เกี่ยวข้องกับประชาชน โดยมุ่งหวังเพื่อส่งเสริมสวัสดิการ
3. พัฒนาแผนงานค่อยเป็นค่อยไป
4. จุดหมายพื้นฐานของการส่งเสริมอยู่ที่ความสนใจและความจำเป็นของประชาชน
5. ใช้วิธีการประชาธิปไตย
6. แผนงานต้องมีการยืดหยุ่นได้
7. ต้องมีความเข้าใจในประเพณี
8. ให้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น
9. ให้ประโยชน์จากหน่วยงานต่าง ๆ
10. ให้ประโยชน์จากการอบรมของผู้เชี่ยวชาญ
11. ต้องทำงานกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว
12. แผนงานจะต้องกว้างพอกับความจำเป็นของประชาชน
13. ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

14. ทำงานกับประชาชนทุกกลุ่ม
15. รักษาแนวทางให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ
16. ใช้วิธีการพัฒนาชุมชน
17. ช่วยประชาชนในสิ่งที่จำเป็น

ประยงค์ สายประเสริฐ (2537: 206) ก็ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพไว้ว่า

- ประชุมชี้แจงให้สมาชิกทราบถึง ประโยชน์ของการประกอบการเกษตรแบบผสมผสาน มีวิถีโอท็อปประกอบการบรรยาย
- ส่งเสริมให้สมาชิกปลูกพืชและสัตว์ที่ตลาดยังมีความต้องการสูง เช่น ผัก ผลไม้ ผักกางมุ้ง ผักก่อน-หลังฤดูการผลิต การเลี้ยงปลา ไก่ สุกรและโคเนื้อ ฯลฯ
- กำหนดชนิดพืชที่จะทำการส่งเสริม เช่น พืชผักอุตสาหกรรมติดต่อกับโรงงาน และรับซื้อโดยมีการประกันราคาขั้นต่ำไว้ล่วงหน้า
- ทำการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการของการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่สมาชิกมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมดิน การปลูก การเลี้ยง การดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การคัดขนาด จัดชั้นมาตรฐาน การบรรจุ การขนส่ง โดยมีการฉายวิดีโอประกอบการบรรยาย
- จัดทำแปลงสาธิต (Demonstration Farm) ของการเกษตรแบบผสมผสาน พร้อมทั้งศึกษาถึงต้นทุน และผลตอบแทนไว้ด้วย
- ทำการปรับปรุงแหล่งน้ำชลประทาน แหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา น้ำบาดาล ฯลฯ
- จัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในด้านการตลาด หรือพนักงานแนะนำฟาร์ม (Farm Guidance) การหาแหล่งรับซื้อ ระยะเวลาที่ต้องการ ราคารับซื้อ คุณภาพของผลผลิต ข่าวสาร ราคาผลิตผล ติดต่อกับตลาด ฯลฯ

การให้การศึกษอบรม

อำนาจ ธีระวณิช (2527: 93 – 95) กล่าวถึงความสำคัญของการให้การศึกษาด้านสหกรณ์แก่สมาชิกไว้ว่า การที่เป้าหมายของการสหกรณ์ต้องการที่จะยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกให้สูงขึ้น ดังนั้นการปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยเหตุนี้การศึกษาทางสหกรณ์ จึงทำให้สภาพการรับรู้ของสมาชิกกว้างขึ้น ซึ่งตัวอย่างการศึกษาโดยทั่วไปของสหกรณ์ ได้แก่

1. การประชุมสมาชิก อันได้แก่ พฤติกรรมในการประชุม, กฎสำคัญ ๆ อำนาจหน้าที่ของผู้แทน ขบวนการตัดสินใจ ความรับผิดชอบในการเลือกตัวแทน เป็นต้น
2. กฎข้อบังคับ อันได้แก่ สิทธิและหน้าที่ การร่างกฎและข้อบังคับ การรายงานการรับผิดชอบต่อสมาชิกตามกฎหมาย เป็นต้น
3. ด้านการเงิน อันได้แก่ การจัดเตรียมเงินทุน การเข้าใจงบดุล การจัดสรรเงินส่วนเกินอย่างยุติธรรม ความต้องการตรวจสอบบัญชี เป็นต้น
4. ด้านการตลาดผลผลิต อันได้แก่ การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี การจ่ายราคาตามคุณภาพ ต้นทุนการผลิตและการตลาด การผลิตตามฤดูกาล เป็นต้น
5. ด้านปัจจัยการผลิตและสินค้าบริโภค อันได้แก่ การศึกษาต้นทุน และคุณภาพ อันตรายจากการใช้สินเชื่อในการบริโภค เป็นต้น
6. ด้านการออมและสินเชื่อ อันได้แก่ การใช้เงินอย่างฉลาด นิสัยการประหยัด อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น
7. ด้านทั่ว ๆ ไป อันได้แก่ นิสัยในการอ่านและการศึกษา ทัศนคติเกี่ยวกับสังคม เป็นต้น

การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มสตรี และเยาวชนสหกรณ์

ประยงค์ สายประเสริฐ (2537: 208) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มสตรี และเยาวชนสหกรณ์ไว้ว่า แม่บ้านและเยาวชนสหกรณ์ นับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ประสบความสำเร็จ และมีแนวทางพัฒนา ดังต่อไปนี้

- พิจารณาค้นหาแม่บ้านและเยาวชนที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ มีความกระตือรือร้น และมีความเสียสละ

- พัฒนาผู้นำกลุ่ม โดยการออกไปเยี่ยมเยียนที่บ้าน ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ค้นหาปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนะแนวทางในการพัฒนา แพร่ขยายแนวคิดไปยังบุคคลอื่น ๆ

- จัดการประชุมในลักษณะไม่เป็นทางการ แก่ผู้ที่สนใจในกลุ่มเดียวกันกับผู้นำสตรีและเยาวชน เพื่อชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการรวมตัวเป็นกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ประโยชน์ที่จะได้รับ

- ขั้นตอนในการดำเนินงาน เช่นเดียวกันกับกลุ่มทดลอง (Pilot Project) ของสมาชิกสหกรณ์

เมื่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านและเยาวชนสหกรณ์ ที่เข้าร่วมโครงการทดลองประสบความสำเร็จ ก็สามารถแพร่ขยายแนวความคิดนี้ไปยังกลุ่มอื่น ๆ ในสหกรณ์ เดียวกัน โดยให้มาศึกษาและดูงานจากกลุ่มทดลอง และนำแนวความคิดนี้ไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาในกลุ่มของตนเองต่อไป และในที่สุดสหกรณ์การเกษตรก็จะประสบความสำเร็จ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2521) ได้ทำรายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้สหกรณ์การเกษตรสูงเนิน จำกัด ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ” พบว่า ฝ่ายบริหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ที่มีความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้สหกรณ์มีส่วนเกิน หรือกำไรสุทธิประจำปี ถึงแม้ว่า “กำไร” จะไม่ใช่เป้าหมายที่สำคัญของสหกรณ์ก็ตาม แต่ถ้าสหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจโดยไม่ขาดทุน หรือได้รับกำไร สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการบริการของสหกรณ์ ก็ถือว่าสหกรณ์โดยฝ่ายบริหารดำเนินธุรกิจได้ประสบความสำเร็จ

จิตติพร ไชยมั่น (2526) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลว ของสหกรณ์การเกษตรวารินชำราบ จำกัด จังหวัดอุบลราชธานี” ได้พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินงาน ของสหกรณ์ประสบความสำเร็จได้แก่ การดำเนินธุรกิจของฝ่ายบริหารและการสนับสนุนธุรกิจของฝ่ายสมาชิก ถ้าบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้สามารถร่วมมือกันดำเนินธุรกิจ โดยมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีในการปฏิบัติงานทุกวิถีทาง นอกจากนี้สหกรณ์ควรมีการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เช่น ธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขาย ธุรกิจเครดิต และธุรกิจการส่งเสริมการเกษตร อยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างเพียงพอและสะดวกรวดเร็ว สหกรณ์ควรมีการดำเนินการรับฝากเงินจากสมาชิก เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิกให้มากขึ้น และควรจัดให้มีการศึกษาอบรมในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการ

ดำเนินงานของสหกรณ์ ตลอดจนให้มีการศึกษาอบรมในด้านเทคนิคการผลิตต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้น

สนทนา สุวรรณนิตย์ (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด จังหวัดเชียงใหม่" ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจในด้านผลการดำเนินงานโดยใช้อัตราส่วน ปรากฏว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี คือ ส่วนใหญ่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ และสหกรณ์มีแนวโน้มในการดำเนินงานธุรกิจเครดิต ธุรกิจการขาย และธุรกิจการส่งเสริมการออมสูงขึ้น ยกเว้นธุรกิจการซื้อ มีแนวโน้มในการดำเนินธุรกิจลดลง การส่งเสริมเกษตรไม่ปรากฏข้อมูลทางบัญชี แสดงผลการดำเนินธุรกิจด้านนี้ การวิเคราะห์ ปัจจัยทางสังคมในด้านความรู้ และทัศนคติของสมาชิกและคณะกรรมการดำเนินการ ปรากฏว่าสมาชิกและคณะกรรมการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ด้านสหกรณ์สูงพอสมควร ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจของฝ่ายบริหารและการสนับสนุนธุรกิจของฝ่ายสมาชิก ถ้าบุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้สามารถร่วมมือกันดำเนินธุรกิจโดยมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานทุกวิถีทางแล้ว ก็เป็นการแน่นอนว่าสหกรณ์ย่อมประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้ทุกประการ ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า สหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด ประสบความสำเร็จในด้านการดำเนินการตามวัตถุประสงค์พอสมควร ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกและคณะกรรมการเป็นผู้เสียสละเวลาและกำลังกาย กำลังความคิดช่วยกันวางแผนและควบคุมดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ เช่น ธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขาย ธุรกิจเครดิต และธุรกิจการส่งเสริมการเกษตรตลอดเวลา รวมทั้งจัดให้มีการอบรมในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และเทคนิคการผลิตต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาสหกรณ์แล้วคาดว่าจะทำให้การบริหารงานของสหกรณ์นี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรพต ฉายแสงเดือน (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แนวทางในการพัฒนาธุรกิจสหกรณ์การเกษตรกำแพงแสน จำกัด" พบว่า ทัศนคติของสมาชิกสหกรณ์ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจการซื้อและธุรกิจการขายของสหกรณ์ ส่วนใหญ่เห็นว่าราคาปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ ดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราค่าบริการรวมอ้อยของสหกรณ์ถูกกว่าผู้ค้ารายอื่น ๆ แต่สมาชิกมีความเห็นว่าการบริการของสหกรณ์ไม่สะดวกรวดเร็วเท่ากับผู้ค้ารายอื่น นอกจากนั้นจากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมซื้อปัจจัยการผลิตของสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ซื้อปัจจัยการผลิตของสหกรณ์ ด้วยเหตุผลว่าไม่ทราบราคาสหกรณ์ขายปัจจัยการผลิต และเหตุผลรองลงมาสหกรณ์ไม่ได้จำหน่ายปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช มาจำหน่ายให้กับสมาชิกในบางปี

อมรลักษณ์ ปรีชาหาญ (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อบทบาทของสหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด พบว่า

1. ธุรกิจเครดิต (สินเชื่อ)

ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์ โดยกู้เงินเฉลี่ย 51,375 บาท และสมาชิกเกินกว่าครึ่งระบุว่ากู้ระยะปานกลาง โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อการผลิตและรับเงินกู้ในรูปเงินสด นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา ส่วนแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากสหกรณ์นั้นพบว่า สมาชิกเกินกว่าครึ่งกู้เงินจากญาติพี่น้อง โดยมีสาเหตุมาจากมีหลักทรัพย์น้อยไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันในการกู้เงินจากสหกรณ์

2. ธุรกิจการซื้อ

ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์ โดยซื้อสินค้าประเภทวัสดุการเกษตรและสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งมีเหตุผลเนื่องมาจากต้องการอุดหนุนสหกรณ์ และต้องการเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ ทั้งนี้สมาชิกจำนวนเกินกว่าครึ่งพบว่าซื้อสินค้าจากร้านค้าในหมู่บ้านด้วยโดยให้เหตุผลว่าร้านค้าอยู่ใกล้บ้าน หรือสะดวกในการเดินทาง

3. ธุรกิจการขาย

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าไม่เคยขายผลผลิตทางการเกษตรผ่านสหกรณ์ โดยส่วนใหญ่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงบ้าน โดยมีเหตุผลว่าสหกรณ์มีข้อจำกัดในการรับซื้อเฉพาะข้าว ถั่วเหลือง และกระเทียมเท่านั้น แต่ผลผลิตของสมาชิก ได้แก่ ไม้ผล เช่นลำไย เป็นต้น

4. ธุรกิจออมทรัพย์ (การรับฝากเงิน)

ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกมากกว่าครึ่งรายงานว่าจะไม่เคยฝากเงินกับสหกรณ์ ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยฝากเงินนั้นส่วนใหญ่ฝากเงินประเภทออมทรัพย์ ส่วนสถาบันการเงินอื่น ๆ สมาชิกส่วนใหญ่ระบุว่าเคยฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ โดยให้เหตุผลว่าเคยฝากกับธนาคารพาณิชย์ก่อนเป็นสมาชิกสหกรณ์

5. ธุรกิจการส่งเสริมการเกษตร

ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ เคยได้รับการข่าวสารด้านการเกษตรจากสหกรณ์ โดยระบุว่าได้รับข่าวสารจากฝ่ายจัดการมากที่สุด ส่วนประเด็นของข่าวสารนั้นพบว่าเรื่องที่ได้รับมากคือการใช้ปุ๋ยเคมี นอกจากนี้สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่านอกเหนือจากสหกรณ์แล้วจะได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากรายการทางโทรทัศน์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2536) ได้ทำการรายงานผลการวิจัยเรื่อง "สู่ทางการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรด้านขุนทด จำกัด จังหวัดนครราชสีมา" พบว่า พ่อค้าในอำเภอด้านขุนทด ปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิกมากกว่าสหกรณ์ ด้านขุนทด จำกัด ธุรกิจการซื้อ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ซื้อปุ๋ยจากสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ประมาณครึ่งหนึ่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากสหกรณ์ สมาชิกส่วนใหญ่ซื้อเครื่องมือทำการเกษตรจากร้านค้าในอำเภอด้านขุนทด เนื่องจากสะดวกในการติดต่อธุรกิจกับพ่อค้า สหกรณ์การเกษตรด้านขุนทด จำกัด ดำเนินธุรกิจสินเชื่อต่ำกว่าจุดคุ้มทุน การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า สมาชิกสหกรณ์มีอายุมาก มีแนวโน้มที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์เพิ่มสูงขึ้น และสมาชิกสหกรณ์ ที่มีเนื้อที่การปลูกข้าวโพดมาก มีแนวโน้มที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน

รศสุคนธ์ เครือวงศ์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด ในการสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิก พบว่าส่วนใหญ่เข้ามาเป็นสมาชิกโดยได้รับการแนะนำ หรือชักชวนจากเพื่อนบ้านที่เป็นสมาชิกอยู่ก่อนแล้ว และเข้ามาเป็นสมาชิกเพราะต้องการกู้เงินเป็นหลักสำคัญ ส่วนการเดินทางมาติดต่อใช้บริการกับสหกรณ์นั้น สมาชิกส่วนใหญ่มีความสะดวกในการเดินทาง

สำหรับความเข้าใจของสมาชิก เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ในด้านผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิด โดยคิดว่า รัฐบาลเป็นเจ้าของสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ แต่ในขณะเดียวกัน สมาชิกส่วนใหญ่รู้ว่าวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสหกรณ์นั้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก โดยสมาชิกสามารถสอบถามถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ และยังให้ความสำคัญต่อตัวผู้จัดการสหกรณ์ว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของสหกรณ์มากที่สุด

ในด้านทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ พบว่า บทบาทที่สหกรณ์ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ การให้บริการด้านสินเชื่อ และการบริการสวัสดิการสังคม ส่วนบทบาทที่สมาชิกเห็นว่าสหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางคือ การบริการรับฝากเงิน และการรวบรวมผลผลิตเพื่อจัดจำหน่าย สำหรับบทบาทในการจัดหาปัจจัยการผลิตและสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิก สมาชิกระบุว่า สหกรณ์ให้บริการอยู่ในระดับน้อย ยิ่งไปกว่านั้น บทบาทการให้การศึกษาอบรม สมาชิกให้ความเห็นว่า สหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนด้านความคาดหวังของสมาชิกนั้น พบว่า บทบาทที่สมาชิกคาดหวังให้สหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือบทบาทการรับฝากเงิน การจัดหาปัจจัยการผลิตและ สินค้า

อุปโภคบริโภคมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตเพื่อจัดจำหน่าย และการบริการสวัสดิการสังคม ส่วนอีก 2 บทบาทคือ บทบาทการให้สินเชื่อ และการให้การศึกษอบรมนั้นสมาชิกคาดหวังให้ สหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ในขณะเดียวกัน สุวิทย์ ม่วงเกษม (2540) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการทำธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ ปรากฏว่าสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการถือหุ้นต่อสหกรณ์ ทั้งตามส่วนแห่งเงินกู้และหุ้นประจำปีที่สหกรณ์กำหนด คิดเป็นร้อยละ 50.44 ส่วนสมาชิกไม่ถือหุ้นเพิ่มเลย มีแค่เพียงร้อยละ 2.04 เท่านั้น นั่นเป็นความสำเร็จในการระดมทุนของสหกรณ์ส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ในด้านการรับฝากเงินของสหกรณ์พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะฝากเงินสัจจะออมทรัพย์ไว้เป็นประจำต่อสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 39.07 ของสมาชิกที่ฝากเงินไว้กับ สหกรณ์ทุกประเภท คิดเป็นร้อยละ 29.15 ส่วนสมาชิกที่ไม่ฝากเงินไว้กับสหกรณ์เลยมีเพียง ร้อยละ 7.58 เหตุผลที่สำคัญของการที่สมาชิกไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เนื่องจากไม่มีเงินเหลือฝาก ส่วนสมาชิกที่พอจะมีเงินเหลือฝากกลับเห็นว่าสถาบันการเงินอื่นให้บริการที่ดีกว่า และมีการเก็บสะสมเงินไว้ที่บ้านของตนเอง ตามลำดับ

ในด้านการให้สินเชื่อของสหกรณ์ พบว่าสมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์ทุกประเภทคือ เงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.95 ส่วนสมาชิกที่ไม่กู้เงินจากสหกรณ์เลยมีเพียงร้อยละ 18.66 สำหรับการส่งชำระคืนเงินกู้ต่อสหกรณ์ จะเห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่สามารถส่งชำระหนี้เงินกู้ต่อสหกรณ์ได้ตามกำหนดสัญญาทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยคิดเป็นร้อยละ 51.31 ส่วนสมาชิกที่ไม่ส่งชำระหนี้เงินกู้ต่อสหกรณ์เลยมีเพียงร้อยละ 1.17

สำหรับด้านธุรกิจการซื้อพบว่า ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่ายของแผนกวัสดุการเกษตร สมาชิกส่วนใหญ่จะซื้อเฉพาะปุ๋ย หรือยาปราบศัตรูพืชและอุปกรณ์การเกษตรบางอย่างจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 39.36 ส่วนสมาชิกที่ไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์เลย มีเพียงร้อยละ 7.58 เหตุผลสำคัญที่สมาชิกไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ คือ สหกรณ์ไม่มีสินค้าที่สมาชิกต้องการ ราคาสินค้าของสหกรณ์สูงกว่าร้านค้าทั่วไปและอื่น ๆ ตามลำดับ ในด้านการจัดหาสินค้า อุปโภคบริโภคมาจำหน่ายของแผนกซูเปอร์มาร์เก็ตพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ซื้อสินค้าเฉพาะในส่วนของซูเปอร์มาร์เก็ตและสินค้าอื่นบางอย่าง คิดเป็นร้อยละ 41.1 สมาชิกที่ไม่ซื้อสินค้าจาก สหกรณ์เลย คิดเป็นร้อยละ 11.66 เหตุผลสำคัญที่สมาชิกไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ เพราะสมาชิกเห็นว่าระยะทางจากบ้านกับสหกรณ์ห่างไกลกันไม่สะดวกในการเดินทางมาซื้อ ราคาสินค้าของ สหกรณ์ไม่แตกต่างจากร้านค้าทั่วไป และเหตุผลอื่นตามลำดับ

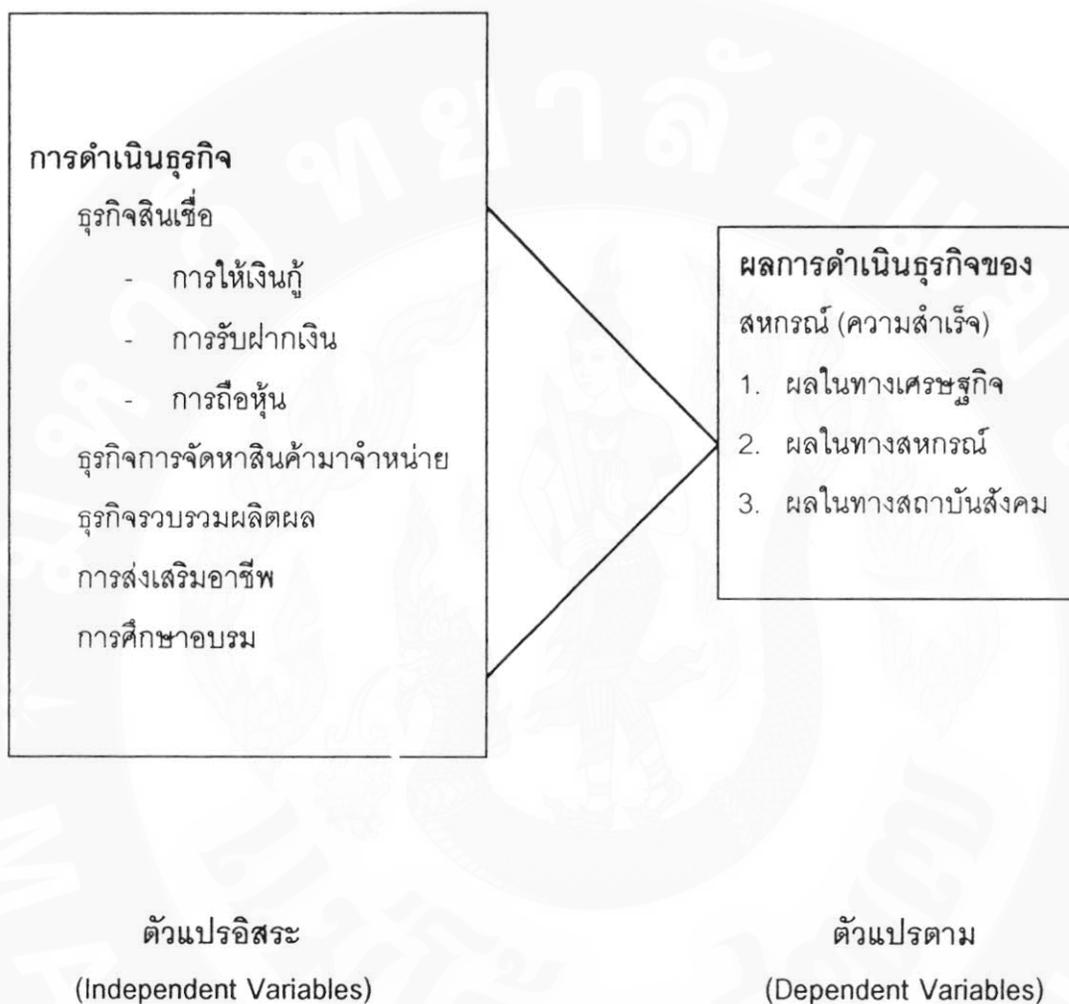
สำหรับการทำธุรกิจด้านการจัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงมาจำหน่ายพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ใช้บริการเฉพาะน้ำมันดีเซล และน้ำมันอื่นบางอย่าง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31.20 และมีสมาชิกที่ไม่ใช้บริการน้ำมันเชื้อเพลิงจากสหกรณ์เลยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 28.86 สาเหตุที่สำคัญสมาชิกไม่ใช้บริการด้านนี้จากสหกรณ์ เพราะสมาชิกยังไม่มียานพาหนะหรือเครื่องจักรกลที่จำเป็นต้องใช้น้ำมันคิดเป็นร้อยละ 49.50 และเห็นว่าระยะทางจากบ้านกับสหกรณ์ห่างไกลกันไม่สะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ คิดเป็นร้อยละ 41.41 ตามลำดับ

สำหรับการดำเนินธุรกิจรวมขายของสหกรณ์ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่นำผลผลิตมาขายให้สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 40.23 และเหตุผลที่สำคัญที่สมาชิกไม่ขายผลผลิตให้สหกรณ์เนื่องจากสมาชิกไม่มีผลผลิตเหลือขาย มีพ่อค้าท้องถิ่นมารับซื้อถึงบ้าน สหกรณ์เปิดรับซื้อล่าช้ากว่าพ่อค้า และเหตุผลอื่น ตามลำดับส่วนการแปรรูปข้าวสารและผลิตภัณฑ์แปรรูปของโรงสี สหกรณ์พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมาอุดหนุนซื้อข้าวสารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 48.98 นอกนั้นนาน ๆ จึงจะมาซื้อสักครั้ง ส่วนที่ซื้อบ่อย ๆ และซื้อเป็นประจำทุกเดือนจะมีเพียงร้อยละ 14.29 และ 6.41 เท่านั้น สาเหตุที่สำคัญที่สมาชิกไม่มาซื้อข้าวสารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากโรงสีสหกรณ์ เพราะว่สมาชิกส่วนมากจะมีข้าวเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนแล้ว สำหรับในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสวัสดิการสังคมของสหกรณ์ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมด้านนี้กับสหกรณ์ โดยสมาชิกได้ส่งเงินบริจาคร่วมสมทบกองทุนสวัสดิการสังคมเป็นประจำทุกครั้งที่เมื่อสหกรณ์เรียกเก็บ คิดเป็นร้อยละ 86.59 จะมีสมาชิกที่ไม่ส่งเงินบริจาคร่วมสมทบกองทุนเลยเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 7.58 ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ คือสมาชิกได้ใช้บริการด้านสวัสดิการจากที่อื่นแล้ว และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้กับสหกรณ์เพราะไม่มีเงินร่วมบริจาค

สรุปการทบทวนเอกสารและงานวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การมีประสิทธิภาพของฝ่ายบริหาร การมีประสิทธิภาพในการจัดการธุรกิจของฝ่ายจัดการ และการสนับสนุนจากฝ่ายสมาชิก กล่าวคือบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายของสหกรณ์ คือคณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และสมาชิก ทุกฝ่ายต้องมีอุดมการณ์ และศรัทธาในหลักและวิธีการสหกรณ์อย่างแท้จริง ต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการร่วมมือและประสานงานกันตลอดเวลา สหกรณ์ย่อมประสบความสำเร็จทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสหกรณ์ และในฐานะองค์กรทางสังคม

กรอบแนวความคิดในการวิจัย
(CONCEPTUAL FRAMEWORK)

ภาพที่ 2 แบบจำลองกรอบแนวความคิดรวบยอด

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การศึกษาวิจัย เรื่องการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางพัฒนา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สถานที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยคือ สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด เลขที่ 413/2 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

(Population and Sampling Procedures)

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ฝ่ายจัดการสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด จำนวน 21 คน
2. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด จำนวน 15 คน
3. สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด จำนวน 3,519 คน (สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด, 2542) สังกัดกลุ่มต่าง ๆ 65 กลุ่ม กระจายอยู่ตามตำบล 8 ตำบล เนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ผู้วิจัยไม่สามารถรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดได้ภายในระยะเวลา อันจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีกำหนดตามอัตราส่วนร้อยละของจำนวนประชากร (อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน, 2532: 12) คือร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 176 คน

2. เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1 แล้ว ผู้วิจัยทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของสหกรณ์ จำแนกตามสัดส่วนประชากรในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม มีสัดส่วนที่เหมาะสมต่อขนาดของประชากร มีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือก โดยใช้สูตรที่พัฒนาโดย Nagtalon (นำชัย ทนผล 2531: 54 - 55) ดังนี้

$$n_1 = \frac{n N_1}{N}$$

ซึ่ง	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (176 คน)
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด (3,519 คน)
	N_1	=	จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม (X)
	n_1	=	จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง แต่ละกลุ่ม

การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ที่ทำการสุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 บ้านเตาปูน

$$\text{จากสูตร } n_1 = \frac{n N_1}{N} = \frac{176 \times 30}{3,519} = 1$$

ส่วนในกลุ่มอื่น ๆ ก็สามารถคำนวณได้ในทำนองเดียวกัน ได้ผลตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อกลุ่มและจำนวนสมาชิก และจำนวนตัวอย่าง

กลุ่มที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
1	บ้านเตาปูน	30	1
2	บ้านคุ่ม	70	4
3	บ้านกลาง	86	4
4	บ้านเทพสุนทรินทร์ (1)	46	2
5	บ้านหนองเหนือ (1)	91	5
6	บ้านหนองใต้	88	4
7	บ้านศรีมูลเรือง	35	2
8	บ้านลูนิกेत (1)	72	4
9	บ้านห้วยหม้าย	55	3
10	บ้านห้วยซอน	43	2
11	บ้านทุ่งน้าว	57	3
12	บ้านแดนชุมพล (1)	64	3
13	บ้านหนองเสี้ยว (1)	58	3
14	บ้านแม่ทะ	71	4
15	บ้านหัวเมือง	32	2
16	บ้านวังฟ่อน (1)	61	3
17	บ้านดงเจริญ (1)	78	4
18	บ้านแดนชุมพล (2)	73	4
19	บ้านเด่นนางฟ่อน	64	3
20	บ้านต้นผึ้ง	44	2
21	บ้านศรีมูลเรือง (2)	44	2
22	บ้านป่าแดงเหนือ (1)	79	4
23	บ้านลองลือบุญ (1)	37	2
24	บ้านป่าแดงใต้	35	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
25	บ้านสันปฐิ	18	1
26	บ้านต้นหนูน	49	2
27	บ้านร่องเย็น	60	3
28	บ้านดงเจริญ (2)	39	2
29	บ้านหนองสุวรรณ	34	2
30	บ้านหนองเสี้ยว (2)	56	3
31	บ้านโทกค่า	54	3
32	บ้านร่องเย็น (2)	73	4
33	บ้านหัวเมือง (2)	30	1
34	บ้านดอนแก้ว	62	3
35	บ้านร่องถ่าน	59	3
36	บ้านป่าเลา (1)	51	2
37	บ้านทุ่งน้าว (2)	71	4
38	บ้านป่าคา	50	2
39	บ้านลุนิเกต (2)	92	5
40	บ้านลองลือบุญ (2)	44	2
41	บ้านวังดิน	73	4
42	บ้านหนูนเหนือ (2)	70	4
43	บ้านป่าแดงเหนือ (2)	50	2
44	บ้านวังฟ่อน (2)	54	3
45	บ้านลองลือบุญ (3)	65	3
46	บ้ายห้วยหม้าย (2)	28	1
47	บ้านนาตอง	48	2
48	บ้านทุ่งน้าว (3)	76	4

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
49	บ้านหลายห้วย	17	1
50	บ้านนาฝาย	9	1
51	บ้านคุ้ม (2)	82	4
52	บ้านลองลือบุญ (3)	69	3
53	บ้านห้วยซอน (2)	69	3
54	บ้านเทพสุนทรินทร์ (2)	46	2
55	บ้านศรีมูลเรือง	35	2
56	บ้านห้วยกาน	39	2
57	บ้านป่าเลา (2)	65	3
58	บ้านดอนแก้วจัดสรร	21	1
59	บ้านป่าเลา (3)	41	2
60	บ้านหนองเหนือ (2)	65	3
61	บ้านป่าแดงเหนือ (3)	54	3
62	บ้านแม่ทะ (2)	37	2
63	บ้านแดนชุมพล (3)	67	3
64	บ้านท้อสมาน	51	2
65	บ้านต้นหนูน	33	2
	รวม	3,519	176

ที่มา: ชื่อกลุ่มและจำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้จากรายงานกิจการประจำปี ปีทางบัญชี 2542 ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ส่วนจำนวนตัวอย่างได้จากการคำนวณ

3. เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการข้อ 2 แล้วทำการสุ่มสมาชิกตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample random sampling) โดยวิธีการจับสลากตามรายชื่อของสมาชิกในแต่ละกลุ่มที่สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้จัดเรียงรายชื่อไว้แล้วจนครบจำนวนตามที่ต้องการ

เครื่องมือในการวิจัย (Instrument of the Study)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมากเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ชุด

ชุดที่ 1 สำหรับสอบถามสมาชิกสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษาอบรมของสหกรณ์

ตอนที่ 3 เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการให้บริการของสหกรณ์

ชุดที่ 2 สำหรับฝ่ายจัดการสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษาอบรมของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางในการพัฒนา ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษาอบรม ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ชุดที่ 3 สำหรับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรมของสหกรณ์

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางในการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษอบรมของสหกรณ์

ข้อมูลในการวิจัย

(Data of the Study)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สัมภาษณ์ความคิดเห็น ฝ่ายจัดการสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และจากการใช้แบบสอบถาม สอบถามสมาชิกสหกรณ์
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารรายงานต่าง ๆ ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จ้ากัด และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การทดสอบแบบสอบถาม

(Pretesting of the Questionnaire)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ดำเนินการทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ ดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ได้พิจารณาแนะนำตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบเก็บข้อมูลจากสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน จากนั้นจึงนำมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ของความสม่ำเสมอภายใน (Coefficients of internal consistency) ซึ่งได้ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of alpha) ตามแบบของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.67 (ประคอง กรรณสูตร, 2542: 45-47) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{S^2_1}{S^2_x} \right)$$

โดยที่ n คือ จำนวนข้อ
 S^2_1 คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S^2_x คือ ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำแบบสอบถามดังกล่าวออกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้น การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับฝ่ายจัดการสหกรณ์ และชุดที่ 2 สำหรับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนชุดที่ 3 สำหรับสมาชิกสหกรณ์ ผู้วิจัยได้จัดคณะทำงานเพื่อออกไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับ ผู้วิจัยจำนวน 2 คน โดยก่อนที่ออกไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ซักซ้อมความเข้าใจในการใช้แบบสอบถาม เทคนิคการสัมภาษณ์ เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อย แล้ว เพื่อประโยชน์และความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลมาถอดรหัส (coding) เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS/PC+) โดยใช้ค่าสถิติดังนี้

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหา และข้อมูลแนวทางในการพัฒนาธุรกิจสินค้า ธุรกิจ จัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต การส่งเสริมอาชีพและการให้การศึกษาอบรม แสดงผลการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ แสดงผลการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

3. เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก และความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการของสหกรณ์และผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ แสดงผลการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

บทที่ 4
ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์
(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา ในการเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แยกการนำเสนอเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการให้บริการของสหกรณ์

ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ตอนที่ 6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ตอนที่ 1 การดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

1.1 การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ปีทางบัญชี 2542 ประกอบด้วยธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลิตผล การส่งเสริมอาชีพ และการให้การศึกษาอบรม

ธุรกิจสินเชื่อ คือ การให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก การรับฝากเงินจากสมาชิก และการถือหุ้นของสมาชิก

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปี

การจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกระหว่างปี	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ระยะสั้น	24,380,770.00	50.68
ระยะปานกลาง	23,727,500.00	49.32
รวม	48,108,270.00	100.00

จากตารางที่ 2 ด้านการให้เงินกู้สหกรณ์มีการจ่ายเงินกู้ให้กับสมาชิกระหว่างปี เป็นจำนวน 48,108,270 บาท ประกอบด้วยเงินกู้ระยะสั้นจำนวน 24,380,770 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.68 และเงินกู้ระยะปานกลางจำนวน 23,727,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.32

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสัญญาเงินกู้

จำนวนสัญญาเงินกู้	จำนวน(สัญญา)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะสั้น	1,222	78.23	เฉลี่ยสัญญาละ 19,952 บาท
ระยะปานกลาง	340	21.77	เฉลี่ยสัญญาละ 69,787 บาท
รวม	1,562	100.00	

จากตารางที่ 3 พบว่าสหกรณ์จ่ายเงินกู้ระยะสั้น จำนวน 1,222 สัญญา คิดเป็นร้อยละ 78.23 (เฉลี่ยระยะสั้นสัญญาละ 19,952 บาท) และเป็นระยะปานกลาง จำนวน 340 สัญญา คิดเป็นร้อยละ 21.77 (เฉลี่ยระยะปานกลางสัญญาละ 69,787 บาท)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี

เงินต้นถึงกำหนดชำระระหว่างปี	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
เงินต้นระยะสั้น	35,088,424.47	57.69
เงินต้นระยะปานกลาง	25,736,605.66	42.31
รวม	60,825,030.13	100.00

จากตารางที่ 4 สหกรณ์มีเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปีรวมทุกประเภท จำนวน 60,825,030.13 บาท ประกอบด้วยเงินต้นถึงกำหนดระยะสั้น จำนวน 35,088,424.47 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.69 และเงินต้นถึงกำหนดระยะปานกลาง จำนวน 25,736,605.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.31

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นระยะสั้น

การรับชำระคืนเงินต้นระยะสั้น	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ชำระได้ตามกำหนด	21,672,586.78	61.77
ชำระไม่ได้ตามกำหนด	13,415,837.69	38.23
รวม	35,088,424.47	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าเงินต้นระยะสั้นจำนวน 35,088,424.47 บาท ที่ถึงกำหนดชำระสหกรณ์สามารถเรียกเก็บได้ตามกำหนดสัญญาเพียง จำนวน 21,672,586.78 บาท คิดเป็นร้อยละ 61.77 คงเหลือเงินต้นระยะสั้นที่ไม่สามารถเรียกเก็บชำระได้ตามกำหนดสัญญาจำนวน 13,415,837.69 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.23

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นระยะปานกลาง

การรับชำระคืนเงินต้นระยะปานกลาง	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ชำระได้ตามกำหนด	12,120,083.31	47.09
ชำระก่อนกำหนด	8,165,802.74	31.73
ชำระไม่ได้ก่อนกำหนด	5,450,719.61	21.18
รวม	25,736,605.66	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าเงินต้นระยะปานกลางที่ถึงกำหนดชำระมีจำนวน 25,736,605.66 บาท สหกรณ์สามารถเรียกเก็บชำระได้ตามกำหนดจำนวน 12,120,083.31 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.09 ชำระได้ก่อนกำหนดจำนวน 8,165,802.74 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.73 และคงเหลือเงินต้นระยะปานกลางที่ไม่สามารถเรียกชำระได้ตามกำหนดจำนวน 5,450,719.61 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.18

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของการรับชำระคืนเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี

การรับคืนเงินต้นที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปี	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ชำระได้ตามกำหนด	33,792,670.09	55.56
ชำระก่อนกำหนด	8,165,802.74	13.42
ชำระไม่ได้ตามกำหนด	18,866,557.30	31.02
รวม	60,825,030.13	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่าสหกรณ์สามารถเรียกเก็บชำระเงินต้นได้ตามกำหนดสัญญา จำนวน 33,792,670.09 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.56 สมาชิกมาชำระก่อนกำหนด จำนวน 8,165,802.74 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.42 มีเงินต้นที่ไม่สามารถเรียกเก็บชำระได้ตามกำหนด จำนวน 18,866,557.30 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.02

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยฟุ้งชำระระหว่างปี

ดอกเบี้ยฟุ้งชำระระหว่างปี	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ระยะสั้น	4,220,993.00	33.71
ระยะปานกลาง	8,300,290.96	66.29
รวม	12,521,283.96	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่า สหกรณ์มีดอกเบี้ยฟุ้งชำระระหว่างปี จำนวน 12,521,283.96 บาท ประกอบด้วยดอกเบี้ยฟุ้งชำระระยะสั้น จำนวน 4,220,993 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.71 และดอกเบี้ยฟุ้งชำระระยะปานกลาง จำนวน 8,300,290.96 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.29

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยฟุ้งชำระระหว่างปีระยะสั้น

ดอกเบี้ยฟุ้งชำระระหว่างปีระยะสั้น	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
เรียกเก็บได้	3,234,008.17	76.62
เรียกเก็บไม่ได้	986,984.83	23.38
รวม	4,220,993.00	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่าสหกรณ์สามารถเรียกเก็บดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปี
ระยะสั้นจากสมาชิกได้ จำนวน 3,234,008.17 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.62 เรียกเก็บไม่ได้มี
จำนวน 986,984.83 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.38

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปีระยะปานกลาง

ดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปีระยะปานกลาง	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
เรียกเก็บได้	6,542,216.10	78.82
เรียกเก็บไม่ได้	1,758,074.86	21.18
รวม	8,300,290.96	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่าการเรียกเก็บดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปีระยะปานกลาง
สหกรณ์สามารถเรียกเก็บได้ จำนวน 6,542,216.10 บาท คิดเป็นร้อยละ 78.82 และไม่สามารถ
เรียกเก็บได้ จำนวน 1,758,074.86 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.18

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปีทุกประเภท

การรับชำระดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปีทุกประเภท	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
เรียกเก็บได้	9,776,224.27	78.08
เรียกเก็บไม่ได้	2,745,059.69	21.92
รวม	12,521,283.96	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่าสหกรณ์สามารถเรียกเก็บชำระดอกเบีย้พืงชำระระหว่างปี
ทั้งระยะสั้น และระยะปานกลาง ได้จำนวน 9,776,224.27 บาท คิดเป็นร้อยละ 78.08
และที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้มี จำนวน 2,745,059.69 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.92

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของดอกเบ็ญค่าง ยกมาจากปีก่อน 1 เม.ย. 2542

ดอกเบ็ญค่างยกมา ณ 1 เม.ย. 42	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ระยะสั้น	912,459.85	36.82
ระยะปานกลาง	1,565,889.47	63.18
รวม	2,478,349.32	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่า สหกรณ์มีดอกเบ็ญค่างยกมา ณ 1 เม.ย. 2542 จำนวน 2,478,349.32 บาท ประกอบด้วยดอกเบ็ญค่างระยะสั้น จำนวน 912,459.85 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.82 และดอกเบ็ญค่างระยะปานกลาง จำนวน 1,565,889.47 บาท คิดเป็นร้อยละ 63.18

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบ็ญค่างระยะสั้น

การรับชำระดอกเบ็ญค่างระยะสั้น	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ได้รับชำระ	305,740.01	33.51
ไม่ได้รับชำระ	606,719.84	66.49
รวม	912,459.85	100.00

จากตารางที่ 13 พบว่าดอกเบ็ญค่างระยะสั้นที่ยกมาจากปีบัญชีก่อน สหกรณ์สามารถเรียกเก็บชำระได้เพียง จำนวน 305,740.01 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.51 ซึ่งยังคงมีดอกเบ็ญค่างที่สหกรณ์ไม่สามารถเรียกเก็บได้อีก จำนวน 606,719.84 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.49

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบ็ญค่างระยะปานกลาง

การรับชำระดอกเบ็ญค่างระยะปานกลาง	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ได้รับชำระ	702,970.44	44.89
ไม่ได้รับชำระ	862,919.03	55.11
รวม	1,565,889.47	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่าดอกเบ็ญค่างระยะปานกลาง ที่ยกมาจากปีบัญชีก่อน สหกรณ์สามารถเรียกเก็บชำระได้เพียง จำนวน 702,970.44 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.89 และที่ยังไม่ได้รับชำระ มีจำนวน 862,919.03 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.11

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของการรับชำระดอกเบ็ญค่าง

การรับชำระดอกเบ็ญค่าง	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ได้รับชำระ	1,008,710.45	40.70
ไม่ได้รับชำระ	1,469,638.87	59.30
รวม	2,478,349.32	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่าการเรียกเก็บดอกเบ็ญค่าง สหกรณ์สามารถเรียกเก็บ ดอกเบ็ญค่างจากสมาชิกได้ จำนวน 1,008,710.45 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.70 และดอกเบ็ญ ค่างที่สหกรณ์เรียกเก็บไม่ได้มีจำนวน 1,469,638.87 บาท คิดเป็นร้อยละ 59.30

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของดอกเบ็ญค่าง ณ 31 มี.ค. 2543

ดอกเบ็ญค่าง ณ 31 มี.ค. 2543	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ดอกเบ็ญค่างยกมาปีก่อนที่เรียกเก็บไม่ได้	1,469,638.87	34.87
ดอกเบ็ญค่างชำระของปีปัจจุบันที่ค้างชำระ	2,745,059.69	65.13
รวม	4,214,698.56	100.00

จากตารางที่ 16 พบว่าสหกรณ์ไม่สามารถเรียกเก็บดอกเบ็ญค่างจากปีก่อนได้หมด ซึ่งยังคงมีค่างอยู่ถึงจำนวน 1,469,638.87 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.87 และสหกรณ์ยังไม่ สามารถเรียกเก็บดอกเบ็ญค่างชำระของปีปัจจุบันได้หมด ซึ่งยังมีค่างอีก จำนวน 2,745,059.69 บาท ณ 31 มีนาคม 2543 สหกรณ์จึงมีดอกเบ็ญค่างทั้งสิ้น จำนวน 4,214,698.56 บาท

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของดอกเบี้ยค้างจำแนกตามประเภทของเงินให้กู้

ดอกเบี้ยค้างจำแนกตามประเภทของเงินให้กู้	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ระยะสั้น	1,593,704.67	37.81
ระยะปานกลาง	2,620,993.83	62.19
รวม	4,214,698.56	100.00

จากตารางที่ 17 ดอกเบี้ยค้าง ณ 31 มีนาคม 2543 จะประกอบด้วยดอกเบี้ยค้างระยะสั้น จำนวน 1,593,704.67 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.81 และดอกเบี้ยค้างระยะปานกลาง จำนวน 2,620,993.83 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.19

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของเงินรับฝากทุกประเภทเพิ่มระหว่างปี

เงินรับฝากทุกประเภทเพิ่มระหว่างปี	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ออมทรัพย์	2,783,393.52	18.86
ออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์	222,971.94	1.51
ออมทรัพย์พิเศษ	11,755,300.70	79.63
รวม	14,761,666.16	100.00

จากตารางที่ 18 การรับฝากเงิน สหกรณ์ได้ให้บริการฝาก - ถอน เงินแก่สมาชิก ซึ่งในระหว่างปีมียอดเงินรับฝากเพิ่มขึ้น จำนวน 14,761,666.16 บาท แยกเป็นเงินรับฝากออมทรัพย์ จำนวน 2,783,393.52 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.86 เป็นเงินรับฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ จำนวน 222,971.94 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.51 และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษจำนวน 11,755,300.70 บาท คิดเป็นร้อยละ 79.63 จำนวนเงินรับฝากที่เพิ่มขึ้นทำให้สหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนในสหกรณ์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของการถือหุ้นระหว่างปีของสมาชิก

การถือหุ้น	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
ถือตามส่วนแห่งเงินกู้	1,942,450.00	74.13
ถือตามความสมัครใจ	664,610.00	25.37
ถือในฐานะสมาชิก	13,200.00	0.50
รวม	2,620,260.00	100.00

จากตารางที่ 19 การถือหุ้น ในระหว่างปีมีสมาชิกถือหุ้นเพิ่มกับสหกรณ์ จำนวน 2,620,260 บาท ประกอบด้วยการถือหุ้นตามส่วนแห่งเงินกู้จำนวน 1,942,450 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.13 การถือหุ้นตามความสมัครใจ จำนวน 664,610 บาทคิดเป็นร้อยละ 25.37 และการถือหุ้นในฐานะสมาชิก จำนวน 13,200 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.50 สมาชิกยังมีส่วนร่วมในการถือหุ้นตามความสมัครใจกับสหกรณ์น้อย

จากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ การให้เงินกู้สหกรณ์ยังไม่สามารถเรียกชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้ครบตามกำหนดเวลา ยังคงมีเงินกู้และดอกเบี้ยค้างเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งต้นเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ระยะเวลายาวกลางมีสูงกว่าเงินกู้ระยะเวลาล้น การรับฝากเงิน สมาชิกนำเงินมาออมกับสหกรณ์ยังไม่มากนัก การถือหุ้นของสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นการถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแห่งเงินกู้ การถือหุ้นเพิ่มตามความสมัครใจยังมีน้อย ซึ่งเป็นผลให้สหกรณ์มีทุนดำเนินงานไม่เพียงพอ ยังคงต้องกู้ยืมเงินจากภายนอก เช่น จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ มาเพื่อใช้เป็นเงินทุนให้กู้แก่สมาชิก และใช้เป็นทุนในการดำเนินธุรกิจอื่น ๆ ในสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ควรที่จะหาวิธีการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ส่งเสริมการประหยัด และการออมทรัพย์ในหมู่สมาชิกอย่างจริงจังและต่อเนื่องสหกรณ์ก็จะมีเงินทุนเพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาการขาดเงินทุนของสหกรณ์ลงได้และยังเป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับบุคคลภายนอกในการที่จะให้เงินทุนแก่สหกรณ์หรือเกี่ยวข้องทำธุรกิจกับสหกรณ์อีกด้วย

ตารางที่ 20 การดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำหน่ายสินค้าระหว่างปี		
สมาชิก	3,578,929.95 บาท	62.92
บุคคลภายนอกซื้อ	2,109,240.42 บาท	37.08
รวม	5,688,170.37 บาท	100.00
สมาชิกที่มาซื้อสินค้าและไม่มาซื้อสินค้ากับสหกรณ์		
สมาชิกที่มาซื้อสินค้ากับสหกรณ์	2,443 คน	69.42
สมาชิกที่ไม่มาซื้อสินค้ากับสหกรณ์	1,076 คน	30.58
รวม	3,519 คน	100.00

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย จากตารางที่ 20 พบว่าสหกรณ์จำหน่ายสินค้าได้จำนวน 5,688,170.37 บาท สมาชิกมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์มูลค่า 3,578,929.95 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.92 จำหน่ายให้บุคคลภายนอกมูลค่า 2,109,240.42 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.08 ในกรณีนี้มีจำนวนสมาชิกมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์ จำนวน 2,443 คน คิดเป็นร้อยละ 69.42 ของสมาชิกทั้งหมด สมาชิกที่ไม่มาซื้อสินค้าจากสหกรณ์เลย จำนวน 1,076 คน คิดเป็นร้อยละ 30.58 ของสมาชิกทั้งหมด แสดงว่าสมาชิกให้ความร่วมมือซื้อสินค้าจากสหกรณ์ยังไม่มากนัก การเชื่อมโยงธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายกับการให้เงินกู้ของสหกรณ์ยังไม่กระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ตารางที่ 21 การดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล

รายการ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
รวบรวมผลิตผลทั้งหมด		
ข้าวเปลือก	5,658,335.08	76.30
ข้าวโพด	1,192,762.16	16.08
ถั่วเหลือง	565,496.00	7.62
รวม	7,416,593.24	100.00

ตารางที่ 21 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
รวบรวมผลผลิตทั้งหมด		
รวบรวมจากสมาชิก	6,297,822.66	84.92
รวบรวมจากบุคคลภายนอก	1,118,770.58	15.08
รวม	7,416,593.24	100.00
นำผลผลิตมาขายและไม่ได้นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์หรือไม่ได้ทำการผลิต		
นำผลผลิตมาขาย	1,061 (คน)	30.15
ไม่ได้นำผลผลิตมาขาย/ไม่ได้ทำการผลิต	2,458 (คน)	69.85
รวม	3,519 (คน)	100.00

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต จากตารางที่ 21 พบว่าสหกรณ์ รวบรวมผลผลิตได้จำนวน 7,416,593.24 บาท ประกอบด้วยการรวบรวมข้าวเปลือก จำนวน 5,658,335.08 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.30 ข้าวโพด จำนวน 1,192,762.16 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.08 และรวบรวมถั่วเหลืองจำนวน 565,496.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.62 มูลค่าที่สมาชิกนำผลผลิตมาจำหน่ายให้กับสหกรณ์มี จำนวน 6,297,822.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 84.92 มูลค่าที่รวบรวมจากบุคคลภายนอก จำนวน 1,118,770.58 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.08 และจำนวนสมาชิกที่นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์มีจำนวน 1,061 คน คิดเป็นร้อยละ 30.15 สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์ควรที่จะมีการชี้แจงให้สมาชิกทราบถึงประโยชน์ในการจำหน่ายผลผลิตผ่านสหกรณ์

ตารางที่ 22 การส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพ	จำนวนราย	ปริมาณ (ไร่)	หมายเหตุ
โครงการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าว	92	593	ผลผลิตจำนวน 131.46 ตัน
โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	102	907	สหกรณ์ไม่ได้มีการรวบรวม
โครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักถั่วเหลือง	78	805	ผลผลิตจำนวน 191.59 ตัน
โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกรขุน	47	750 (ตัว)	

การส่งเสริมอาชีพ จากตารางที่ 22 สหกรณ์มีโครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกที่สำคัญคือ โครงการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์นำไปให้สมาชิกผู้ปลูกข้าว ไร่ละ 1,500 บาท โดยให้ สหกรณ์คิดค่าจัดการจากสมาชิกได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เพื่อจัดหาเมล็ดพันธุ์ และเพื่อการรวบรวมเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก และยังจัดจ้างเจ้าพนักงานการเกษตร จำนวน 1 อัตรา เพื่อคอยให้คำแนะนำการผลิตแก่สมาชิก ในการรับซื้อคืนนั้นสหกรณ์จะต้องซื้อในราคาตลาดบวกด้วยส่วนเพิ่มอีกไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของราคาตลาด สำหรับปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายได้ยังได้รับเงินชดเชยจากกรมส่งเสริมสหกรณ์อีกตันละ 2,900 บาท และค่าขนส่งตันละ 400 บาท มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 92 ราย พื้นที่เพาะปลูก 593 ไร่ ผลผลิตที่ได้ มีจำนวน 131.46 ตัน

โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 102 ราย พื้นที่ 907 ไร่ เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวนเงิน 232,168 บาท ประกอบด้วยเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดตรา ซีพี DK 888 จำนวน 2,267 กิโลกรัม ยาปราบวัชพืช ค่าล่ำจำนวน 304 ขวด ๆ ละ 1,000 ซีซี ในลักษณะธนาคารปัจจัยการผลิต โดยให้สมาชิกยืมปัจจัยการผลิตไปใช้ก่อน เมื่อเก็บเกี่ยวจำหน่ายได้เงินแล้วถึงนำเงินมาส่งคืนแก่สหกรณ์เท่ากับมูลค่าปัจจัยการผลิตที่รับจากสหกรณ์ไป ซึ่งเมื่อสหกรณ์ได้รับเงินคืนจากสมาชิกก็จะใช้เป็นทุนจัดหาปัจจัยการผลิตดังกล่าวหมุนเวียนต่อไปเรื่อย ๆ

โครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักถั่วเหลือง มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 78 ราย พื้นที่ 805 ไร่ โดยสหกรณ์ร่วมกับบริษัทไดนามิค กรุ๊ป โปรดักส์ จำกัด สหกรณ์จะเป็นแหล่งให้เงินทุนแก่สมาชิกนำไปลงทุน บริษัทจะรับซื้อคืนเมล็ดพันธุ์จากสมาชิกในราคาตลาดบวกเพิ่มอีกร้อยละ 20 จากราคาตลาด ผลผลิตที่ไม่ได้มีจำนวน 191.59 ตัน

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 47 ราย จำนวนสุกรที่เลี้ยง 750 ตัว โดยสหกรณ์ร่วมกับบริษัทลิทัวราชัยการเกษตร จำกัด ส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงสุกรขุน สหกรณ์เป็นผู้ให้เงินกู้แก่สมาชิกนำไปลงทุนและบริษัทเป็นผู้มารับซื้อตามราคาตลาด

ซึ่งสหกรณ์ยังไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกมากนัก สหกรณ์ควรหาช่องทางในการพัฒนาอาชีพทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรให้มากขึ้น เพื่อสมาชิกจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น

การศึกษาอบรม ด้านสมาชิก สหกรณ์มีการออกประชุมกลุ่มประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 1 คน, ผู้จัดการสหกรณ์หรือผู้ช่วยผู้จัดการ จำนวน 1 คน, พนักงานสินเชื่อ จำนวน 1 คน, พนักงานบัญชีหรือพนักงานการเงิน หรือพนักงานฝ่ายตลาด จำนวน 1 คน และคณะกรรมการดำเนินการที่ควบคุมรับผิดชอบกลุ่มนั้น ๆ จำนวน 1 คน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์ ระเบียบ ข้อบังคับ การส่งเสริมอาชีพและข่าวสารอื่น ๆ แก่สมาชิกและการร่วมกันพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ปีละ 2 ครั้ง

ตารางที่ 23 การศึกษาอบรมสมาชิก

การศึกษาอบรม	จำนวน	ร้อยละ
การประชุมกลุ่มของสมาชิก		
ครั้งที่ 1	2,515 คน	71.47*
ครั้งที่ 2	2,388 คน	67.86*
การประชุมครั้งที่ 1		
ครบองค์ประชุมครั้งแรก	59 กลุ่ม	90.77
นัดประชุมครั้งที่ 2	6 กลุ่ม	9.23
รวม	65 กลุ่ม	100.00
การประชุมครั้งที่ 2		
ครบองค์ประชุมครั้งแรก	57 กลุ่ม	87.69
นัดประชุมครั้งที่ 2	8 กลุ่ม	12.31
รวม	65 กลุ่ม	100.00

* คิดจากสมาชิก จำนวน 3,519 คน

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าในการประชุมกลุ่มครั้งที่ 1 มีสมาชิกร่วมประชุม จำนวน 2,515 คน คิดเป็นร้อยละ 71.47 สมาชิกร่วมประชุมครบองค์ประชุม จำนวน 59 กลุ่ม และที่เหลือต้องนัดประชุมครั้งที่ 2 จำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 9.33 และในการประชุมกลุ่มครั้งที่ 2 มีสมาชิกร่วมประชุม จำนวน 2,388 คน คิดเป็นร้อยละ 67.86 มีสมาชิกร่วมประชุมครบองค์ประชุม จำนวน 57 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 87.63 และที่เหลือต้องนัดประชุมครั้งที่ 2 จำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.31 สมาชิกยังคงมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกับสหกรณ์ไม่มากนัก ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถที่จะให้ความรู้และข่าวสารแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 24 การศึกษาอบรมประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม

การศึกษาอบรมประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มที่เข้ารับการอบรม	114	87.69
ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มที่ไม่เข้ารับการอบรม	16	12.31
รวม	130	100.00

จากตารางที่ 24 สหกรณ์จัดให้มีการศึกษาอบรมแก่ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม ปีละ 1 ครั้ง โดยมีการให้การศึกษาอบรมในเรื่อง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นหลักสำคัญ ประธานกลุ่มและเลขานุการ กลุ่มของสหกรณ์มีทั้งหมด 130 คน มาเข้ารับการอบรม จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 87.69 ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มส่วนใหญ่ให้ความสนใจเข้าร่วมอบรมกับทางสหกรณ์

สหกรณ์ได้มีการประสานงานกับศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ในหลักสูตรการบริหารการดำเนินงานของธุรกิจสหกรณ์ จำนวน 2 วัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ จำนวน 15 คน และฝ่ายจัดการสหกรณ์ จำนวน 19 คนเข้ารับการอบรม และได้มีการประสานงานกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแพร่และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแพร่ เพื่อให้การศึกษาอบรมหลักสูตรการพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ จำนวน 2 วัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จำนวน 15 คน และฝ่ายจัดการ จำนวน 21 คนเข้ารับการอบรม

1.2 ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

จากการดำเนินธุรกิจ สหกรณ์สามารถให้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้ในระดับหนึ่ง ดังผลการดำเนินธุรกิจด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการดำเนินธุรกิจที่มุ่งที่จะช่วยเหลือให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ทางการเงินตามวิธีการสหกรณ์ เป็นการให้บริการแก่สมาชิกโดยไม่ทำการค้าเพื่อแสวงหากำไร คือการดำเนินธุรกิจที่มีประสิทธิภาพและดำเนินธุรกิจครบวงจร ผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จึงตกเป็นของสมาชิก

ตารางที่ 25 ผลการดำเนินงานธุรกิจสินเชื่อ

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
รายได้ธุรกิจสินเชื่อ		
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ – รับจริง	9,776,224.27	74.41
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ – ค้างรับ	2,745,059.69	20.89
ค่าปรับลูกหนี้เงินกู้	617,899.69	4.70
รวม	13,139,183.65	100.00
ค่าใช้จ่ายและกำไรธุรกิจสินเชื่อ		
ค่าใช้จ่ายธุรกิจสินเชื่อ	2,683,202.99	20.42
กำไรธุรกิจสินเชื่อ	10,455,980.66	79.58
รวม	13,139,183.65	100.00

จากตารางที่ 25 ผลการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์ พบว่าธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์มีรายได้จำนวน 13,139,183.65 บาท ประกอบด้วยรายได้จากดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ – รับจริง จำนวน 9,776,224.27 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.41 ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ – ค้างรับ จำนวน 2,745,059.69 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.89 ค่าปรับลูกหนี้เงินกู้ จำนวน 617,899.69 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.70 และมีค่าใช้จ่าย จำนวน 2,683,202.99 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.42 หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วสหกรณ์มีกำไรธุรกิจสินเชื่อ จำนวน 10,455,980.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 79.58

ตารางที่ 26 ผลการดำเนินงานธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
รายได้ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ปุ๋ย, ยาเคมี, และพันธุ์พืช	3,500,419.66	60.97
น้ำมัน	2,241,250.46	39.03
รวม	5,741,670.12	100.00

ตารางที่ 26 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ปุ๋ย ยาเคมี และพันธุ์พืช	3,488,639.41	60.60
น้ำมัน	2,268,383.37	39.40
รวม	5,757,022.78	100.00
กำไร(ขาดทุน)ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ปุ๋ย ยาเคมี และพันธุ์พืช	11,780.25	76.73
น้ำมัน	(27,132.91)	(176.73)
รวม	(15,352.66)	(100.00)

จากตารางที่ 26 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์มีรายได้ จำนวน 5,741,670.12 บาท ประกอบด้วยรายได้จากการจำหน่าย ปุ๋ย ยาเคมี และพันธุ์พืช จำนวน 3,500,419.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.97 จากการจำหน่ายน้ำมัน จำนวน 2,241,250.46 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.03 มีรายจ่าย จำนวน 5,757,022.78 บาท เป็นรายจ่ายจากการจัดหาปุ๋ย, ยาเคมี และพันธุ์พืช จำนวน 3,488,639.41 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.60 และจากการจัดหาน้ำมัน จำนวน 2,268,383.37 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.40 และสหกรณ์มีกำไรจากการจำหน่ายปุ๋ย, ยาเคมี และพันธุ์พืช จำนวน 11,780.25 บาท ขาดทุนจากการจำหน่ายน้ำมัน จำนวน 27,132.91 บาท การดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ขาดทุน จำนวน 15,352.66 บาท ซึ่งในด้านการจำหน่ายน้ำมัน สหกรณ์ยังคงรับภาระค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์จำหน่ายน้ำมันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสหกรณ์ควรทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมาซื้อสินค้ากับสหกรณ์ให้มากขึ้น เพื่อให้มีรายได้คุ้มค่างบค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 27 ผลการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
รายได้ธุรกิจรวบรวมผลิตผล		
ข้าว, ข้าวโพด และถั่วเหลือง	1,916,752.83	41.59
ข้าว (ตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า ๙)	2,692,044.87	58.41
รวม	4,608,797.70	100.00

ตารางที่ 27 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายธุรกิจรวบรวมผลผลิต		
ข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง	2,506,321.82	47.25
ข้าว (ตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า)	2,797,583.43	52.75
รวม	5,303,905.25	100.00
กำไร(ขาดทุน)ธุรกิจรวบรวมผลผลิต		
ข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง	(589,568.99)	(84.82)
ข้าว (ตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า)	(105,538.56)	(15.18)
รวม	(695,107.55)	(100.00)

จากตารางที่ 27 ธุรกิจรวบรวมผลผลิต สหกรณ์มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตผลทั้งหมด จำนวน 4,608,797.70 บาท เป็นรายได้จากการจำหน่ายข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง จำนวน 1,916,752.83 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.59 จากการจำหน่ายข้าวตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า จำนวน 2,692,044.87 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.41 สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายในธุรกิจ จำนวน 5,303,905.25 บาท เป็นค่าใช้จ่ายจากการรวบรวมข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง จำนวน 2,506,321.82 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.25 ค่าใช้จ่ายจากการรวบรวมข้าว (ตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า) จำนวน 2,797,583.43 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.75 จากการดำเนินธุรกิจสหกรณ์มีผลขาดทุน จำนวน 695,107.55 บาท ประกอบด้วยผลขาดทุนจากการรวบรวมข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง จำนวน 589,568.99 บาท คิดเป็นร้อยละ 84.82 และจากการรวบรวมข้าว (ตามโครงการเชื่อมโยงสินค้า) จำนวน 105,538.56 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.18 เนื่องจากสหกรณ์ต้องรับภาระค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ และเงินเดือนพนักงาน ดังนั้นสหกรณ์จะต้องหาช่องทางพัฒนาธุรกิจรวบรวมผลผลิต เพื่อให้มีรายได้คุ้มกับค่าใช้จ่ายให้ได้

ตารางที่ 28 ผลการดำเนินธุรกิจส่งเสริมอาชีพ

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
รายได้ธุรกิจส่งเสริมอาชีพ		
ค่าใช้จ่าย	1,913,354.30	95.22
กำไร	96,106.03	4.78
รวม	2,009,460.33	100.00

จากตารางที่ 28 จากการดำเนินธุรกิจส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์มีรายได้จากธุรกิจ จำนวน 2,009,460.33 บาท มีค่าใช้จ่าย จำนวน 1,913,354.30 บาท คิดเป็นร้อยละ 95.22 และมี กำไรสุทธิ จำนวน 96,106.03 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.78 จากการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ยังไม่ให้ความสำคัญ ในการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกมากนัก ซึ่งการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกจะเป็นแหล่ง ที่มาของรายได้ให้แก่สมาชิก ดังนั้นสหกรณ์ควรที่จะแสวงหาโครงการต่าง ๆ ทั้งภาคการเกษตรและ นอกภาคการเกษตรมาส่งเสริมให้กับสมาชิกให้มากขึ้น

ตารางที่ 29 ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
กำไรรวมทุกธุรกิจ และรายได้อื่น ๆ		
กำไรธุรกิจสินเชื่อ	10,455,980.66	103.23
กำไร (ขาดทุน) ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	(15,352.66)	(0.15)
กำไร (ขาดทุน) ธุรกิจรวบรวมผลผลิต	(695,107.55)	(6.86)
กำไรธุรกิจส่งเสริมอาชีพ	96,106.03	0.95
รายได้อื่น ๆ (เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร, รายได้เบ็ดเตล็ด)	286,831.29	2.83
รวม	10,128,457.77	100.00
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานและกำไรสุทธิ		
ค่าใช้จ่าย		
กำไรสุทธิ	5,531,275.55	54.61
รวม	4,597,182.22	45.39
	10,128,457.77	100.00

จากตารางที่ 29 สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรรวมทุกธุรกิจ จำนวน 10,128,457.77 บาท ประกอบด้วยกำไรจากธุรกิจสินเชื่อ จำนวน 10,455,980.66 บาท คิดเป็น ร้อยละ 103.23 จากรายได้อื่น ๆ จำนวน 286,831.29 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.83 จากธุรกิจ ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 96,106.03 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.95 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีผลขาดทุน จำนวน 15,352.66 บาท คิดเป็นผลขาดทุนร้อยละ 0.15 และธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีผลขาดทุน จำนวน 695,107.55 บาท คิดเป็นผลขาดทุนร้อยละ 6.86 จากผลการดำเนินธุรกิจ พบว่าธุรกิจสินเชื่อยังเป็นธุรกิจหลักที่ทำรายได้ให้กับสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ควรที่จะพัฒนาธุรกิจ

จัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และการส่งเสริมอาชีพควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากว่าธุรกิจเหล่านี้จะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก

ตารางที่ 30 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

รายการ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
เงินสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10	1,032,613.22	22.46
ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ร้อยละ 5	10,000.00	0.22
เงินปันผลตามหุ้นในอัตราร้อยละ 6	2,262,841.00	49.22
เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งเงินกู้ ร้อยละ 3	294,966.00	6.42
ทุนศึกษาอบรม	250,000.00	5.44
ทุนสาธารณประโยชน์	20,000.00	0.44
ทุนสะสมอื่น ๆ	541,762.00	11.78
เงินโบนัส	185,000.00	4.02
รวม	4,597,182.22	100.00

จากตารางที่ 30 เมื่อสหกรณ์มีกำไรสุทธิหลังจากจัดสรรเป็นเงินสำรองและค่าบำรุงสันนิบาตตามข้อบังคับแล้ว ที่เหลือสหกรณ์ได้มีการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คืนให้แก่สมาชิกโดยจ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นร้อยละ 6 เป็นจำนวนเงิน 2,262,841 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.22 จ่ายเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งเงินกู้ร้อยละ 3 เป็นจำนวนเงิน 294,966 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.42 และเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและฝ่ายจัดการเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นจำนวนเงิน 185,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.02 ของกำไรสุทธิ

ทางสหกรณ์ คือการที่สมาชิกเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ มีอุดมการณ์สหกรณ์ มีน้ำใจสหกรณ์ด้วยการช่วยเหลือตนเองด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงมีส่วนร่วมในธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ด้านสมาชิกที่มาร่วมประชุมกลุ่มจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และส่วนใหญ่มาร่วมประชุมไม่ตรงตามเวลานัดหมายมักจะมาช้าและสมาชิกบางคนจะให้พ่อ แม่ ภรรยา บุตร หลาน ของตนเองมาเข้าร่วมประชุมแทน มีสมาชิกกลับก่อนโดยที่การประชุมยังไม่หมดวาระการประชุม จึงเป็นเหตุให้สหกรณ์ไม่สามารถให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง สมาชิกส่วนใหญ่รู้ว่าสหกรณ์

เป็นของตนเอง แต่ยังไม่เข้าใจถึงหลักและวิธีการสหกรณ์ไม่มีอุดมการณ์สหกรณ์อย่างแท้จริง รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและการมีส่วนร่วมในธุรกิจกับสหกรณ์ยังมีน้อย

ตารางที่ 31 ปริมาณธุรกิจระหว่างปีของสหกรณ์

รายการ	ธุรกิจสินเชื่อ			ธุรกิจจัดหาสินค้า	ธุรกิจรวม
	เงินให้กู้	เงินรับฝาก	การถือหุ้น	มาจำหน่าย	รวมผลิตภัณฑ์
ปริมาณธุรกิจ	48,108,270	14,761,666.16	2,620,260	3,578,929.95	6,297,822.66
จำนวน เฉลี่ยต่อ	1,562 สัญญา	5,489 บัญชี	3,519 คน	2,443 คน	1,061 คน
/สัญญา	30,799				
/บัญชี		2,689.32			
/สมาชิก 1 คน			744.60	1,464.97	5,935.74

จากตารางที่ 31 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกได้รับเงินกู้จากสหกรณ์เฉลี่ยสัญญาละ 30,799 บาท มีส่วนร่วมในการฝากเงินกับสหกรณ์เฉลี่ยบัญชีละ 2,689.32 บาท มีส่วนร่วมในการถือหุ้นประจำปีใน สหกรณ์เฉลี่ยคนละ 744.60 บาท อุุดหนุนซื้อสินค้าจากสหกรณ์เฉลี่ยคนละ 1,464.97 บาท และ นำสินค้ามาจำหน่ายให้กับสหกรณ์เฉลี่ยคนละ 5,935.74 บาท

เป็นที่น่าสังเกตว่าการรวมกลุ่มของสมาชิกยังไม่เหนียวแน่นและจริงจัง ซึ่งอาจจะเป็นที่ผ่านมากการจัดตั้งสหกรณ์หรือการให้การศึกษาอบรม มักจะเน้นให้เกษตรกรเห็นว่าการรวมกันเป็นสหกรณ์หรือสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วจะมีแหล่งเงินกู้เพิ่มขึ้น ซื้อสินค้าได้ถูกลง ขายผลิตภัณฑ์ได้ราคาสูง โดยไม่ได้เน้นให้เห็นว่าการรวมกันจัดตั้งสหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาของสมาชิกได้อย่างไร เพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงการแก้ปัญหาของตนเองก่อนว่าการจะแก้ปัญหาของตนเองได้นั้น ตนเองจะต้องทำอะไรบ้างมีสิทธิและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอย่างไร ดังนั้นเมื่อเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วไม่ได้ตระหนักถึงว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติอย่างไร ได้แต่ต้องการให้สหกรณ์อำนวยความสะดวกให้ตนเองว่าจะต้องมีเงินให้กู้ ซื้อสินค้าต้องราคาถูก ขายผลิตภัณฑ์ต้องได้ราคาดี เมื่อไม่ได้ตามนี้จึงเกิดความเบื่อหน่ายไม่ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์

คณะกรรมการดำเนินการ จากการศึกษาพบว่า ในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ สมาชิกไม่ได้เลือกคนที่มีความรู้ความสามารถแต่ก็จะเลือกจากคณะกรรมการคนเดิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อมาบริหารสหกรณ์แล้วทำให้ได้ความคิดที่ไม่หลากหลาย มักจะเป็นการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาเดิม ๆ คือธุรกิจเดิมเชื่อเท่านั้น ไม่ได้มองไปข้างหน้าว่าสหกรณ์จะต้องพัฒนาธุรกิจอะไรบ้างในยุคของการแข่งขัน เพื่อช่วยสมาชิกไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ มีอาชีพมีรายได้เพิ่ม เมื่อไม่มีนโยบายใหม่ ๆ เหล่านี้จึงไม่สามารถติดตามให้ฝ่ายจัดการดำเนินงานไปตามนโยบายได้ ที่ผ่านมาก็จะเป็นนโยบายที่แก้ไขปัญหาที่ผ่านมาแล้วเท่านั้น คณะกรรมการบางคนยังไม่มีอุดมการณ์สหกรณ์ รวมถึงไม่เข้าใจในงานหรือเป้าหมายของสหกรณ์ และวิสัยทัศน์ยังไม่กว้างไกล เช่น เห็นว่าสหกรณ์ไม่ควรที่จะดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผลเนื่องจากดำเนินการแล้วขาดทุน สมาชิกมีที่ขายผลิตผลอยู่แล้ว

ทางด้านสังคม สหกรณ์ในฐานะเป็นองค์กรทางสังคม ควรมีความรับผิดชอบต่อและห่วงใยชุมชน ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 32 ผลการดำเนินธุรกิจผ่านทางสถาบันสังคม

ผลการดำเนินธุรกิจในทางสถาบันสังคม	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
ช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับผลกระทบ	28,418.00	61.18
จากภัยธรรมชาติ		
สมทบซ่อมแซมรောင်းน้ำของกลุ่มสมาชิก	6,310.00	13.58
ให้ทุนการศึกษาแก่นบุตรหลานสมาชิก	11,722.00	25.24
และการบริจาคร่วมทำบุญ		
รวม	46,450.00	100.00

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ได้มีการช่วยเหลือทางสังคมเป็นจำนวนเงิน 46,450 บาท แยกเป็นการช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจากการประสบภัยธรรมชาติจำนวน 28,418 บาท คิดเป็นร้อยละ 61.18 สมทบซ่อมแซมรောင်းน้ำของกลุ่มสมาชิกจำนวน 6,310 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.58 เป็นทุนการศึกษาให้แก่นบุตรหลานสมาชิกและการบริจาคร่วมทำบุญ เป็นเงิน 11,722 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.24

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์

ความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีสหกรณ์ และการรู้ถึงสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบสำหรับสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะสมาชิกเป็นผู้ลงทุนในสหกรณ์ สมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น สมาชิกจึงมีส่วนเป็นเจ้าของและควบคุมสหกรณ์ ซึ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากสหกรณ์จึงเป็นของสมาชิก จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง จึงจะสามารถทำให้เกิดพลังทางเศรษฐกิจ อันจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิธีการสหกรณ์

ตารางที่ 33 จำนวนร้อยละของสมาชิก จำแนกตามความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ

คำถาม	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ (คน)	จำนวน	ร้อยละ (คน)
สหกรณ์คืออะไร	125	71.02	51	28.98
สหกรณ์เป็นของใคร	159	90.34	17	9.66
ผู้จัดตั้งสหกรณ์	125	71.02	51	28.98
สหกรณ์การเกษตรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างไร	153	86.93	23	13.07
สิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม	123	69.89	53	30.11
การมอบหมายให้คนอื่นออกเสียงแทนได้หรือไม่	84	47.73	92	52.27
ผลตอบแทนที่จะได้เมื่อสหกรณ์มีกำไร	165	93.75	11	6.25
เงินปันผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร	130	73.86	46	26.14
เงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร	58	32.95	118	67.05
การได้มาของคณะกรรมการดำเนินการ	167	94.89	9	5.11
บุคคลที่มีความสำคัญ				
ต่อความสำเร็จของสหกรณ์มากที่สุด	36	20.45	140	79.55
สิทธิของสมาชิกที่พึงมีต่อสหกรณ์	49	27.84	127	72.16
สิทธิในการสอบถามถึงการดำเนินงานของสหกรณ์	172	97.73	4	2.27
ประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์	116	65.91	60	34.09

จากตารางที่ 33 ได้ศึกษาตัวอย่างสมาชิกจำนวน 176 คน ที่ได้สอบถามถึง ความรู้ ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ ปรากฏผลดังนี้

1. สหกรณ์คืออะไร

1.1	ตอบถูก	จำนวน	125 คน	คิดเป็นร้อยละ	71.02
1.2	ตอบผิด	จำนวน	51 คน	คิดเป็นร้อยละ	28.98

2. สหกรณ์เป็นของใคร

2.1	ตอบถูก	จำนวน	159 คน	คิดเป็นร้อยละ	90.34
2.2	ตอบผิด	จำนวน	17 คน	คิดเป็นร้อยละ	9.66

3. ผู้จัดตั้งสหกรณ์

3.1	ตอบถูก	จำนวน	125 คน	คิดเป็นร้อยละ	71.02
3.2	ตอบผิด	จำนวน	51 คน	คิดเป็นร้อยละ	28.98

4. สหกรณ์การเกษตรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างไร

4.1	ตอบถูก	จำนวน	153 คน	คิดเป็นร้อยละ	86.93
4.2	ตอบผิด	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ	13.07

5. สิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม

5.1	ตอบถูก	จำนวน	123 คน	คิดเป็นร้อยละ	69.89
5.2	ตอบผิด	จำนวน	53 คน	คิดเป็นร้อยละ	30.11

6. การมอบหมายให้คนอื่นออกเสียงแทนได้หรือไม่

6.1	ตอบถูก	จำนวน	84 คน	คิดเป็นร้อยละ	47.73
6.2	ตอบผิด	จำนวน	92 คน	คิดเป็นร้อยละ	52.27

7. ผลตอบแทนที่จะได้เมื่อสหกรณ์มีกำไร

7.1	ตอบถูก	จำนวน	165 คน	คิดเป็นร้อยละ	93.75
7.2	ตอบผิด	จำนวน	11 คน	คิดเป็นร้อยละ	6.25

8. เงินปันผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร

8.1	ตอบถูก	จำนวน	130 คน	คิดเป็นร้อยละ	73.86
8.2	ตอบผิด	จำนวน	46 คน	คิดเป็นร้อยละ	26.14

9. เงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร

9.1	ตอบถูก	จำนวน	58 คน	คิดเป็นร้อยละ	32.95
9.2	ตอบผิด	จำนวน	118 คน	คิดเป็นร้อยละ	67.05

10. การได้มาของคณะกรรมการดำเนินการ			
10.1	ตอบถูก	จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ	94.89
10.2	ตอบผิด	จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ	5.11
11. บุคคลที่มีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของสหกรณ์มากที่สุด			
11.1	ตอบถูก	จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ	20.45
11.2	ตอบผิด	จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ	79.55
12. สิทธิของสมาชิกที่พึงมีต่อสหกรณ์			
12.1	ตอบถูก	จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ	27.84
12.2	ตอบผิด	จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ	72.16
13. สิทธิในการสอบถามถึงการดำเนินงานของสหกรณ์			
13.1	ตอบถูก	จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ	97.73
13.2	ตอบผิด	จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ	2.27
14. ประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์			
14.1	ตอบถูก	จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ	65.91
14.2	ตอบผิด	จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ	34.09

ผู้ตอบแบบสอบถาม - ตอบถูกเกินกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป แสดงว่าสมาชิกของสหกรณ์ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการสหกรณ์ค่อนข้างดี โดยเฉพาะเข้าใจเกี่ยวกับ

1. สหกรณ์เป็นของใคร ตอบถูกร้อยละ 90.34
2. สหกรณ์การเกษตรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างไร ตอบถูกร้อยละ 86.93
3. ผลตอบแทนที่จะได้เมื่อสหกรณ์มีกำไร ตอบถูกร้อยละ 93.75
4. การได้มาของคณะกรรมการดำเนินงาน ตอบถูกร้อยละ 94.89
5. สิทธิในการสอบถามถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ ตอบถูกร้อยละ 97.73

สำหรับคำถามที่สมาชิก ตอบถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 80 มีดังนี้

1. สหกรณ์คืออะไร คิดเป็นร้อยละ 71.02 ซึ่งมีสมาชิกเข้าใจว่าสหกรณ์เป็น องค์การที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นขององค์กรที่ประชาชนร่วมกัน ทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกเพื่อหากำไรมาแบ่งปันกัน และองค์กรที่เอกชนที่ร่วมลงทุนกันทำธุรกิจ เพื่อหาประโยชน์ร่วมกัน

2. ผู้จัดตั้งสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 71.02 ซึ่งสมาชิกยังเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้จัดตั้งสหกรณ์ ผู้จัดการและคณะกรรมการ ผู้นำหมู่บ้าน และบางส่วนที่ไม่ทราบว่าเป็นผู้จัดตั้งสหกรณ์ ตามลำดับ

3. สิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม คิดเป็นร้อยละ 69.89 ซึ่งยังมีสมาชิกยังเข้าใจว่าสามารถออกเสียงได้ตามระยะเวลาการเป็นสมาชิก ออกเสียงตามปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ และออกเสียงตามที่มีหุ้นกับสหกรณ์

4. การมอบหมายให้คนอื่นออกเสียงแทนได้หรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 47.73 ซึ่งยังมีสมาชิกเข้าใจว่าจะมอบหมายให้คนอื่นไปออกเสียงแทนในที่ประชุมได้ ถ้าในที่ประชุมยินยอมหรือถ้ามีการมอบหมายเป็นหนังสือโดยถูกต้อง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการประชุมกลุ่มแต่ละครั้งสมาชิกมักใช้บุคคลในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ภรรยา บุตร หลาน มาเข้าร่วมประชุมแทน จึงทำให้สมาชิกบางส่วนเข้าใจว่าสามารถมอบหมายให้คนอื่นไปออกเสียงแทนในที่ประชุมได้

5. เงินปันผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร คิดเป็นร้อยละ 73.86 มีสมาชิกที่เข้าใจผิดยังคงคิดว่าขึ้นอยู่กับปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์ ปริมาณธุรกิจที่สมาชิกกระทำกับสหกรณ์ และระยะเวลาการเป็นสมาชิก

6. เงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับขึ้นอยู่กับอะไร คิดเป็นร้อยละ 34.95 มีสมาชิกจำนวนมากที่ยังคงเข้าใจผิดว่าจำนวนเงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับ ขึ้นอยู่กับปริมาณหุ้นที่สมาชิกถืออยู่ในสหกรณ์ อาจเนื่องมาจากการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิก สหกรณ์จะจ่ายพร้อมกับการจ่ายเงินปันผลตามหุ้น ซึ่งฝ่ายจัดการอาจจะไม่ได้มีการอธิบาย การจ่ายเงินเฉลี่ยคืนและเงินปันผลตามหุ้นให้กับสมาชิกได้รับทราบโดยละเอียดจึงทำให้สมาชิกเข้าใจผิดคิดว่า เงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณหุ้นที่ถืออยู่กับสหกรณ์

7. บุคคลที่มีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของสหกรณ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.45 ซึ่งสมาชิกจำนวนมากยังเข้าใจว่าฝ่ายจัดการสหกรณ์เป็นบุคคลที่สำคัญ ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ

8. สิทธิของสมาชิกที่พึงมีต่อสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 27.84 ยังมีสมาชิกบางส่วนเข้าใจว่าสมาชิกสหกรณ์มีสิทธิในการถือหุ้นได้ไม่จำกัดจำนวน

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 65.91 ยังมีสมาชิกบางส่วนเข้าใจว่าประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์ คือการได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน ได้ใช้บริการธุรกิจต่าง ๆ จากสหกรณ์ หรือได้รับคำแนะนำด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพ อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

จากการศึกษาแสดงว่า สมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมการณ์ สหกรณ์หลักและวิธีการสหกรณ์ ผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์และสิทธิหน้าที่ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์

ธุรกิจสินเชื่อ

การให้เงินกู้

การให้เงินกู้แก่สมาชิก เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สมาชิกมีเงินทุน เพื่อประกอบอาชีพการเกษตรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีกำหนดเวลาการชำระคืนที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินการผลิตทางการเกษตร และนอกจากนั้นยังได้รับการส่งเสริมการเกษตรจากทาง สหกรณ์ควบคู่กับการใช้สินเชื่อเพื่อให้สมาชิกได้มีการใช้สินเชื่อในแนวทางที่เหมาะสม เช่นในการใช้เทคโนโลยีหรือเทคนิคใหม่ ๆ ในการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้ปริมาณผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรสูงขึ้น จากการศึกษาดังกล่าวจากตัวอย่างสมาชิก จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. การรับบริการเงินกู้

1.1 เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์	จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 91.48
1.2 ไม่เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์	จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.52

2. ประเภทเงินกู้ที่ได้รับ

2.1 ระยะสั้นเพียงอย่างเดียว	จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 33.54
2.2 ระยะปานกลางอย่างเดียว	จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 31.68
2.3 ระยะสั้นและปานกลาง	จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78

3. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับ

3.1 น้อยกว่า 30,001 บาท	จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 22.36
3.2 30,001 - 50,000 บาท	จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 49.69
3.3 50,001 - 70,000 บาท	จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.56
3.4 70,001 - 90,000 บาท	จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04
3.5 มากกว่า 90,000 บาท	จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35

4. วัตถุประสงค์ในการขอกู้

4.1 เพื่อการผลิต	จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83
4.2 เพื่อการบริโภค	จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.24
4.3 เพื่อสร้างหรือต่อเติมบ้าน	จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 25.47

4.4	เพื่อซื้อสัตว์เลี้ยง	จำนวน	36 คน	คิดเป็นร้อยละ	22.36
4.5	เพื่อซื้อที่ดิน	จำนวน	5 คน	คิดเป็นร้อยละ	3.10
5.	รูปแบบการรับบริการเงินกู้				
5.1	เงินสด	จำนวน	121 คน	คิดเป็นร้อยละ	75.16
5.2	วัสดุการเกษตร	จำนวน	4 คน	คิดเป็นร้อยละ	2.48
5.3	เงินสดและวัสดุการเกษตร	จำนวน	36 คน	คิดเป็นร้อยละ	22.36
6.	การชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย				
6.1	ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา	จำนวน	74 คน	คิดเป็นร้อยละ	45.96
6.2	ชำระบางส่วน	จำนวน	70 คน	คิดเป็นร้อยละ	43.48
6.3	ไม่สามารถชำระหนี้ได้	จำนวน	17 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.56
7.	สาเหตุการที่ไม่สามารถชำระหนี้หรือชำระได้บางส่วน				
7.1	ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์	จำนวน	17 คน	คิดเป็นร้อยละ	19.54
7.2	ผลผลิตเสียหายจำนวน	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ	26.44
7.3	ราคาผลผลิตตกต่ำ	จำนวน	26 คน	คิดเป็นร้อยละ	29.89
7.4	เอาเงินไปใช้อย่างอื่นก่อน	จำนวน	18 คน	คิดเป็นร้อยละ	20.68
7.5	ยังไม่ให้ผลผลิตหรือผลผลิตออกไม่ทัน	จำนวน	3 คน	คิดเป็นร้อยละ	3.45
8.	แหล่งเงินกู้ นอกเหนือจากสหกรณ์				
8.1	ธนาคารพาณิชย์	จำนวน	20 คน	คิดเป็นร้อยละ	14.60
8.2	พ่อค้า – นายทุนในท้องถิ่น	จำนวน	34 คน	คิดเป็นร้อยละ	24.81
8.3	ญาติพี่น้อง	จำนวน	63 คน	คิดเป็นร้อยละ	45.99
8.4	เพื่อนบ้าน	จำนวน	14 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.22
8.5	กองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	6 คน	คิดเป็นร้อยละ	4.38
9.	สาเหตุที่กู้เงินจากแหล่งอื่นนอกจากสหกรณ์				
9.1	วงเงินกุน้อย	จำนวน	45 คน	คิดเป็นร้อยละ	32.85
9.2	อัตราดอกเบี้ยสูง	จำนวน	27 คน	คิดเป็นร้อยละ	19.71
9.3	ขั้นตอนมาก	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ	16.79
9.4	ไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอ				
	หรือขาดบุคคลค้ำประกัน	จำนวน	42 คน	คิดเป็นร้อยละ	30.65

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละของการรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การรับบริการเงินกู้		
เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์	161	91.48
ไม่เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์	15	8.52
รวม	176	100.00
ประเภทเงินกู้ที่ได้รับ		
ระยะสั้นเพียงอย่างเดียว	54	33.54
ระยะปานกลางอย่างเดียว	51	31.68
ระยะสั้นและปานกลาง	56	34.78
รวม	161	100.00
จำนวนเงินกู้ที่ได้รับ		
น้อยกว่า 30,001 บาท	36	22.36
30,001 - 50,000 บาท	80	49.69
50,001 - 70,000 บาท	17	10.56
70,001 - 90,000 บาท	21	13.04
มากกว่า 90,000 บาท	7	4.35
รวม	161	100.00
วัตถุประสงค์ในการขอกู้		
เพื่อการผลิต	77	47.83
เพื่อการบริโภค	2	1.24
เพื่อสร้างหรือต่อเติมบ้าน	41	25.47
เพื่อซื้อสัตว์เลี้ยง	36	22.36
เพื่อซื้อที่ดิน	5	3.10
รวม	161	100.00
รูปแบบการรับบริการเงินกู้		
เงินสด	121	75.16
วัสดุการเกษตร	4	2.48
เงินสดและวัสดุการเกษตร	36	22.36
รวม	161	100.00

จากตารางที่ 34 แสดงให้เห็นว่ามีสมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 91.48 ไม่เคยรับเงินกู้จากสหกรณ์ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.52 ส่วนประเภทเงินกู้ที่สมาชิกได้รับประกอบด้วย ระยะสั้นเพียงอย่างเดียว จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 33.54 ระยะปานกลางเพียงอย่างเดียว จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 31.68 ระยะสั้นและระยะปานกลาง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 จำนวนเงินกู้ที่สมาชิกได้รับส่วนใหญ่เป็นจำนวนเงินระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 49.69 ส่วนวัตถุประสงค์ในการขอกู้ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้เพื่อการผลิตถึง 77 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83 และรูปแบบการรับบริการเงินกู้ส่วนใหญ่รับเป็นเงินสดเพียงอย่างเดียว มีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 75.16

ตารางที่ 35 จำนวนและร้อยละของการชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย และสาเหตุของการไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยได้

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
การชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย		
ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา	74	45.96
ชำระบางส่วน	70	43.48
ไม่สามารถชำระหนี้ได้	17	10.56
รวม	161	100.00
สาเหตุการที่ไม่สามารถชำระหนี้หรือชำระได้บางส่วน		
ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์	17	19.54
ผลผลิตเสียหายจำนวน	23	26.44
ราคาผลผลิตตกต่ำ	26	29.89
เอาเงินไปใช้อย่างอื่นก่อน	18	20.68
ยังไม่ให้ผลผลิตหรือผลผลิตออกไม่ทัน	3	3.45
รวม	87	100.00

จากตารางที่ 35 แสดงให้เห็นว่าการชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย สมาชิกส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยได้ตามกำหนดเวลา จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 45.96 และชำระหนี้ได้บางส่วน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48 ไม่สามารถชำระหนี้ได้มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.56 และสาเหตุสำคัญที่สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้หรือสามารถชำระหนี้ได้บางส่วน ก็คือราคาค่าผลิตผลตกต่ำจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 29.89 ระบุว่าผลผลิตเสียหายจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 26.44 ระบุว่าเอาเงินไปใช้อย่างอื่นก่อนจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 20.68 ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 19.54 และทำการผลิตยังไม่ให้ผลผลิตหรือผลผลิตออกไม่ทันตามกำหนด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.45

ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละของแหล่งเงินกู้ และสาเหตุที่กู้เงินนอกเหนือจากสหกรณ์

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
แหล่งเงินกู้นอกเหนือจากสหกรณ์		
ธนาคารพาณิชย์	20	14.60
พ่อค้า - นายทุนในท้องถิ่น	34	24.81
ญาติพี่น้อง	63	45.99
เพื่อนบ้าน	14	10.22
กองทุนหมู่บ้าน	6	4.38
รวม	137	100.00
สาเหตุที่กู้เงินจากแหล่งอื่นนอกจากสหกรณ์		
วงเงินกู้น้อย	45	32.85
อัตราดอกเบี้ยสูง	27	19.71
ขั้นตอนมาก	23	16.79
ไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอหรือ		
ขาดบุคคลค้ำประกัน	42	30.65
รวม	137	100.00

จากตารางที่ 36 แสดงให้เห็นว่ามีสมาชิกกู้เงินจากที่อื่นนอกเหนือจากการกู้จาก สหกรณ์ จำนวน 137 คน โดยกู้เงินจากญาติพี่น้องจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 45.99 กู้จาก พ่อค้า – นายทุนในท้องถิ่น จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 24.81 จากธนาคารพาณิชย์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 จากเพื่อนบ้าน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.22 และจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.38 ส่วนสาเหตุที่สมาชิกกู้เงินนอกเหนือจากสหกรณ์เนื่องจาก วงเงินกู้ต่ำ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 ไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอหรือขาดบุคคลค้ำประกัน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 30.65 อัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์สูง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.71 และมีขั้นตอนมาก จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 16.79

การให้เงินกู้ของสหกรณ์มีสมาชิกส่วนใหญ่เคยกู้เงินจากสหกรณ์ ทั้งระยะสั้นและ ระยะปานกลาง จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอยู่ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท วัตถุประสงค์ในการขอกู้ เงินเพื่อการผลิตและรับเงินกู้ในรูปแบบเงินสดในการส่งชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยส่วนใหญ่สามารถ ชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา และชำระได้บางส่วนซึ่งมีสาเหตุสำคัญที่สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ หรือชำระหนี้ได้บางส่วน คือราคาผลผลิตตกต่ำ ด้านแหล่งเงินกู้ที่นอกเหนือจากสหกรณ์ส่วนใหญ่ จะกู้จากญาติพี่น้อง โดยให้เหตุผลว่าวงเงินกู้ของสหกรณ์น้อย

การรับฝากเงิน

สหกรณ์นอกจากจะหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมแล้ว ยังรับฝากเงินจากสมาชิก เท่ากับว่าสหกรณ์เป็นธนาคารในท้องถิ่น การดำเนินการรับฝากเงินจากสมาชิกนอกจากจะเป็นการ ส่งเสริมการออมทรัพย์ในหมู่สมาชิกแล้ว ยังถือว่าเป็นวิธีการหาเงินทุนสำหรับใช้ในธุรกิจของสหกรณ์ อีกวิธีหนึ่งด้วย สำหรับสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้ให้บริการรับฝากเงินจากสมาชิก 3 ประเภท คือเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษจาก การศึกษาจากสมาชิกตัวอย่าง จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. ประเภทเงินฝาก

1.1 ฝากเฉพาะออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์	จำนวน 103 คน	คิดเป็นร้อยละ 58.52
1.2 ฝากเฉพาะออมทรัพย์	จำนวน 44 คน	คิดเป็นร้อยละ 25.00
1.3 ฝากเฉพาะออมทรัพย์พิเศษ	จำนวน 16 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.09
1.4 ฝากทุกประเภท	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.55
1.5 ไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เลย	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 2.84

2. แหล่งเงินฝากที่ฝากมากกว่าสหกรณ์				
2.1 ธนาคารพาณิชย์	จำนวน	59 คน	คิดเป็นร้อยละ	88.06
2.2 อื่น ๆ	จำนวน	8 คน	คิดเป็นร้อยละ	11.94
3. สาเหตุไม่ฝากเงินกับสหกรณ์ เลยหรือไม่สามารถฝากกับสหกรณ์ทั้งหมด				
3.1 ฝากธนาคารอยู่ก่อนแล้ว	จำนวน	40 คน	คิดเป็นร้อยละ	52.63
3.2 ขั้นตอนมากเกินไป	จำนวน	4 คน	คิดเป็นร้อยละ	5.26
3.3 ไม่มีเงินเหลือมาก	จำนวน	3 คน	คิดเป็นร้อยละ	3.95
3.4 อื่น ๆ	จำนวน	29 คน	คิดเป็นร้อยละ	38.16
4. เหตุผลที่ฝากเงินกับที่อื่นนอกจากสหกรณ์				
4.1 สะดวกในการฝาก - ถอน	จำนวน	33 คน	คิดเป็นร้อยละ	43.42
4.2 เคยฝากมาก่อนเป็นสมาชิก	จำนวน	30 คน	คิดเป็นร้อยละ	39.47
4.3 อัตราดอกเบี้ยสูง	จำนวน	5 คน	คิดเป็นร้อยละ	6.58
4.4 อื่น ๆ	จำนวน	8 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.53

ตารางที่ 37 การมีส่วนร่วมในการฝากเงิน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทเงินฝาก		
ฝากเฉพาะออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์	103	58.52
ฝากเฉพาะออมทรัพย์	44	25.00
ฝากเฉพาะออมทรัพย์พิเศษ	16	9.09
ฝากทุกประเภท	8	4.55
ไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เลย	5	2.84
รวม	176	100.00
แหล่งเงินฝากที่ฝากมากกว่าสหกรณ์		
ธนาคารพาณิชย์	59	88.06
อื่น ๆ	8	11.94
รวม	67	100.00

ตารางที่ 37 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สาเหตุไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เลย หรือไม่สามารถฝากกับสหกรณ์ทั้งหมด		
ฝากธนาคารอยู่ก่อนแล้ว	40	52.63
ขั้นตอนมากเกินไป	4	5.26
ไม่มีเงินเหลือมาก	3	3.95
อื่น ๆ	29	38.16
รวม	76	100.00
เหตุผลที่ฝากเงินกับที่อื่นนอกจากสหกรณ์		
สะดวกในการฝาก - ถอน	33	43.42
เคยฝากมาก่อนเป็นสมาชิก	30	39.47
อัตราดอกเบี้ยสูง	5	6.58
อื่น ๆ	8	10.53
รวม	76	100.00

จากตารางที่ 37 แสดงว่าสมาชิกส่วนใหญ่ฝากเงินกับสหกรณ์โดยฝากเฉพาะออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 58.52 ฝากเฉพาะออมทรัพย์ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ฝากเฉพาะออมทรัพย์พิเศษ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 และฝากทุกประเภทกับสหกรณ์ มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.55 และไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เลย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.84 และมีจำนวน 67 คน ที่ฝากเงินจากแหล่งอื่นมากกว่าที่ฝากกับสหกรณ์ โดยฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 88.06 และอื่น ๆ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 11.94 ส่วนสาเหตุที่ไม่ฝากเงินกับสหกรณ์เลยหรือไม่สามารถฝากเงินกับสหกรณ์ทั้งหมดมีจำนวน 76 คน โดยให้เหตุผลว่าฝากธนาคารอยู่ก่อนแล้วจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 สาเหตุอื่น ๆ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 38.16 ขั้นตอนมากเกินไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 และไม่มีเงินเหลือฝาก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.95 สาเหตุที่สมาชิกฝากเงินกับที่อื่นนอกจากฝากไว้กับสหกรณ์ มีจำนวน 76 คน โดยให้เหตุผลว่าสะดวกในการฝาก - ถอน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 43.42 เคยฝากมาก่อนเป็นสมาชิก จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 39.47 เหตุผลอื่น ๆ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 และให้เหตุผลว่าอัตราดอกเบี้ยสูง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.58

สมาชิกส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมฝากเงินกับสหกรณ์ไม่มากนัก ยังคงนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ โดยมีสาเหตุสำคัญคือฝากธนาคารอยู่ก่อนแล้ว และมีเหตุผลที่นำเงินไปฝากแหล่งอื่นนอกจากสหกรณ์ คือ สะดวกในการฝาก – ถอน

การถือหุ้น

การถือหุ้นเพิ่มในสหกรณ์ของสมาชิก นับว่ามีความสำคัญมากเพราะนอกจากจะเป็นการสร้างฐานะความมั่นคงให้กับสหกรณ์ และสร้างความเชื่อถือให้กับบุคคลภายนอกแล้วยังเป็นไปตามหลักและอุดมการณ์ของสหกรณ์ที่ว่า “ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” จากการศึกษาตัวอย่างสมาชิกจำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. การถือหุ้นเพิ่ม

1.1 ถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแห่งเงินกู้ , หุ้นประจำปีี่สหกรณ์

กำหนดและหุ้นตามความสมัครใจ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 32.95

1.2 ถือหุ้นประจำปีเพิ่มตามที่สหกรณ์กำหนด จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55

1.3 ถือหุ้นเฉพาะตามส่วนแห่งเงินกู้เท่านั้น จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 34.66

1.4 ไม่ถือหุ้นเพิ่มเลย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.84

2. เหตุผลที่ถือหุ้นเพิ่มนอกจากการหักตามส่วนแห่งเงินกู้

2.1 ต้องการลงทุนในสหกรณ์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09

2.2 ต้องการเงินปันผล จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.82

2.3 ต้องการสะสมเงินไว้ตอนลาออกจากสมาชิก จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09

ตารางที่ 38 การมีส่วนร่วมในการถือหุ้นของสมาชิก

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การถือหุ้นเพิ่ม		
ถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแห่งเงินกู้ , หุ้นประจำปีของ		
สหกรณ์กำหนดและหุ้นตามความสมัครใจ	58	32.95
ถือหุ้นประจำปีเพิ่มตามที่สหกรณ์กำหนด	52	29.55
ถือหุ้นเฉพาะตามส่วนแห่งเงินกู้เท่านั้น	61	34.66
ไม่ถือหุ้นเพิ่มเลย	5	2.84
รวม	176	100.00

ตารางที่ 38 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่ถือหุ้นเพิ่มนอกจากการหักตามส่วนแบ่งเงินกู้		
ต้องการลงทุนในสหกรณ์	10	9.09
ต้องการเงินปันผล	24	21.82
ต้องการสะสมเงินไว้ตอนลาออกจากสมาชิก	76	69.09
รวม	110	100.00

จากตารางที่ 38 แสดงว่าการมีส่วนร่วมในการถือหุ้นของสมาชิก ส่วนใหญ่จะถือหุ้นเฉพาะตามส่วนแบ่งเงินกู้จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 34.66 รองลงมาคือการถือหุ้นเพิ่มทุกอย่างตามที่สหกรณ์กำหนด จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 32.95 ถือหุ้นประจำปีเพิ่มตามที่สหกรณ์กำหนด จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 และมีสมาชิกไม่ถือหุ้นเพิ่มเลยจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.84 เท่านั้น มีสมาชิกที่ถือหุ้นเพิ่มนอกจากการหักตามส่วนแบ่งเงินกู้ จำนวน 110 คน ให้เหตุผลสำคัญว่าที่ถือหุ้นเพิ่มกับสหกรณ์นอกจากการหักตามส่วนแบ่งเงินกู้ ก็เพราะต้องการสะสมเงินไว้ตอนลาออกจากสมาชิก มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09 ต้องการเงินปันผลจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.82 และต้องการลงทุนในสหกรณ์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 แสดงว่าสมาชิกยังไม่ให้ความสำคัญในการลงทุนซื้อหุ้นเพิ่มกับสหกรณ์เท่าที่ควร การถือหุ้นเพิ่มส่วนใหญ่จะเป็นการถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้ ส่วนสมาชิกที่ถือหุ้นที่นอกเหนือจากการหักเงินกู้ ให้เหตุผลว่าต้องการสะสมเงินไว้ตอนลาออกจากสมาชิก

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้จัดหาสินค้าต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการผลิต ได้แก่ ปุ๋ย ยาเคมีและพันธุ์พืช ยาปราบศัตรูพืช มาจำหน่าย เพื่อให้สมาชิกได้ใช้สินค้าที่มีคุณภาพดี ราคายุติธรรม จากการศึกษาจากตัวอย่างสมาชิก จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. การทำธุรกิจการซื้อกับสหกรณ์

1.1 เคยซื้อ	จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50
1.2 ไม่เคยซื้อ	จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

2. สาเหตุที่ไม่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์				
2.1	สหกรณ์ไม่มีสินค้าที่ต้องการ	จำนวน	13 คน	คิดเป็นร้อยละ 59.09
2.2	ราคาสินค้าของสหกรณ์สูงกว่าร้านค้าทั่วไป	จำนวน	2 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.09
2.3	คุณภาพสินค้าของสหกรณ์ต่ำกว่าร้านค้าทั่วไป	จำนวน	1 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.55
2.4	บริการของสหกรณ์ไม่ประทับใจ	จำนวน	6 คน	คิดเป็นร้อยละ 27.27
3. เหตุผลที่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์				
3.1	ใกล้บ้าน หรือเดินทางสะดวก	จำนวน	7 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.55
3.2	ราคาถูก	จำนวน	6 คน	คิดเป็นร้อยละ 3.90
3.3	สินค้าคุณภาพดี หรือตรงกับความต้องการ	จำนวน	9 คน	คิดเป็นร้อยละ 5.84
3.4	ต้องการอุดหนุนสหกรณ์	จำนวน	91 คน	คิดเป็นร้อยละ 59.09
3.5	ต้องการเงินเฉลี่ยคืน	จำนวน	41 คน	คิดเป็นร้อยละ 26.62
4. ประเภทสินค้าที่ซื้อจากสหกรณ์				
4.1	วัสดุอุปกรณ์การเกษตร	จำนวน	57 คน	คิดเป็นร้อยละ 37.01
4.2	สินค้าอุปโภคบริโภค	จำนวน	29 คน	คิดเป็นร้อยละ 18.83
4.3	น้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน	7 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.55
4.4	วัสดุการเกษตร, สินค้าอุปโภคบริโภค และน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน	61 คน	คิดเป็นร้อยละ 39.61
5. แหล่งซื้อสินค้านอกเหนือจากสหกรณ์				
5.1	ร้านค้าในหมู่บ้าน	จำนวน	114 คน	คิดเป็นร้อยละ 64.78
5.2	ร้านค้าในตัวอำเภอ	จำนวน	25 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.20
5.3	ร้านค้าชุมชนที่ใกล้หมู่บ้าน	จำนวน	37 คน	คิดเป็นร้อยละ 21.02
6. สาเหตุที่ซื้อสินค้านอกเหนือจากสหกรณ์				
6.1	ใกล้บ้าน หรือเดินทางสะดวก	จำนวน	81 คน	คิดเป็นร้อยละ 46.02
6.2	ราคาถูก	จำนวน	17 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.66
6.3	สินค้าคุณภาพดี หรือตรงกับความต้องการ	จำนวน	21 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.93
6.4	ชนิดของสินค้ามีให้เลือกมาก	จำนวน	30 คน	คิดเป็นร้อยละ 17.05
6.5	มีบริการขายเชื่อ	จำนวน	27 คน	คิดเป็นร้อยละ 15.34

ตารางที่ 39 การมีส่วนร่วมในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การทำธุรกิจการซื้อกับสหกรณ์		
เคยซื้อ	154	87.50
ไม่เคยซื้อ	22	12.50
รวม	176	100.00
สาเหตุที่ไม่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์		
สหกรณ์ไม่มีสินค้าที่ต้องการ	13	59.09
ราคาสินค้าของสหกรณ์สูงกว่าร้านค้าทั่วไป	2	9.09
คุณภาพสินค้าของสหกรณ์ต่ำกว่าร้านค้าทั่วไป	1	4.55
บริการของสหกรณ์ไม่ประทับใจ	6	27.27
รวม	22	100.00
เหตุผลที่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์		
ใกล้บ้าน หรือเดินทางสะดวก	7	4.55
ราคาถูก	6	3.90
สินค้าคุณภาพดี หรือตรงกับความต้องการ	9	5.84
ต้องการอุดหนุนสหกรณ์	91	59.09
ต้องการเงินเฉลี่ยคืน	41	26.62
รวม	154	100.00
ประเภทสินค้าที่ซื้อจากสหกรณ์		
วัสดุอุปกรณ์การเกษตร	57	37.01
สินค้าอุปโภคบริโภค	29	18.83
น้ำมันเชื้อเพลิง	7	4.55
วัสดุการเกษตร,สินค้าอุปโภคบริโภค และน้ำมันเชื้อเพลิง	61	39.61
รวม	154	100.00

ตารางที่ 39 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แหล่งซื้อสินค้านอกเหนือจากสหกรณ์		
ร้านค้าในหมู่บ้าน	114	64.78
ร้านค้าในตัวอำเภอ	25	14.20
ร้านค้าชุมชนที่ใกล้หมู่บ้าน	37	21.02
รวม	176	100.00
สาเหตุที่ซื้อสินค้านอกเหนือจากสหกรณ์		
ใกล้บ้าน หรือเดินทางสะดวก	81	46.02
ราคาถูก	17	9.66
สินค้าคุณภาพดี หรือตรงกับความต้องการ	21	11.93
ชนิดของสินค้ามีให้เลือกมาก	30	17.05
มีบริการขายเชื่อ	27	15.34
รวม	176	100.00

จากตารางที่ 39 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกเคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และไม่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์เลย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 สมาชิกที่ไม่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์ให้เหตุผลที่สำคัญว่าสหกรณ์ไม่มีสินค้าที่ต้องการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59.09 ส่วนสมาชิกที่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ให้เหตุผลสำคัญว่าต้องการอุดหนุนสหกรณ์ จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 59.09 ต้องการเงินเฉลี่ยคืน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 26.62 และที่ซื้อสินค้าทุกอย่างที่สหกรณ์นำมาขาย มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 39.61

ส่วนแหล่งซื้อสินค้าที่นอกเหนือจากสหกรณ์สมาชิกซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 64.78 สาเหตุสำคัญที่สมาชิกซื้อสินค้านอกเหนือจากสหกรณ์ให้เหตุผลว่าใกล้บ้านหรือเดินทางสะดวก จำนวน 81 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.02 แสดงว่าสมาชิกยังมีส่วนร่วมในการซื้อสินค้าจากสหกรณ์ไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่ยังคงซื้อสินค้าจากร้านค้าในหมู่บ้าน เนื่องจากใกล้บ้าน หรือเดินทางสะดวก

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต

สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด ได้ดำเนินการรวบรวมผลผลิตผลจากสมาชิก เพื่อจัดจำหน่ายให้ได้ราคายุติธรรม มีการ ชั่ง ตวง วัดที่ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นสหกรณ์ยังมี วัสดุอุปกรณ์ เช่น เครื่องสีข้าวโพด รถบรรทุก เครื่องชั่ง เครื่องอบลดความชื้น ฉางข้าว และลานตาก ให้บริการสมาชิก จากการศึกษาตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. การทำธุรกิจกับสหกรณ์			
1.1 ชาย	จำนวน	98 คน	คิดเป็นร้อยละ 55.68
1.2 ไม่ชาย	จำนวน	78 คน	คิดเป็นร้อยละ 44.32
2. ชนิดของผลผลิตที่ขายผ่านสหกรณ์			
2.1 ข้าว	จำนวน	58 คน	คิดเป็นร้อยละ 59.18
2.2 ข้าวโพด	จำนวน	14 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.29
2.3 ถั่วเหลือง	จำนวน	12 คน	คิดเป็นร้อยละ 12.25
2.4 ข้าวกับถั่วเหลือง	จำนวน	8 คน	คิดเป็นร้อยละ 8.16
2.5 ข้าวกับข้าวโพด	จำนวน	6 คน	คิดเป็นร้อยละ 6.12
3. สาเหตุที่ไม่ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์			
3.1 ไม่มีผลผลิตเหลือขาย	จำนวน	28 คน	คิดเป็นร้อยละ 35.90
3.2 สหกรณ์เปิดบริการรับซื้อต่ำกว่าพ่อค้า	จำนวน	19 คน	คิดเป็นร้อยละ 24.36
3.3 ต้องขายให้พ่อค้า ที่ให้ปัจจัย			
การผลิตมาลงทุนก่อน	จำนวน	31 คน	คิดเป็นร้อยละ 39.74
4. สาเหตุที่ขายผลผลิตนอกเหนือจากสหกรณ์			
4.1 ราคาดี	จำนวน	38 คน	คิดเป็นร้อยละ 25.68
4.2 ขั้นตอนน้อยไม่ยุ่งยาก	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ 15.54
4.3 ไม่มียานพาหนะขนไปที่ตลาดกลาง			
สหกรณ์เพราะอยู่ไกล	จำนวน	46 คน	คิดเป็นร้อยละ 31.08
4.4 สหกรณ์ไม่รับซื้อ	จำนวน	41 คน	คิดเป็นร้อยละ 27.70
5. แหล่งขายผลผลิตที่สำคัญนอกเหนือจากสหกรณ์			
5.1 ขายให้พ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงไร่นา	จำนวน	52 คน	คิดเป็นร้อยละ 35.14
5.2 ขายให้พ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน	จำนวน	36 คน	คิดเป็นร้อยละ 24.32
5.3 ขายให้พ่อค้าคนกลางในชุมชนใกล้เคียงบ้าน	จำนวน	32 คน	คิดเป็นร้อยละ 21.62

5.4 ขายปลีกด้วยตนเอง	จำนวน	13 คน คิดเป็นร้อยละ	8.78
5.5 ขายให้พ่อค้าคนกลางในเมือง	จำนวน	15 คน คิดเป็นร้อยละ	10.14

ตารางที่ 40 การมีส่วนร่วมในธุรกิจรวบรวมผลผลิต

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การทำธุรกิจกับสหกรณ์		
ชาย	98	55.68
ไม่ชาย	78	44.32
รวม	176	100.00
ชนิดของผลผลิตที่ขายผ่านสหกรณ์		
ข้าว	58	59.18
ข้าวโพด	14	14.29
ถั่วเหลือง	12	12.25
ข้าวกับถั่วเหลือง	8	8.16
ข้าวกับข้าวโพด	6	6.12
รวม	98	100.00
สาเหตุที่ไม่ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์		
ไม่มีผลผลิตเหลือขาย	28	35.90
สหกรณ์เปิดบริการรับซื้อล่าช้ากว่าพ่อค้า	19	24.36
ต้องขายให้พ่อค้า ที่ให้ปัจจัย การผลิตมาลงทุนก่อน	31	39.74
รวม	78	100.00
สาเหตุที่ขายผลผลิตนอกเหนือจากสหกรณ์		
ราคาดี	38	25.68
ขั้นตอนน้อยไม่ยุ่งยาก	23	15.54
ไม่มียานพาหนะขนไปที่ตลาดกลาง สหกรณ์เพราะอยู่ไกล	46	31.08
สหกรณ์ไม่รับซื้อ	41	27.70
รวม	148	100.00

ตารางที่ 40 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งขายผลิตผลที่สำคัญนอกเหนือจากสหกรณ์		
ขายให้พ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงไร่นา	52	35.14
ขายให้พ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน	36	24.32
ขายให้พ่อค้าคนกลางในชุมชนใกล้บ้าน	32	21.62
ขายปลีกด้วยตนเอง	13	8.78
ขายให้พ่อค้าคนกลางในเมือง	15	10.14
รวม	148	100.00

จากตารางที่ 40 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกสนใจนำผลิตผลการเกษตรที่ผลิตได้มาขายให้กับสหกรณ์ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 55.68 ผลิตผลที่สมาชิกรับมาขายให้กับสหกรณ์มากที่สุดคือข้าว จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 59.18 มีสมาชิกที่ไม่นำผลิตผลทางการเกษตรมาขายให้กับสหกรณ์เลย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 44.32 ระบุว่าต้องขายให้พ่อค้าที่ไปรับซื้อการผลิตมาลงทุนก่อน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 39.74 ไม่มีผลิตผลเหลือขาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 35.90 และสหกรณ์เปิดบริการรับซื้อล่าช้ากว่าพ่อค้า จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 24.36

ส่วนสาเหตุที่สำคัญที่สมาชิกไม่นำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์และขายให้กับแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากสหกรณ์ มีจำนวน 148 คน โดยระบุสาเหตุที่สำคัญว่าไม่มียานพาหนะจะไปตลาดกลางสหกรณ์เพราะอยู่ไกล จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 31.08 สหกรณ์ไม่รับซื้อ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.70 ขายที่อื่นได้ราคาสูงกว่าสหกรณ์ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 25.68 และขั้นตอนน้อยไม่ยุ่งยาก จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.54 แหล่งขายผลิตผลที่สำคัญของสมาชิกนอกจากสหกรณ์ ระบุว่าขายให้พ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงไร่นา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 35.14 ขายให้พ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.32 ขายให้พ่อค้าคนกลางในชุมชนใกล้บ้าน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.62 จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมในธุรกิจรวบรวมผลิตผลของสมาชิกยังมีไม่มากนัก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีพันธะต้องขายให้กับพ่อค้าที่ไปรับซื้อการผลิตมาลงทุนก่อน และสาเหตุที่สมาชิกไม่นำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์ก็เพราะว่าตลาดกลางสหกรณ์อยู่ไกล สมาชิกไม่มียานพาหนะที่จะขนไปขาย จึงขายให้กับพ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงไร่นาเป็นส่วนใหญ่

การส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่สหกรณ์จะต้องกระทำเพื่อเป็นการแนะนำหรือให้ความรู้ข่าวสารทางการตลาด เช่น สินค้าอะไรที่ตลาดต้องการ ปริมาณเท่าใด ต้องการเวลาไหน และการผลิตจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตเช่น พันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชจำนวนเท่าไร และจะใช้สินเชื่อเท่าใด จึงจะเหมาะสมอีกทั้งยังรวมถึงการจัดหาโครงการหรือช่องทางในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกอีกด้วย จากการศึกษาตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์จำนวน 176 คนปรากฏผลดังนี้

1. การรับบริการข่าวสารจากสหกรณ์			
1.1 เคย	จำนวน	156 คน	คิดเป็นร้อยละ 88.64
1.2 ไม่เคย	จำนวน	20 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.36
2. แหล่งข่าวสารที่ได้รับ			
2.1 คณะกรรมการดำเนินการ	จำนวน	11 คน	คิดเป็นร้อยละ 7.05
2.2 ฝ่ายจัดการ	จำนวน	12 คน	คิดเป็นร้อยละ 7.70
2.3 สมาชิก	จำนวน	4 คน	คิดเป็นร้อยละ 2.56
2.4 ประธานกลุ่ม	จำนวน	109 คน	คิดเป็นร้อยละ 69.87
2.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	จำนวน	20 คน	คิดเป็นร้อยละ 12.82
3. ข่าวสารทางการเกษตรที่ท่านได้รับ			
3.1 พันธุ์พืช	จำนวน	49 คน	คิดเป็นร้อยละ 31.41
3.2 วิธีการเลี้ยงสัตว์	จำนวน	1 คน	คิดเป็นร้อยละ 0.64
3.3 การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	จำนวน	7 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.49
3.4 การใช้ปุ๋ยเคมี	จำนวน	13 คน	คิดเป็นร้อยละ 8.33
3.5 สินเชื่อเพื่อการเกษตร	จำนวน	58 คน	คิดเป็นร้อยละ 37.18
3.6 ราคาผลผลิต	จำนวน	22 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.10
3.7 แหล่งปัจจัยการผลิต	จำนวน	2 คน	คิดเป็นร้อยละ 3.85
4. แหล่งข่าวสารอื่นที่รับนอกเหนือจากสหกรณ์			
4.1 เจ้าพนักงานการเกษตร	จำนวน	58 คน	คิดเป็นร้อยละ 32.95
4.2 เพื่อนบ้าน	จำนวน	14 คน	คิดเป็นร้อยละ 7.96
4.3 วิทยุกระจายเสียง	จำนวน	31 คน	คิดเป็นร้อยละ 17.61
4.4 โทรทัศน์	จำนวน	71 คน	คิดเป็นร้อยละ 40.34
4.5 อื่น ๆ	จำนวน	2 คน	คิดเป็นร้อยละ 1.14

5. การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์				
5.1 เคยเข้าร่วมโครงการ	จำนวน	70 คน	คิดเป็นร้อยละ	39.77
5.2 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ	จำนวน	106 คน	คิดเป็นร้อยละ	60.23
6. สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์				
6.1 ต้องการรายได้เพิ่ม	จำนวน	38 คน	คิดเป็นร้อยละ	54.28
6.2 ขาดเงินทุนจึงเข้าร่วม	จำนวน	16 คน	คิดเป็นร้อยละ	22.86
6.3 มีที่จำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน	จำนวน	16 คน	คิดเป็นร้อยละ	22.86
7. สาเหตุที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับทางสหกรณ์				
7.1 มีขั้นตอนมาก ยุ่งยาก	จำนวน	30 คน	คิดเป็นร้อยละ	28.30
7.2 ใช้เงินทุนมาก ทำให้มีหนี้สินมาก	จำนวน	14 คน	คิดเป็นร้อยละ	13.21
7.3 เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็มีรายได้เท่าเดิม	จำนวน	14 คน	คิดเป็นร้อยละ	13.21
7.4 ไม่เคยทราบเวลาที่สหกรณ์รับ เข้าร่วมโครงการ	จำนวน	48 คน	คิดเป็นร้อยละ	45.28

ตารางที่ 41 การรับบริการข่าวสารของสมาชิก

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การรับบริการข่าวสารจากสหกรณ์		
เคย	156	88.64
ไม่เคย	20	11.36
รวม	176	100.00
แหล่งข่าวสารที่ได้รับ		
คณะกรรมการดำเนินการ	11	7.05
ฝ่ายจัดการ	12	7.70
สมาชิก	4	2.56
ประธานกลุ่ม	109	69.87
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	20	12.82
รวม	156	100.00

ตารางที่ 41 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข่าวสารทางการเกษตรที่ท่านได้รับ		
พันธุ์พืช	49	31.41
วิธีการเลี้ยงสัตว์	1	0.64
การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	7	4.49
การใช้ปุ๋ยเคมี	13	8.33
สินเชื่อเพื่อการเกษตร	58	37.18
ราคาผลผลิต	22	14.10
แหล่งปัจจัยการผลิต	2	3.85
รวม	152	100.00
แหล่งข่าวสารอื่นที่ได้อ่านนอกเหนือจากสหกรณ์		
เจ้าพนักงานการเกษตร	58	32.95
เพื่อนบ้าน	14	7.96
วิทยุกระจายเสียง	31	17.61
โทรทัศน์	71	40.34
อื่น ๆ	2	1.14
รวม	176	100.00

จากตารางที่ 41 แสดงว่าสมาชิกเคยได้รับบริการข่าวสารจากสหกรณ์ จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 88.64 ที่ไม่เคยได้รับบริการข่าวสารจากทางสหกรณ์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.36 เท่านั้น สมาชิกที่ได้รับข่าวสารจากทางสหกรณ์ ระบุว่าได้รับข่าวสารจากสหกรณ์ผ่านประธานกลุ่ม จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 69.87 และข่าวสารทางการเกษตรที่ได้รับ สมาชิกส่วนใหญ่ระบุว่าได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อการเกษตร จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 37.18 รองลงมาคือข่าวสารทางด้านพันธุ์พืช จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 31.41 นอกจากสหกรณ์แล้วสมาชิกยังได้รับข่าวสารจากที่อื่น คือ โทรทัศน์ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 40.34 รองลงมาคือจากเจ้าพนักงานการเกษตร จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 32.95 จะเห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่เคยได้รับข่าวสารจากทางสหกรณ์ผ่านประธานกลุ่มมากที่สุด ส่วนมาก

เป็นข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าเกษตร ซึ่งอาจจะเนื่องจากว่าประธานกลุ่มเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับสมาชิกมากที่สุด และนอกจากสหกรณ์สมาชิกส่วนใหญ่รับข่าวสารจากโทรทัศน์

ตารางที่ 42 การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์		
เคยเข้าร่วมโครงการ	70	39.77
ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ	106	60.23
รวม	176	100.00
สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์		
ต้องการรายได้เพิ่ม	38	54.28
ขาดเงินทุนจึงเข้าร่วม	16	22.86
มีที่จำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน	16	22.86
รวม	70	100.00
สาเหตุที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับทางสหกรณ์		
มีขั้นตอนมาก ยุ่งยาก	30	28.30
ใช้เงินทุนมาก ทำให้มีหนี้สินมาก	14	13.21
เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็มีรายได้เท่าเดิม	14	13.21
ไม่เคยทราบเวลาที่สหกรณ์รับเข้าร่วมโครงการ	48	45.28
รวม	106	100.00

จากตารางที่ 42 พบว่าด้านโครงการส่งเสริมอาชีพ มีสมาชิกจำนวน 70 คน เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 39.77 สาเหตุที่เข้าร่วม ที่สำคัญที่สุดคือต้องการรายได้เพิ่ม จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 54.28 สมาชิกจำนวน 106 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.23 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับทางสหกรณ์ ทั้งนี้มีสาเหตุที่สำคัญ ที่สมาชิกระบุคือไม่เคยทราบเวลาที่สหกรณ์เปิดรับเข้าร่วมโครงการ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 45.28 ระบุนสาเหตุว่ามีขั้นตอนมากยุ่งยาก จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 ใช้ทุนมากทำให้มีหนี้สินมาก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 13.21 และเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็รายได้เท่าเดิม อีกจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 13.21 ซึ่งสหกรณ์ควรมีการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกให้มาก เพราะเป็นแหล่งที่มา

ของรายได้ให้กับสมาชิก และสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมกับทางสหกรณ์ เพราะไม่ทราบ ดังนั้นสหกรณ์ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบให้ทั่วถึงก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ

การศึกษาอบรม

การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารต่าง ๆ แก่สมาชิก เป็นสิ่งที่สหกรณ์ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะสมาชิกมีส่วนเป็นเจ้าของและควบคุมสหกรณ์ จึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จากการศึกษาตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. แหล่งความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์				
1.1 คณะกรรมการดำเนินการ	จำนวน	11 คน	คิดเป็นร้อยละ	6.25
1.2 ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม	จำนวน	57 คน	คิดเป็นร้อยละ	32.39
1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	จำนวน	88 คน	คิดเป็นร้อยละ	50.00
1.4 สมาชิกด้วยกัน	จำนวน	20 คน	คิดเป็นร้อยละ	11.36
2. วิธีการได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์				
2.1 การอบรม	จำนวน	27 คน	คิดเป็นร้อยละ	15.34
2.2 การประชุมกลุ่ม	จำนวน	128 คน	คิดเป็นร้อยละ	72.72
2.3 การติดต่อส่วนบุคคล	จำนวน	19 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.80
2.4 สิ่งพิมพ์	จำนวน	2 คน	คิดเป็นร้อยละ	1.14
3. แหล่งความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์				
3.1 คณะกรรมการดำเนินการ	จำนวน	27 คน	คิดเป็นร้อยละ	15.34
3.2 ประธานกลุ่ม, เลขานุการกลุ่ม	จำนวน	56 คน	คิดเป็นร้อยละ	31.82
3.3 ฝ่ายจัดการสหกรณ์	จำนวน	61 คน	คิดเป็นร้อยละ	34.66
3.4 สมาชิกด้วยกัน	จำนวน	6 คน	คิดเป็นร้อยละ	3.41
3.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	จำนวน	26 คน	คิดเป็นร้อยละ	14.77
4. วิธีการได้รับทราบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์				
4.1 การอบรม	จำนวน	18 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.23
4.2 การประชุมกลุ่ม	จำนวน	115 คน	คิดเป็นร้อยละ	65.34
4.3 การติดต่อส่วนบุคคล	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ	13.07
4.4 สิ่งพิมพ์	จำนวน	4 คน	คิดเป็นร้อยละ	2.27
4.5 เสียงตามสาย	จำนวน	16 คน	คิดเป็นร้อยละ	9.09

ตารางที่ 43 การให้การศึกษาอบรม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์		
คณะกรรมการดำเนินการ	11	6.25
ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม	57	32.39
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	88	50.00
สมาชิกด้วยกัน	20	11.36
รวม	176	100.00
วิธีการได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์		
การอบรม	27	15.34
การประชุมกลุ่ม	128	72.72
การติดต่อส่วนบุคคล	19	10.80
สิ่งพิมพ์	2	1.14
รวม	176	100.00
แหล่งความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์		
คณะกรรมการดำเนินการ	27	15.34
ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม	56	31.82
ฝ่ายจัดการสหกรณ์	61	34.66
สมาชิกด้วยกัน	6	3.41
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์	26	14.77
รวม	176	100.00
วิธีการได้รับทราบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์		
การอบรม	18	10.23
การประชุมกลุ่ม	115	65.34
การติดต่อส่วนบุคคล	23	13.07
สิ่งพิมพ์	4	2.27
เสียงตามสาย	16	9.09
รวม	176	100.00

จากตารางที่ 43 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ระบุว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับหลัก และวิธีการสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 50 จากประธานกลุ่ม เลขาธิการกลุ่ม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 32.39 จากสมาชิกด้วยกัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.36 และจากคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 โดยสมาชิกระบุว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์จากการเข้าร่วมประชุมกลุ่มมากที่สุด จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72

เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์ สมาชิกระบุว่าได้รับจากฝ่ายจัดการสหกรณ์มากที่สุดคือ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 34.66 รองลงมาคือจากประธานกลุ่ม เลขาธิการกลุ่ม จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 31.82 โดยสมาชิกระบุว่าได้รับทราบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมกลุ่มมากที่สุด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 65.34

แสดงว่าสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลัก และวิธีการสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ และเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารสหกรณ์จากฝ่ายจัดการจากการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการให้บริการของสหกรณ์

การให้บริการของสหกรณ์

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์มิใช่เพื่อการแสวงหากำไร แต่เป็นการให้บริการแก่สมาชิก สหกรณ์ต้องให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว บริการครบวงจร รวมทั้งให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่สมาชิกด้วย ดังนั้น พนักงานจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อสมาชิก เนื่องจากว่าบทบาทของพนักงานนั้นนอกจากจะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจหรือปฏิบัติจากสมาชิกกลับมาแจ้งฝ่ายจัดการ และในขณะเดียวกันก็คือการนำข้อมูลหรือมติต่าง ๆ ของฝ่ายจัดการไปสู่สมาชิก จากการศึกษาตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 176 คน ปรากฏผลดังนี้

1. การให้บริการของฝ่ายสินเชื่อ

1.1 พอใจ	จำนวน 106 คน	คิดเป็นร้อยละ 65.84
1.2 ไม่พอใจ	จำนวน 55 คน	คิดเป็นร้อยละ 34.16

2. สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการของฝ่ายสินเชื่อ

2.1 พนักงานพูดไม่เพราะ	จำนวน 6 คน	คิดเป็นร้อยละ 10.90
2.2 พนักงานอธิบายข้อสงสัยไม่ครบถ้วน	จำนวน 32 คน	คิดเป็นร้อยละ 58.18
2.3 พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	จำนวน 14 คน	คิดเป็นร้อยละ 25.46

2.4 พนักงานเรียกร้องรับสินบนและ/หรือ ฉกฉวยผลประโยชน์ใดๆ	จำนวน	3 คน	คิดเป็นร้อยละ	5.46
3. การให้บริการฝาก - ถอนเงิน				
3.1 พอใจ	จำนวน	111 คน	คิดเป็นร้อยละ	64.91
3.2 ไม่พอใจ	จำนวน	60 คน	คิดเป็นร้อยละ	35.09
4. เหตุที่ไม่พอใจการฝาก - ถอนเงิน				
4.1 พนักงานพูดไม่เพราะ	จำนวน	36 คน	คิดเป็นร้อยละ	60.00
4.2 พนักงานไม่อธิบายวิธีเขียน ใบฝาก - ถอนให้เข้าใจ	จำนวน	23 คน	คิดเป็นร้อยละ	38.33
4.3 พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	จำนวน	1 คน	คิดเป็นร้อยละ	1.67
5. การบริการเมื่อมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์				
5.1 พอใจ	จำนวน	111 คน	คิดเป็นร้อยละ	72.08
5.2 ไม่พอใจ	จำนวน	43 คน	คิดเป็นร้อยละ	27.92
6. สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการเมื่อมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์				
6.1 พนักงานพูดไม่เพราะ	จำนวน	1 คน	คิดเป็นร้อยละ	2.33
6.2 ไม่มีการอธิบายหรือให้รายละเอียด เกี่ยวกับสินค้า	จำนวน	18 คน	คิดเป็นร้อยละ	41.86
6.3 พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	จำนวน	24 คน	คิดเป็นร้อยละ	55.81
7. การบริการเมื่อมาขายผลิตผลให้สหกรณ์				
7.1 พอใจ	จำนวน	70 คน	คิดเป็นร้อยละ	71.43
7.2 ไม่พอใจ	จำนวน	28 คน	คิดเป็นร้อยละ	28.57
8. สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการเมื่อมาขายผลิตผล				
8.1 พนักงานพูดไม่เพราะ	จำนวน	5 คน	คิดเป็นร้อยละ	17.86
8.2 พนักงานเอาเปรียบด้านการชั่ง ตวง วัด	จำนวน	4 คน	คิดเป็นร้อยละ	14.29
8.3 พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	จำนวน	19 คน	คิดเป็นร้อยละ	67.85

ตารางที่ 44 การให้บริการของสหกรณ์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การให้บริการของฝ่ายสินเชื่อ		
พอใจ	106	65.84
ไม่พอใจ	55	34.16
รวม	161	100.00
สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการของฝ่ายสินเชื่อ		
พนักงานพูดไม่เพราะ	6	10.90
พนักงานอธิบายข้อสงสัยไม่ครบถ้วน	32	58.18
พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	14	25.46
พนักงานเรียกร้องรับสินบนและ/หรือ ฉกฉวยผลประโยชน์ใด ๆ	3	5.46
รวม	55	100.00
การให้บริการฝาก - ถอนเงิน		
พอใจ	111	64.91
ไม่พอใจ	60	35.09
รวม	171	100.00
เหตุที่ไม่พอใจการ ฝาก - ถอนเงิน		
พนักงานพูดไม่เพราะ	36	60.00
พนักงานไม่อธิบายวิธีเขียน ใบฝาก - ถอนให้เข้าใจ	23	38.33
พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	1	1.67
รวม	60	100.00
การบริการเมื่อมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์		
พอใจ	111	72.08
ไม่พอใจ	43	27.92
รวม	154	100.00

ตารางที่ 44 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการเมื่อมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์		
พนักงานพูดไม่เพราะ	1	2.33
ไม่มีการอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า	18	41.86
พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	24	55.81
รวม	43	100.00
การบริการเมื่อมาขายผลิตผลให้สหกรณ์		
พอใจ	70	71.43
ไม่พอใจ	28	28.57
รวม	98	100.00
สาเหตุที่ไม่พอใจการบริการเมื่อมาขายผลิตผล		
พนักงานพูดไม่เพราะ	5	17.86
พนักงานเอาเปรียบด้านการ ชั่ง ตวง วัด	4	14.29
พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า	19	67.85
รวม	28	100.00

จากตารางที่ 44 พบว่าสมาชิกพอใจด้านการบริการของฝ่ายสินเชื่อ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 65.84 ไม่พอใจการบริการของฝ่ายสินเชื่อ จำนวน 55 คนคิดเป็นร้อยละ 34.16 ซึ่งมีสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป ระบุว่าพนักงานอธิบายข้อสงสัยไม่ครบถ้วน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 58.18 พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 25.46 พนักงานพูดไม่เพราะ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91 พนักงานเรียกร้องรับสินบนและ/หรือฉกฉวยผลประโยชน์ใด ๆ จากสมาชิก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.46

ด้านการให้บริการ ผาก - ถอนเงิน สมาชิกพอใจการให้บริการรับฝาก - ถอนเงินของสหกรณ์ จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 64.91 ไม่พอใจการให้บริการมีเพียง 60 คน คิดเป็นร้อยละ 35.09 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญคือพนักงานของสหกรณ์พูดไม่เพราะ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 60 พนักงานไม่อธิบายวิธีเขียนใบฝาก - ถอนให้เข้าใจ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 38.33 และพนักงานปฏิบัติงานล่าช้า จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.67

ด้านการรับบริการเมื่อมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์ สมาชิก จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 92 พอใจในการให้บริการของสหกรณ์และไม่พอใจในการให้บริการของสหกรณ์ มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 27.92 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญคือ พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 55.81 ไม่มีการอธิบายเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 41.86 และพนักงานพูดไม่เพราะ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.33

ด้านการรับบริการเมื่อมาขายผลผลิตผลให้สหกรณ์ สมาชิกพอใจการให้บริการของสหกรณ์ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 ไม่พอใจการให้บริการของสหกรณ์ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากที่พนักงานปฏิบัติงานล่าช้า จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 67.85 พนักงานพูดไม่เพราะ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 พนักงานเอาเปรียบด้านการชั่ง ตวง วัด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

5.1 ลำดับความสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข ตามความคิดเห็นของฝ่ายจัดการ

จากการศึกษาฝ่ายจัดการ จำนวน 21 คน พบว่าฝ่ายจัดการมีความคิดเห็นต่อปัญหาของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข เรียงตามลำดับดังนี้

ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	1. คือด้านฝ่ายจัดการ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	2. คือด้านคณะกรรมการดำเนินการ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	3. คือด้านธุรกิจสินเชื่อ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	4. คือด้านสมาชิกสหกรณ์
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	5. คือด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	6. คือด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	7. คือด้านการให้การศึกษาอบรม
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	8. คือด้านการส่งเสริมอาชีพ

จากการสำรวจความคิดเห็นของฝ่ายจัดการจำนวน 21 คน ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ถึงปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้มีฝ่ายจัดการให้ความเห็นควรที่จะนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ดังต่อไปนี้

ด้านฝ่ายจัดการ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดการให้คำแนะนำปรึกษาจากผู้จัดการ ความสามัคคีของพนักงานมีน้อย ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้จัดการ ความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานจะทำอะไรกลัวถูกลงโทษ ประสิทธิภาพการบริการงานไม่เป็นระบบ

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีปัญหาและอุปสรรคคือ ขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในงานสหกรณ์ ไม่อุทิศเวลาเพื่องานสหกรณ์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ขาดภาวะผู้นำ

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ต้นเงินและดอกเบี้ยค้างมาก ขาดการเร่งรัดหนี้สินอย่างจริงจัง พนักงานขาดประสบการณ์และพัฒนาตนเอง การให้บริการแก่สมาชิกไม่ดี

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดอุดมการณ์สหกรณ์ และความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ สมาชิกไม่รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ขาดความภักดีต่อสหกรณ์ ให้ความร่วมมือเมื่อเห็นผลประโยชน์เท่านั้น สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ และงานของสหกรณ์ ขาดความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีปัญหาและอุปสรรคคือ การบริการแก่สมาชิกล่าช้า พุดไม่สุภาพ ขาดการอธิบายรายละเอียดสินค้า ร้านค้าของสหกรณ์อยู่ห่างไกล ราคาสินค้าบางอย่างแพงกว่าท้องตลาด ขาดการติดต่อกับสมาชิกอย่างต่อเนื่องทำให้ไม่รู้ว่าสมาชิกต้องการสินค้าอะไร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละฤดูกาล การประชาสัมพันธ์มีน้อย

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีปัญหาและอุปสรรค คือ รวบรวมผลผลิตได้น้อย ธุรกิจมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ขาดทุน ขาดการวางแผนทางด้านการรวบรวมและการจัดหาตลาดไว้ล่วงหน้า ไม่มีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้า ขาดสายพานลำเลียง, รถดัก

ด้านการให้การศึกษาอบรม มีปัญหาและอุปสรรค คือ สหกรณ์ให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกยังไม่ทั่วถึง ขาดการให้การศึกษาอบรมซ้ำบ่อย ๆ สหกรณ์ไม่เห็นความสำคัญของการส่งพนักงานไปอบรมกลัวสิ้นเปลืองงบประมาณ

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีปัญหาและอุปสรรค คือ สหกรณ์ขาดการส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกอย่างจริงจังต่อเนื่องและครบวงจร การส่งเสริมอาชีพขาดการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ ขาดการติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อแนะนำส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก

5.2 ลำดับความสำคัญ ปัญหาของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข ตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการดำเนินการ

จากการศึกษา จากคณะกรรมการดำเนินการจำนวน 15 คน พบว่าคณะกรรมการ มีความคิดเห็นต่อปัญหาของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข เรียงตามลำดับดังนี้

ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	1. คือด้านธุรกิจสินเชื่อ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	2. คือด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	3. คือด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	4. คือด้านการส่งเสริมอาชีพ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	5. คือด้านการให้การศึกษาอบรม
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	6. คือด้านฝ่ายจัดการ
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	7. คือด้านสมาชิก
ด้านที่ควรแก้ไขเป็นอันดับที่	8. คือด้านคณะกรรมการดำเนินการ

จากการสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 15 คน ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ถึงปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้มีคณะกรรมการให้ความเห็นควรที่จะนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ดังต่อไปนี้

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีปัญหาและอุปสรรค คือ การเร่งรัดติดตามของฝ่ายจัดการ เช่นไม่ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ไม่ออกติดตามเมื่อรู้ว่าสมาชิกมีรายได้ ดอกเบี้ยค้างชำระเป็นจำนวนมากและค้างเป็นเวลายาวนาน พนักงานขาดการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่นกำหนดระยะเวลาการส่งชำระหนี้คืน

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีปัญหาและอุปสรรค คือ การรับซื้อมีขั้นตอนมากกว่าพ่อค้า เช่นการวัดความชื้น

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีปัญหาและอุปสรรค คือ ราคาสินค้าสูงกว่าท้องตลาด สินค้าที่จำหน่ายไม่ตรงตามความต้องการของสมาชิก สมาชิกไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ตามที่ได้สำรวจตามความต้องการไว้ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบถึงสินค้าที่มีจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง บริการของสหกรณ์ล่าช้า และไม่มีบริการส่งถึงบ้านสมาชิก

ด้านส่งเสริมอาชีพ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีตลาดรองรับ

ด้านการให้การศึกษาอบรม มีปัญหาและอุปสรรค คือ สมาชิกให้ความร่วมมือเข้ารับการศึกษอบรมกับสหกรณ์น้อย สมาชิกไม่นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ สมาชิกไม่เข้าร่วมอบรมเองแต่ให้บุตรหลานหรือภรรยาเข้าแทน

ด้านฝ่ายจัดการสหกรณ์ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่ค่อยมีมนุษยสัมพันธ์และไม่ให้บริการที่ดีแก่สมาชิก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้แก่สมาชิกมาใช้บริการกับสหกรณ์

ด้านสมาชิก มีปัญหาและอุปสรรค คือ สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบข้อบังคับ สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์ สมาชิกไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิก

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือและการประสานงานกัน

ตอนที่ 6 แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

6.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการดำเนินธุรกิจของฝ่ายจัดการสหกรณ์

ด้านฝ่ายจัดการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ผู้จัดการควรเป็นผู้นำที่ดีและมีอัธยาศัยดีกับทุก ๆ คน ควรมีการร่วมกันวางแผนล่วงหน้าในการทำงาน เพื่อความมีระบบคล่องตัว เพิ่มแรงจูงใจเพื่อพนักงานจะได้มีกำลังใจและทำงานให้กับสหกรณ์เต็มที่ สหกรณ์ควรจัดให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่เป็นประจำ ควรมีความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะ

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการ เช่น อายุ วุฒิการศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม หรือควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ สหกรณ์ควรจัดพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ทางด้านสินเชื่อมาทำธุรกิจสินเชื่อ ควรพิจารณาค่าชอกู้ของสมาชิกและประวัติการชำระหนี้โดยละเอียด ออกติดตามเร่งรัดหนี้สินอย่างจริงจัง ออกติดตามเงินกู้โดยเร็วเมื่อรู้ว่าสมาชิกเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว หรือรู้ว่าสมาชิกมีรายได้ ผู้จัดการควรหารือร่วมวางแผนกับฝ่ายสินเชื่อเพื่อหาวิธีการที่ดีที่สุด

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้ความรู้ด้านอุดมการณ์หลักและวิธีการสหกรณ์ และเน้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ให้ความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์และเน้นให้มีการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่พนักงานควรให้การบริการแก่สมาชิกที่มาติดต่ออย่างดี เพื่อให้สมาชิกประทับใจและกลับมาใช้บริการ

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ สสำรวจความต้องการของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันเวลาและฤดูกาล ขยายร้านค้าตัวแทนให้มากขึ้นเพื่อให้ร้านค้าสหกรณ์ใกล้กับสมาชิก ทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบว่า สหกรณ์ขายสินค้าอะไร สิ่งซื้อสินค้าปริมาณมากเพื่อจะได้ราคาถูก เชื่อมโยงกับธุรกิจสินเชื่อ พนักงานควรมาทำงานก่อน 08.30 น. เนื่องจากสมาชิกต้องการซื้อสินค้าในตอนเช้าก่อนออกไปทำไร่นา

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้อำนาจแก่ฝ่ายรวบรวมในการรวบรวมและจำหน่ายผลผลิตผล ไม่คอยจับผิดและควรให้กำลังใจ จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอเพื่อทำงานได้รวดเร็ว ให้บริการที่ดีและมีการเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจเพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการรวมกันขาย ตั้งจุดรับซื้อตามกลุ่มสมาชิก ทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์ให้ทั่วทุกกลุ่ม

ด้านการศึกษาอบรม มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ จัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อจัดฝึกอบรมให้แก่สมาชิกทั้งหมดทุกคนและมีการจัดฝึกอบรมแก่สมาชิกที่เข้าใหม่ทุกครั้ง

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพแบบครบวงจร จัดหาตลาดให้แน่นอนก่อนส่งเสริมอาชีพ ก่อนส่งเสริมอาชีพควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ให้เหมาะกับสถานที่ส่งเสริม มีการให้ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพแก่สมาชิกให้มากขึ้น แสวงหาอาชีพเสริมให้แก่สมาชิกเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

6.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินการดำเนินธุรกิจ ของคณะกรรมการดำเนินการ

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้พนักงานสินเชื่อออกติดตามหนี้ถึงกำหนดชำระ หนี้ค้าง และดอกเบี้ยค้างข้ามปีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิก อธิบายให้สมาชิกเข้าใจถึงข้อผูกพันตามสัญญาเงินกู้ ควรมีการวางแผนและมีความกระตือรือร้นในการติดตามเร่งรัดหนี้สินให้ได้ ขยายวงเงินกู้ให้กับสมาชิกเข้าใหม่จากเดิม 10,000 บาท เป็น 15,000 บาท ฝ่ายจัดการควรออกพบปะสมาชิกเพื่อให้คำแนะนำ

หรือข้อเสนอแนะแก่สมาชิกที่กู้เงิน ออกติดตามหนี้สินให้ตรงกับที่สมาชิกมีรายได้จากผลผลิต ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ใหม่ให้แก่สมาชิกโดยทำแผนการส่งชำระหนี้เป็นงวด

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ควรมีการ จัดตลาดผลผลิตผลไว้ล่วงหน้า ให้การบริการที่ดีแก่สมาชิก เช่น ความสะดวกรวดเร็ว ประชาสัมพันธ์ ให้สมาชิกรับผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือหา วิธีการขายสินค้าราคาต่ำกว่าท้องตลาด พนักงานจำหน่ายสินค้าควรมีความรู้ในตัวสินค้าเพื่อ อธิบายให้แก่สมาชิก ควรจัดหาสินค้าบริโภคและก๊าซหุงต้มมาจำหน่ายให้กับสมาชิก จัดให้มีตัว แทนร้านค้าให้ทั่วทุกกลุ่มสมาชิก ควรมีการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้ทันตามความต้องการของ สมาชิก ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์ให้มาก ออกพบปะสมาชิก เพื่อให้ทราบถึงความต้องการสินค้าต่าง ๆ จากสมาชิก ให้บริการที่ดีแก่สมาชิก เช่นการบริการที่ รวดเร็ว

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ควรมีการ ศึกษาถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมีตลาดรองรับ ควรมีการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก อย่างจริงจัง โดยมีการรับประกันราคาให้กับสมาชิก ฝ่ายจัดการควรหาช่องทาง หรือหาโอกาส เพื่อ ส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกมีรายได้ ฝ่ายจัดการควรแนะนำอย่างใกล้ชิดกับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ

ด้านการให้การศึกษาอบรม มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ฝ่ายจัดการ หาวิธีการให้สมาชิกทุกคนได้เข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ ควรจัดอบรมคณะ กรรมการให้สามารถอ่านงบการเงินเป็น เช่น งบทดลอง

ด้านฝ่ายจัดการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ควรมีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ควรให้บริการแก่สมาชิกด้วยรอยยิ้ม ผู้จัดการ ควรเป็นผู้นำที่ดีและกล้าตัดสินใจในการทำงาน หาวิธีการทุกวิถีทางให้สมาชิกมีส่วนร่วมในธุรกิจ กับสหกรณ์ มีการวางแผนการดำเนินธุรกิจโดยประสานกันให้ครบวงจร ฝ่ายจัดการทุกแผนก จะต้องร่วมมือกันประสานงานกันตลอดเวลา

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ให้การศึกษาอบรม เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์อยู่บ่อย ๆ ให้มีมติของแต่ละกลุ่มตกลงกันเองในการ กำหนดลงโทษผู้ที่ไม่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม เช่น ถ้าไม่เข้าร่วมประชุมกลุ่มอาจถูกปรับเป็นเงิน 20 บาท เพื่อนำเข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม ฝ่ายจัดการลงไปพบปะสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรับทราบ ปัญหาและจะได้หาทางแก้ไข

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ โดยควรจะจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างต่ำ คณะกรรมการควรที่จะเด็ดขาดกล้าตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ เป็นผู้นำที่ดีหรือเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พนักงานและไม่ควรแนะนำพนักงานในทางที่ผิด

บทที่ 5
สรุปและข้อเสนอแนะ
(SUMMARY AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย
(Summary)

จากการศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายจัดการ จำนวน 21 คน กรรมการดำเนินการ 15 คน และกลุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 176 คน ผลปรากฏการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 การดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

1.1 การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นเงินกู้ระยะสั้น คิดเป็นร้อยละ 50.68 และเป็นเงินกู้ระยะปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.32 รับชำระเงินต้นได้ตามกำหนด คิดเป็นร้อยละ 55.56 และสมาชิกชำระก่อนกำหนด มีจำนวนร้อยละ 13.43 ชำระไม่ได้ตามกำหนด คิดเป็นร้อยละ 31.02 การเรียกเก็บดอกเบี้ย สหกรณ์เรียกเก็บดอกเบี้ยเพียงชำระระหว่างปี จากสมาชิกได้ตามกำหนดชำระ คิดเป็นร้อยละ 78.08 เรียกเก็บไม่ได้ตามกำหนด คิดเป็นร้อยละ 21.92 ของดอกเบี้ยที่ตั้งกำหนดชำระ การเรียกเก็บดอกเบี้ยค้าง สหกรณ์สามารถเรียกเก็บได้ คิดเป็นร้อยละ 40.70 เรียกเก็บไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 59.30 ณ 31 มีนาคม 2542 สหกรณ์ยังคงมีดอกเบี้ยค้างทั้งหมดรวม 4.21 ล้านบาท

การรับฝากเงิน ในระหว่างปี สหกรณ์มีเงินรับฝากรวมทุกประเภทเพิ่มขึ้น 14.762 ล้านบาท ประกอบด้วยเงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 79.63 รองลงมาคือเงินรับฝากออมทรัพย์ ร้อยละ 18.86 และเงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 1.51

การถือหุ้น การถือหุ้นของสมาชิกประกอบด้วย การถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้ คิดเป็นร้อยละ 47.13 เป็นการถือหุ้นเพิ่มตามความสมัครใจ คิดเป็นร้อยละ 25.37 และเป็นการถือหุ้นเพิ่มในฐานะสมาชิกสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 0.50

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในระหว่างปี สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่าย 5.68 ล้านบาท เป็นมูลค่าที่สมาชิกซื้อ จำนวน 3.58 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 62.92 และจำหน่ายให้กับบุคคลภายนอก คิดเป็นมูลค่าร้อยละ 37.08 มีจำนวนสมาชิกที่มาซื้อสินค้าจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 69.42

ธุรกิจรวบรวมผลิตผล ในระหว่างปีสหกรณ์รวบรวมผลิตผลได้มูลค่า 7.42 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข้าวเปลือกมูลค่า 5.66 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 76.30 รองลงมาคือรวบรวมข้าวโพดมูลค่า 1.19 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.08 เป็นการรวบรวมถั่วเหลืองมูลค่า 0.57 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.62 มูลค่าที่สมาชิกนำผลิตผลมาขายมูลค่า 6.30 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 84.92 รวบรวมผลิตผลจากบุคคลภายนอกมูลค่า 1.12 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.08 จำนวนสมาชิกที่นำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 30.15

การส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์ได้มีการส่งเสริมอาชีพ มี 4 โครงการที่สำคัญ คือ โครงการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าว มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 92 ราย พื้นที่เพาะปลูก 593 ไร่ ผลผลิตที่ได้มี จำนวน 131.46 ตัน โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 102 ราย พื้นที่เพาะปลูก 907 ไร่ โครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์หลักถั่วเหลือง มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 78 ราย พื้นที่เพาะปลูก 805 ไร่ และโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 47 ราย จำนวนสุกรที่เลี้ยง 750 ตัว

การศึกษาอบรม

ด้านสมาชิก สหกรณ์มีการออกประชุมกลุ่มเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิถีการสหกรณ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และข่าวสารต่าง ๆ ปีละ 2 ครั้ง ซึ่งในการประชุมกลุ่มมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมกลุ่มแต่ครั้งคิดเป็นร้อยละ 71.47 และคิดเป็นร้อยละ 68.86 ตามลำดับ ในการประชุมกลุ่มแต่ครั้งมีสมาชิกไม่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ทำให้ไม่ครบองค์ประชุม สหกรณ์ต้องนัดประชุมครั้งที่ 2 คิดเป็น ร้อยละของจำนวนกลุ่มที่นัดประชุม ในครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 9.23 และร้อยละ 12.31 ตามลำดับ

ด้านประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม สหกรณ์จัดให้มีการศึกษาอบรมปีละ 1 ครั้ง โดยให้มีการศึกษาเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในการ อบรมให้ความรู้ มีประธานกลุ่มและเลขานุการเข้าร่วมอบรมคิดเป็นร้อยละ 87.69

ด้านคณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการ สหกรณ์ได้มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 2 หลักสูตร เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการ นำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุง พัฒนาและบริหารงานสหกรณ์

1.2 ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ทางด้านเศรษฐกิจ สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรสุทธิ 4.6 ล้านบาท โดยได้การจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากผลทางเศรษฐกิจคืนให้แก่สมาชิก โดยจ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นร้อยละ 6 จำนวน 2.26 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 49.22 และจ่ายคืนตามส่วนแบ่งเงินกู้ร้อยละ 3 จำนวน 294,966 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.42 ของกำไรสุทธิ

ทางด้านสหกรณ์ ความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ ตลอดจนการรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ ของสมาชิกและคณะกรรมการยังมีน้อยและการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของ และการควบคุมก็มีน้อยเช่นกัน ซึ่งการที่จะทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจที่จะสามารถสนองความประโยชน์ให้กับสมาชิกได้นั้น สมาชิกทุกคนจะต้องร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ ในระหว่างปีการให้กู้ สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์ เฉลี่ยสัญญาละ 30,799 บาท มีส่วนร่วมในการฝากเงินกับสหกรณ์เฉลี่ยบัญชีละ 2,689.32 บาท มีการถือหุ้นเพิ่มประจำปีเฉลี่ยคนละ 744.60 บาท อุดหนุนซื้อสินค้าจากสหกรณ์ เฉลี่ยคนละ 1,464.97 บาท และนำสินค้าผลิตผลมาจำหน่ายให้กับสหกรณ์ เฉลี่ยคนละ 5,935.74 บาท

ทางด้านสังคม สหกรณ์ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิกเป็นจำนวนเงิน 46,450 บาท ซึ่งการช่วยเหลือสมาชิกที่สำคัญ ได้แก่ การช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 61.18 เป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 25.24 และสมทบซ่อมรวงน้ำของกลุ่มสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 13.58

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์

2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย วัตถุประสงค์ และผู้จัดตั้งสหกรณ์
คิดเป็นร้อยละ 79.83

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 62.22

2.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และประโยชน์ที่ได้รับจากสหกรณ์
คิดเป็นร้อยละ 63.83

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์

การให้เงินกู้ สมาชิกร้อยละ 91.48 เคยรับบริการเงินกู้จากสหกรณ์ ประเภทเงินกู้ที่ได้รับส่วนใหญ่ระยะสั้นและระยะปานกลางร้อยละ 34.78 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอยู่ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.69 วัตถุประสงค์ในการขอกู้เพื่อการผลิต คิดเป็นร้อยละ 47.80 และส่วนใหญ่จะรับเงินกู้ในรูปของเงินสดคิดเป็นร้อยละ 75.16 สมาชิกสามารถชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยได้ตามกำหนด ร้อยละ 45.96 สามารถชำระได้บางส่วน และไม่สามารถชำระหนี้ได้ มีสาเหตุสำคัญคือราคาผลผลิตตกต่ำ ร้อยละ 29.89 และนอกจากจะกู้เงินสหกรณ์แล้ว สมาชิกยังกู้กับที่อื่น ที่สำคัญคือกู้จากญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 45.99 รองลงมาคือจากพ่อค้า - นายทุนในท้องถิ่น ร้อยละ 24.81 สาเหตุที่สมาชิกต้องกู้เงินจากที่อื่นนอกจากสหกรณ์เพราะว่าวงเงินกู้ ของสหกรณ์ต่ำ ร้อยละ 32.85 รองลงมาคือ ไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอหรือขาดบุคคลค้ำประกันร้อยละ 30.68

การรับฝากเงิน

สหกรณ์ให้บริการรับฝากเงินจากสมาชิก 3 ประเภท คือเงินฝากออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์และเงินฝากออมทรัพย์พิเศษจำนวนสมาชิกที่ฝากเงินเฉพาะออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์มีปริมาณจำนวนสมาชิกฝากมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.52 นอกจากฝากเงินกับสหกรณ์แล้วมีสมาชิกที่นำเงินไปฝากกับที่อื่นที่มี จำนวนเงินฝากมากกว่าฝากไว้กับสหกรณ์ คือฝากกับธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 88.06 ส่วนสาเหตุที่สมาชิกไม่นำเงินมาฝากกับสหกรณ์หรือไม่นำมาฝากกับสหกรณ์ทั้งหมด ให้เหตุผลว่า เคยฝากธนาคารอยู่ก่อนแล้ว คิดเป็นร้อยละ 52.63 ซึ่งเห็นว่าการฝากกับที่อื่นให้ความสะดวกในการฝาก - ถอน คิดเป็นร้อยละ 43.42

การถือหุ้น

พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ถือหุ้นตามส่วนแห่งเงินกู้เท่านั้น ร้อยละ 34.66 ถือหุ้นประจำปีเพิ่มตามที่สหกรณ์กำหนด ร้อยละ 29.55 ถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแห่งเงินกู้, ถือหุ้นตามที่สหกรณ์กำหนด ถือตามความสมัครใจ ร้อยละ 32.95 และมีเพียงร้อยละ 2.84 ที่ไม่ถือหุ้นเพิ่มกับสหกรณ์ เหตุผลที่สำคัญที่ถือหุ้นเพิ่มนอกเหนือจากการหักตามส่วนแห่งเงินกู้คือ สมาชิกต้องการสะสมเงินไว้ตอนลาออกจากสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 69.09

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

สมาชิกซื้อสินค้าจากสหกรณ์ ร้อยละ 87.50 สินค้าที่ซื้อจะเป็นวัสดุอุปกรณ์การเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภค และน้ำมัน ร้อยละ 39.61 และมีสมาชิกไม่เคยซื้อสินค้าจากสหกรณ์เลย คิดเป็นร้อยละ 12.50 โดยให้เหตุผลว่าสหกรณ์ไม่มีสินค้าที่ต้องการ สมาชิกที่ซื้อสินค้ากับสหกรณ์ให้เหตุผลว่า ต้องการอุดหนุนสหกรณ์นอกจากซื้อสินค้าจากสหกรณ์แล้ว สมาชิกจะซื้อสินค้าจากร้านค้าในหมู่บ้าน ร้อยละ 64.78 เนื่องจากใกล้บ้านหรือเดินทางสะดวก

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต

สมาชิกร้อยละ 55.68 นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์ ผลผลิตที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นข้าว รองลงมาคือข้าวโพด และถั่วเหลือง มีสมาชิกร้อยละ 44.32 ไม่นำมาขายให้กับ สหกรณ์ โดยให้เหตุผลที่สำคัญว่าต้องการขายให้พ่อค้าที่ไปปัจจัยการผลิตมาลงทุนก่อน ร้อยละ 39.74 สาเหตุที่สมาชิกขายผลผลิตให้กับแหล่งอื่นนอกเหนือจากสหกรณ์ให้เหตุผลว่า ไม่มียานพาหนะขนไปขายที่ตลาดกลางสหกรณ์เพราะอยู่ไกล จึงขายให้กับพ่อค้าที่ไปรับซื้อถึงไร่นา ร้อยละ 35.14

การส่งเสริมอาชีพ

สมาชิกร้อยละ 88.64 เคยได้รับบริการข่าวสารจากสหกรณ์ สมาชิกส่วนใหญ่รับข่าวสารโดยผ่านประธานกลุ่ม ร้อยละ 69.87 ข่าวสารที่ได้รับที่สำคัญได้แก่ สินเชื่อเพื่อการเกษตร ร้อยละ 37.18 รองลงมาคือพันธุ์พืช ร้อยละ 31.41 นอกจากสหกรณ์แล้วสมาชิกยังได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 40.34 รองลงมาได้รับจากเจ้าพนักงานการเกษตรร้อยละ 32.95 ด้านโครงการส่งเสริมอาชีพที่สหกรณ์ส่งเสริมนั้น สมาชิกร้อยละ 60.23 ระบุว่าไม่เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับทางสหกรณ์ เพราะไม่เคยทราบเวลาที่สหกรณ์จะรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ และสมาชิกร้อยละ 39.77 ระบุว่า เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพกับทางสหกรณ์ เพราะเหตุผลสำคัญคือ ต้องการเพิ่มรายได้

การศึกษาอบรม

สมาชิกร้อยละ 50 ระบุว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ร้อยละ 72.72 ส่วนด้านความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและข่าวสารจากสหกรณ์ สมาชิกระบุว่าได้รับจากฝ่ายจัดการสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 34.66 โดยได้รับความรู้จากการเข้าประชุมกลุ่ม ร้อยละ 63.34

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของสมาชิกที่เกี่ยวกับการให้บริการของสหกรณ์

4.1 การให้บริการของฝ่ายสินเชื่อ สมาชิกร้อยละ 65.84 พอใจการให้บริการ ส่วนอีกร้อยละ 34.16 ไม่พอใจในการให้บริการ เนื่องจากพนักงานอธิบายข้อสงสัยไม่ครบถ้วน ร้อยละ 58.18 รองลงมาพนักงานปฏิบัติงานล่าช้า ร้อยละ 25.46 และพนักงานพูดไม่เพราะ ร้อยละ 10.90

4.2 การให้บริการฝาก - ถอน สมาชิกร้อยละ 64.91 พอใจการให้บริการ ส่วนอีกร้อยละ 35.09 ไม่พอใจการให้บริการเนื่องจากพนักงานพูดไม่เพราะ ร้อยละ 60 รองลงมาคือ พนักงานไม่อธิบายวิธีเขียนใบฝาก - ถอนให้เข้าใจ ร้อยละ 38.33

4.3 การให้บริการของสหกรณ์ เมื่อมาซื้อสินค้า สมาชิกร้อยละ 72.08 ระบุว่าพอใจการให้บริการของสหกรณ์ ส่วนอีกร้อยละ 27.92 ระบุว่าไม่พอใจการให้บริการ เนื่องจากพนักงานปฏิบัติงานล่าช้า ร้อยละ 55.81 รองลงมาคือไม่มีอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า ร้อยละ 41.80

4.4 การให้บริการของสหกรณ์เมื่อมาขายผลิตภัณฑ์ให้สหกรณ์ สมาชิกร้อยละ 71.43 ระบุว่าพอใจการให้บริการของสหกรณ์ ส่วนอีกร้อยละ 28.57 ระบุว่าไม่พอใจการให้บริการของสหกรณ์ เนื่องจากพนักงานปฏิบัติงานล่าช้า ร้อยละ 67.85 รองลงมาได้แก่พนักงานพูดไม่เพราะ ร้อยละ 17.86

ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

5.1 ลำดับความสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข ตามความคิดเห็นของฝ่ายจัดการ

ฝ่ายจัดการมีความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์ ที่ควรแก้ไข เรียงตามลำดับ ดังนี้ อันดับแรก คือ ด้านฝ่ายจัดการ รองลงมาคือ ด้านคณะกรรมการดำเนินการ ด้านธุรกิจสินเชื่อ ด้านสมาชิกสหกรณ์ ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ด้านธุรกิจรวบรวม ด้านการให้การศึกษอบรม และด้านการส่งเสริมอาชีพ และมีปัญหาอุปสรรคในแต่ละด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้

ด้านฝ่ายจัดการ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดการให้คำแนะนำปรึกษาจากผู้จัดการ ความสามัคคีของพนักงานมีน้อย ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้จัดการ ความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานจะทำอะไรกลัวถูกลงโทษ ประสิทธิภาพการบริการงานไม่เป็นระบบ

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในงานสหกรณ์ ไม่อุทิศเวลาเพื่องานสหกรณ์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ขาดภาวะผู้นำ

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ต้นเงินและดอกเบี้ยค้างมาก ขาดการเร่งรัดหนี้สินอย่างจริงจัง พนักงานขาดประสบการณ์และพัฒนาตนเอง การให้บริการแก่สมาชิกไม่ดี

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดอุดมการณ์สหกรณ์ และความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ สมาชิกไม่รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ขาดความภักดีต่อสหกรณ์ ให้ความร่วมมือเมื่อเห็นผลประโยชน์เท่านั้น สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ และงานของสหกรณ์ ขาดความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีปัญหาและอุปสรรคคือ การบริการแก่สมาชิก ล่าช้า พุดไม่สุภาพ ขาดการอธิบายรายละเอียดสินค้า ร้านค้าของสหกรณ์อยู่ห่างไกล ราคาสินค้า บางอย่างแพงกว่าท้องตลาด ขาดการติดต่อกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่รู้ว่าจะสมาชิกต้องการสินค้าอะไร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละฤดูกาล การประชาสัมพันธ์มีน้อย

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีปัญหาและอุปสรรค คือ รวบรวมผลผลิตได้น้อย ธุรกิจมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ขาดทุน ขาดการวางแผนทางด้านการรวบรวมและการจัดหาตลาด วัสดุวงหน้า ไม่มีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้า ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น สายพานลำเลียง รถตัก

ด้านการให้การศึกษอบรม มีปัญหาและอุปสรรค คือ สหกรณ์ไม่ให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกยังไม่ทั่วถึง ขาดการให้การศึกษอบรมซ้ำบ่อย ๆ สหกรณ์ไม่เห็นความสำคัญของการส่งพนักงานไปอบรมกลัวสิ้นเปลืองงบประมาณ

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีปัญหาและอุปสรรค คือ สหกรณ์ขาดการส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกอย่างจริงจังต่อเนื่องและครบวงจร การส่งเสริมอาชีพขาดการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ ขาดการติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อแนะนำส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก

5.2 ลำดับความสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ

คณะกรรมการดำเนินการ มีความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคของสหกรณ์ที่ควรแก้ไข อันดับแรก คือ ด้านธุรกิจสินเชื่อ รองลงมาคือ ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการให้การศึกษอบรม ด้านฝ่ายจัดการ ด้านสมาชิก และด้านคณะกรรมการดำเนินการ และมีปัญหาและอุปสรรคในแต่ละด้าน เรียงตามลำดับดังกล่าว ดังนี้

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีปัญหาและอุปสรรค คือ การเร่งรัดติดตามของฝ่ายจัดการ เช่นไม่ติดตาม อย่างสม่ำเสมอ ไม่ออกติดตามเมื่อรู้ว่าสมาชิกมีรายได้ ดอกเบี้ยค้างชำระเป็นจำนวนมากและค้างเป็นเวลายาวนานปี พนักงานขาดการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่นกำหนดเวลาการส่งชำระหนี้คืน

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีปัญหาและอุปสรรค คือ การรับซื้อมีขั้นตอนมากกว่าพ่อค้า เช่นการวัดความชื้น

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีปัญหาและอุปสรรค คือ ราคาสินค้าสูงกว่าท้องตลาด สินค้าที่จำหน่ายไม่ตรงตามความต้องการของสมาชิก สมาชิกไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ ตามที่ได้สำรวจความต้องการ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบถึงสินค้าที่มีจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง บริการของสหกรณ์ล่าช้าและไม่มีบริการส่งถึงบ้านสมาชิก

ด้านส่งเสริมอาชีพ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีตลาดรองรับ

ด้านการให้การศึกษาอบรม มีปัญหาและอุปสรรค คือ สมาชิกให้ความร่วมมือเข้ารับการศึกษากับสหกรณ์น้อย สมาชิกไม่นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ สมาชิกไม่เข้าร่วมอบรมเองแต่ให้บุตรหลานหรือภรรยาเข้าแทน

ด้านฝ่ายจัดการสหกรณ์ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่ค่อยมีมนุษยสัมพันธ์และไม่ให้บริการที่ดีแก่สมาชิก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้แก่สมาชิกมาใช้บริการกับสหกรณ์

ด้านสมาชิก มีปัญหาและอุปสรรค คือ สมาชิกไม่เข้าใจในระเบียบข้อบังคับ สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์ สมาชิกไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิก

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือและการประสานงานกันเอง

ตอนที่ 6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ฝ่ายจัดการสหกรณ์มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

ด้านฝ่ายจัดการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ผู้จัดการควรเป็นผู้นำที่ดีและมีอรรถาศัยดีกับทุก ๆ คน ควรมีการร่วมกันวางแผนล่วงหน้าในการทำงาน เพื่อความมีระบบคล่องตัว เพิ่มแรงจูงใจเพื่อพนักงานจะได้มีกำลังใจและทำงานให้กับสหกรณ์เต็มที่ สหกรณ์ควรจัดให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบอยู่เป็นประจำ ควรมีความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะ

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการ เช่น อายุ วุฒิการศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม หรือควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ สหกรณ์ควรจัดพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ทางด้านสินเชื่อมาทำธุรกิจสินเชื่อควรพิจารณาคำขอกู้ของสมาชิกโดยละเอียด และประวัติการชำระหนี้ ออกติดตามเร่งรัดหนี้สินอย่างจริงจัง ออกติดตามเงินกู้โดยเร็วเมื่อรู้ว่าสมาชิกเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว หรือรู้ว่าสมาชิกมีรายได้ ผู้จัดการควรหารือร่วมวางแผนกับฝ่ายสินเชื่อเพื่อหาวิธีการที่ดีที่สุด

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้ความรู้ด้านอุดมการณ์หลักและวิธีการสหกรณ์ และเน้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ให้ความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์และเน้นให้มีการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ พนักงานควรให้การบริการแก่สมาชิกที่มาติดต่ออย่างดี เพื่อให้สมาชิกประทับใจและกลับมาใช้บริการ

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ สำรวจความต้องการของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันเวลาและฤดูกาล ขยายร้านค้าตัวแทนให้มากขึ้นเพื่อให้ร้านค้าสหกรณ์ใกล้กับสมาชิก ทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบว่า สหกรณ์ขายสินค้าอะไร สิ่งซื้อสินค้าปริมาณมากเพื่อจะได้ราคาถูก เชื่อมโยงกับธุรกิจสินเชื่อ พนักงานควรมาทำงานก่อน 08.30 น. เนื่องจากสมาชิกต้องการซื้อสินค้าในตอนเช้าก่อนออกไปทำไร่ทำนา

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้อำนาจแก่ฝ่ายรวบรวมในการรวบรวมและจำหน่ายผลิตผล ไม่คอยจับผิดและควรให้กำลังใจ จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ เพื่อทำงานได้รวดเร็ว ให้บริการที่ดีและมีการเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจเพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการรวมกันขาย ตั้งจุดรับซื้อตามกลุ่มสมาชิก ทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกนำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์ให้ทั่วทุกกลุ่ม

ด้านการศึกษาอบรม มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ จัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อจัดฝึกอบรมแก่สมาชิกทั่วทั้งหมดทุกคนและมีการจัดฝึกอบรมแก่สมาชิก ที่เข้าใหม่ทุกครั้ง

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพแบบครบวงจร จัดตลาดนัดให้แน่นอนก่อนส่งเสริมอาชีพ ก่อนส่งเสริมอาชีพควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ให้เหมาะกับสถานที่ส่งเสริม มีการให้ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพแก่สมาชิกให้มากขึ้น แสวงหาอาชีพเสริมให้แก่สมาชิกเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินการธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ให้พนักงานสินเชื่อออกติดตามหนี้ถึงกำหนดชำระ หนี้ค้างและดอกเบี้ยค้างข้ามปีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิก อธิบายให้สมาชิกเข้าใจถึงข้อผูกพันตามสัญญาเงินกู้ ควรมีการวางแผนและมีความกระตือรือร้นในการติดตามเร่งรัดหนี้สินให้ได้ ขยายวงเงินกู้ให้กับสมาชิกเข้าใหม่จากเดิม 10,000 บาท เป็น 15,000 บาท ฝ่ายจัดการควรออกพบปะสมาชิกเพื่อให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะแก่สมาชิกที่กู้เงิน ออกติดตามหนี้สินให้ตรงกับที่สมาชิกมีรายได้จากผลผลิตปรับปรุงโครงสร้างหนี้ใหม่ให้แก่สมาชิกทำแผนการส่งชำระหนี้เป็นงวด

ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิต มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดหาตลาดผลผลิตไว้ล่วงหน้า ให้การบริการที่ดีแก่สมาชิก เช่น ความสะดวกรวดเร็ว ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกนำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง

ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือหาวิธีการขายสินค้าราคาต่ำกว่าท้องตลาด พนักงานจำหน่ายสินค้าควรมีความรู้ในตัวสินค้าเพื่ออธิบายให้แก่สมาชิก ควรจัดหาสินค้าบริโภคและก๊าซหุงต้มมาจำหน่ายให้กับสมาชิก จัดให้มีตัวแทนร้านค้าให้ทั่วทุกกลุ่มสมาชิก ควรมีการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้ทันตามความต้องการของสมาชิก ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกมาซื้อสินค้าจากสหกรณ์ให้มาก ออกพบปะสมาชิกเพื่อให้ทราบถึงความต้องการสินค้าต่าง ๆ จากสมาชิก ให้บริการที่ดีแก่สมาชิก เช่นการบริการที่รวดเร็ว

ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการศึกษาถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมีตลาดรองรับ ควรมีการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกอย่างจริงจัง โดยมีการรับประกันราคาให้กับสมาชิก ฝ่ายจัดการควรหาช่องทางหรือหาโอกาส เพื่อส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกมีรายได้ ฝ่ายจัดการควรแนะนำอย่างใกล้ชิดกับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ

ด้านการให้การศึกษอบรม มีข้อเสนอแนะและแนวทางการปรับปรุง คือ ฝ่ายจัดการหาวิธีการให้สมาชิกทุกคนได้เข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ ควรจัดอบรมคณะกรรมการให้สามารถอ่านงบการเงินเป็น เช่น งบทดลอง

ด้านฝ่ายจัดการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียว ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ควรให้บริการแก่สมาชิกด้วยรอยยิ้ม ผู้จัดการควรเป็นผู้นำที่ดีและกล้าตัดสินใจในการทำงาน หาวิธีการทุกวิถีทางให้สมาชิกมีส่วนร่วมในธุรกิจกับสหกรณ์

มีการวางแผนการดำเนินธุรกิจโดยประสานกันให้ครบวงจร ฝ่ายจัดการทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันประสานงานกันตลอดเวลา

ด้านสมาชิกสหกรณ์ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ ให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ อยู่บ่อย ๆ ให้มีมติของแต่ละกลุ่มตกลงกันเองในการกำหนดลงโทษผู้ที่ไม่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม เช่น ถ้าไม่เข้าร่วมประชุมกลุ่มอาจถูกปรับเป็นเงิน 20 บาท เพื่อนำเข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม ฝ่ายจัดการลงไปพบปะสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรับทราบปัญหาและจะได้หาทางแก้ไข

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ มีข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ โดยควรจะจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างต่ำ คณะกรรมการควรที่จะเด็ดขาดกล้าตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ เป็นผู้นำที่ดีหรือเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พนักงานและไม่ควรแนะนำพนักงานในทางที่ผิด

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ผลการวิจัย เรื่อง การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาและแนวทางพัฒนา สามารถประยุกต์แนวความคิดในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิกได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผลการศึกษาการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ธุรกิจสินเชื่อ พบว่า การให้เงินกู้ สหกรณ์ยังคงมีต้นทุนเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ค้างอยู่เป็นจำนวนมาก โดยยังคงมีต้นทุนเงินกู้และดอกเบี้ยระยะปานกลางค้างสูงกว่าเงินกู้ระยะสั้น การระดมทุนด้านเงินฝาก สมาชิกยังนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ไม่มากนัก โดยยังมีสมาชิกส่วนใหญ่ นำเงินไปฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ การถือหุ้นเพิ่ม สมาชิกยังลงทุนถือหุ้นเพิ่มตามความสมัครใจกับสหกรณ์ไม่มากนัก

จากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ปีทางบัญชี 2542 สหกรณ์มีทุนดำเนินงาน 126.76 ล้านบาท ประกอบด้วยทุนเรือนหุ้น 40.42 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.89 ทุนสำรองจำนวน 8.79 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.93 ทุนสะสมตามข้อบังคับและอื่น ๆ จำนวน 6.16 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.86 เงินรับฝาก จำนวน 48.54 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 38.29 จากการ

กู้ยืมและเจ้าหน้าที่การค้า จำนวน 22.85 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.03 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีเงินหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจไม่เพียงพอ ยังคงกู้ยืมเงินจากภายนอกเพื่อมาใช้หมุนเวียนในธุรกิจ ดังนั้นสหกรณ์ โดยเฉพาะคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการควรดำเนินงาน ดังนี้

ด้านการให้เงินกู้

1. สหกรณ์ควรจัดทำแผนในการลดดอกเบี้ยค้างชำระ โดยให้สมาชิกชำระดอกเบี้ยให้แก่สหกรณ์ปีละ 2 ครั้ง
2. สำหรับสมาชิกที่ผิดสัญญาในการชำระหนี้ ให้ตัดยอดเงินกู้ที่สมาชิกผู้นั้นขอใช้ในคราวหน้าลง
3. ถ้าสมาชิกกลุ่มใดผิดสัญญาในการชำระหนี้ ก็จะมีการตัดยอดเงินกู้ของกลุ่มนั้นในคราวหน้าลง ซึ่งจะมีผลให้สมาชิกในกลุ่มนั้นคอยควบคุมดูแลการใช้เงินภายในกลุ่มของตน
4. พิจารณาแบ่งเงินโบนัสประจำปีให้แก่ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม
5. ควรให้สินเชื่อแบบกำกับ (Supervised Credit) โดยมีแผนการผลิต (Production Plan) เจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์จะต้องติดตามและตรวจสอบอย่างใกล้ชิด โดยมีประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มร่วมด้วย
6. สหกรณ์ควรพิจารณาเงินให้กู้แก่สมาชิกตามแผนการผลิตระยะสั้น ส่วนการให้กู้ระยะปานกลางสหกรณ์ควรพิจารณาให้ละเอียดตามความเหมาะสมตามแผนการผลิตของสมาชิกแต่ละรายก่อนให้เงินกู้เนื่องจากว่าปัจจุบันสหกรณ์ยังมีเงินให้กู้น้อย

ด้านการระดมทุน คือการรับฝากเงิน และการถือหุ้น

1. จัดทำโครงการส่งเสริมการออมทรัพย์ทุกประเภททั้งออมทรัพย์, ออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์ และออมทรัพย์พิเศษ มีการให้รางวัลกลุ่มที่มีเงินฝากสูงสุด หรือสมาชิกที่มียอดเงินฝากสูงสุด
2. จัดทำโครงการระดมหุ้นพิเศษเป็นประจำทุกปี นอกเหนือจากการถือหุ้นปกติ เช่น สมาชิกถือหุ้นเพิ่ม คนละ 20 หุ้น (200 บาท/ปี) ประธานกลุ่ม คนละ 50 หุ้น (500 บาท/ปี) คณะกรรมการดำเนินการ คนละ 100 หุ้น (1,000 บาท/ปี)
3. ประชุมชี้แจงให้สมาชิกมีความเข้าใจถึงประโยชน์ที่สมาชิกและสหกรณ์จะได้รับจากการระดมทุน พร้อมทั้งหาวิธีการชักชวนให้สมาชิกหันมาร่วมแรง ร่วมใจ มาลงทุนถือหุ้น และฝากเงินกับสหกรณ์ให้มากขึ้น

4. ให้บริการที่สะดวกรวดเร็วแก่สมาชิกที่มาฝาก – ถอนเงินจากสหกรณ์ และควรจัดให้มีหน่วยบริการเคลื่อนที่ออกไปรับฝากเงินตามกลุ่มสมาชิก โดยมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผ่านไปยังประธานกลุ่ม หรือเสียงตามสาย วิทยุ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

5. ประชุมชี้แจงให้สมาชิกก่อนว่าเงินปันผลตามหุ้น และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจของสมาชิก จะไม่จ่ายเป็นเงินสด แต่จะนำมาถือหุ้น และถ้าเหลือเศษจะนำเข้าเป็นเงินฝากให้

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย พบว่าสมาชิกยังให้ความร่วมมือมาซื้อสินค้ากับสหกรณ์ไม่มากนัก สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงซื้อสินค้าจากร้านค้าในหมู่บ้านหรือชุมชนในบ้าน เนื่องจากใกล้บ้าน เดินทางสะดวกและมีสินค้าที่ต้องการ การให้บริการของสหกรณ์ยังไม่ดีพอ สหกรณ์ควรพิจารณาปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการบริการที่สะดวกรวดเร็ว การจัดหาสินค้าที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายให้ทันตามความต้องการของสมาชิก มีการอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของสินค้า เช่น วิธีการใช้ ข้อควรระวัง ดังนั้นสหกรณ์โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการควรดำเนินการดังนี้

1. สำรวจถึงความต้องการสินค้าและปัจจัยการผลิตของสมาชิกส่วนใหญ่ ก่อนที่จะจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

2. จัดหาสินค้าและปัจจัยการผลิต ที่สมาชิกมีความต้องการมาจำหน่ายให้ทันเวลาที่สมาชิกมีความต้องการ

3. สหกรณ์ควรกระจายการบริการดังกล่าวไปยังหมู่บ้าน หรือชุมชนที่อยู่ใกล้บ้านสมาชิกให้มากขึ้น แต่จะต้องพิจารณาความเหมาะสมเป็นแห่ง ๆ ไป โดย

3.1) จัดตั้งตัวแทนจำหน่าย หรือร้านค้าย่อยของสหกรณ์ในท้องถิ่นให้กระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้าน แล้วสหกรณ์นำสินค้าไปส่งที่กลุ่มเป็นครั้งคราวโดยให้มีผู้รับผิดชอบ สหกรณ์จ่ายค่าตอบแทนให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของยอดจำหน่ายสินค้า โดยให้บริการแก่สมาชิกเสมือนหนึ่งกับการใช้บริการจากสหกรณ์

3.2) สหกรณ์อาจพิจารณาจัดตั้งสาขาสหกรณ์ขึ้น ตามจุดที่เหมาะสม เพื่อขยายปริมาณธุรกิจ และกระจายการให้บริการแก่สมาชิกให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

3.3) สหกรณ์ควรจัดรถเคลื่อนที่จำหน่ายสินค้านานาชาติ และสินค้าที่สมาชิกมีความต้องการมาบริการถึงบ้านสมาชิก โดยอาจจะให้บริการเป็นประจำ ทุกวันศุกร์ หรือวันเสาร์

3.4) สหกรณ์ควรขยายการให้บริการขายสินค้าแก่สมาชิก โดยให้สมาชิกสั่งซื้อสินค้าตามใบสั่งซื้อ โดยสหกรณ์บริการจัดส่งสินค้าถึงบ้านสมาชิก และหักเงินจากบัญชีเงินฝากของสมาชิกแต่ละรายในวันสิ้นเดือน

4. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า ราคาสินค้าไปยังสมาชิกให้ทั่วถึง รวดเร็ว โดยผ่านประธานกลุ่ม หรือเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน

5. ทำการรณรงค์ให้สมาชิกมาทำธุรกิจซื้อกับสหกรณ์ โดยจัดทำแผ่นปลิวแจ้งถึงชนิดของสินค้า และราคาสินค้า ที่สหกรณ์มีจำหน่ายให้สมาชิกทราบ

6. จัดรางวัลให้แก่สมาชิกผู้มียอดซื้อสูงสุด

7. เชื่อมโยงธุรกิจสินเชื่อด้านการให้เงินกู้กับธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต จากผลการวิจัยพบว่า สหกรณ์มีการรวบรวมผลผลิต คือ ข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง เท่านั้น สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากไม่มียานพาหนะขนไปขายที่ตลาดกลางสหกรณ์เพราะอยู่ไกล จึงขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่ไปรับซื้อถึงไร่นา และสมาชิกที่ไม่นำผลผลิตมาขายให้กับสหกรณ์เลยก็เนื่องจากว่าต้องขายให้พ่อค้าที่ไปปัจจัยการผลิตมาลงทุนก่อน และการอำนวยความสะดวกในการรับซื้อผลผลิตของสหกรณ์ล่าช้า ดังนั้น สหกรณ์โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้สมาชิกทราบถึง ประโยชน์ในการจำหน่ายผลผลิตผ่านสหกรณ์ ควรทำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้สมาชิกเข้าใจ

2. จัดเตรียมเงินทุน สถานที่เก็บ เครื่องชั่ง กระสอบ ยานพาหนะให้พร้อมก่อนทำการรวบรวมผลผลิต

3. จัดหาสินเชื่อเพื่อการตลาดให้สมาชิกกู้ยืม ในขณะที่ต้องเก็บผลผลิตไว้รอการจำหน่าย เมื่อราคาดี

4. กำหนดจุดในการรวบรวมผลผลิตตามกลุ่มสมาชิกหรือให้ใกล้แหล่งผลิต

5. จัดบริการข่าวสารการตลาดและราคาแนวโน้มของพืชและสัตว์ ให้สมาชิกได้ทราบเพื่อประกอบการตัดสินใจผลิต

6. ติดต่อหาตลาดจำหน่ายผลผลิตของสหกรณ์ เช่น สถานที่ราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ค่ายทหาร โรงแรม และจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภค

7. เชื่อมโยงกับธุรกิจสินเชื่อ กล่าวคือเมื่อสมาชิกนำผลผลิตมาขาย สหกรณ์ควรชี้แจงหรือแนะนำให้สมาชิกนำเงินที่ได้รับส่งชำระหนี้ หรือแนะนำให้ถือหุ้นเพิ่ม หรือฝากเงินไว้กับสหกรณ์

8. พิจารณาจัดรูปแบบการให้บริการ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการรวบรวมผลผลิตให้รวดเร็วทันกับความต้องการของสมาชิก และขยายการให้บริการรวบรวมผลผลิตชนิดอื่นที่สมาชิกผลิตขึ้นมาด้วย ไม่เฉพาะเจาะจงเป็นข้าว หรือถั่วเหลืองเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้สมาชิคนำผลิตผลมาขายให้กับสหกรณ์ให้มาก

การส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกให้มีความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิต มีการแนะนำส่งเสริมทางด้านการผลิต มีการวางแผนการผลิตอันจะเป็นแนวทางเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าสหกรณ์มีโครงการที่ส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกยังไม่มากนัก และการให้ข่าวสารทางการเกษตรแก่สมาชิกยังกระทำไม่ต่อเนื่อง และทั่วถึง สหกรณ์โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ควรดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงให้สมาชิกทราบถึงประโยชน์ของการประกอบอาชีพ แบบผสมผสาน มีวิถีโอท็อป หรือสโลว์ไลฟ์ ประกอบการบรรยาย
2. ควรปรับปรุงประสิทธิภาพการให้ข่าวสารแก่สมาชิก โดยให้สอดคล้องทั้งด้านเวลาและสถานที่ที่สมาชิกเป็นอยู่ โดยผ่านช่องทางสื่อสารหลาย ๆ ช่องทาง ตามความเหมาะสม ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุ สิ่งพิมพ์ ปรธาณกลุ่ม - เลขานุการกลุ่ม
3. ส่งเสริมให้สมาชิกปลูกพืชและสัตว์ที่ตลาดยังมีความต้องการสูง เช่น ผัก ผลไม้ ผักกางมุ้ง ผักกอกน - หลังฤดูการผลิต การเลี้ยงปลา ไก่ สุกรและโคเนื้อ ฯลฯ
4. กำหนดชนิดพืชที่จะทำการส่งเสริม เช่น พืชผักอุตสาหกรรมติดต่อกับโรงงาน และรับซื้อโดยมีการประกันราคาขั้นต่ำไว้ล่วงหน้า
5. ทำการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการของการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่สมาชิกมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมดิน การปลูก การเลี้ยง การดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การคัดขนาด จัดชั้นมาตรฐาน การบรรจุ การขนส่ง โดยมีการฉายวิดีโอเทปประกอบการบรรยาย
6. จัดทำแปลงสาธิต (Demonstration Farm) ของการเกษตรแบบผสมผสาน พร้อมทั้งศึกษาถึงต้นทุน และผลตอบแทนไว้ด้วย
7. จัดจ้างเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อแนะนำส่งเสริมการผลิต (Farm Guidance) แก่สมาชิก

การศึกษาอบรม จากการศึกษาที่เป้าหมายของสหกรณ์คือต้องการที่จะยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกให้สูงขึ้น การปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยเหตุนี้การศึกษาทางสหกรณ์ จึงทำให้สภาพการรับรู้ของสมาชิกกว้างขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สมาชิกยังไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากสหกรณ์ และยังไม่ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ กล่าวคือนอกจากจะเป็นเจ้าของแล้ว สมาชิกจะต้องใช้บริการจากสหกรณ์อีกด้วย อาจจะมีเรื่องมาจากสมาชิกมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมกลุ่มกับสหกรณ์ โดยมักจะให้บุตร หลาน หรือภรรยาเข้าร่วมประชุมแทน ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมประชุมแทนอาจจะไม่ได้มีการแจ้งหรือให้ความรู้ที่ได้รับมาแก่ตัวสมาชิก ดังนั้น สหกรณ์โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรเน้นการฝึกอบรมสมาชิกให้เข้าใจในหลัก และวิธีการดำเนินการ และคุณประโยชน์ของสหกรณ์ เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องโดยขอความร่วมมือไปยังศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ และจัดตั้งทีมฝึกอบรมเพื่อให้การศึกษาอบรมดังกล่าวถึงกลุ่มสมาชิกอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทุกกลุ่ม
2. แนะนำให้สหกรณ์วางมาตรการลงโทษสำหรับสมาชิกที่ขาดการประชุม เพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมของสหกรณ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหกรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งจะทำการดำเนินงานของสหกรณ์เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ให้สามารถประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสหกรณ์ และทางด้านสถาบันสังคมได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน คือ

1. คน (Men) บุคคลทั้ง 3 ฝ่ายในสหกรณ์ คือ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ จะต้องมีความร่วมมือประสานกันทุกฝ่าย ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เข้าใจในอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ และรู้ถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย
2. เงิน (Money) คือในการดำเนินงานนั้นสหกรณ์จะต้องมีเงินทุนที่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดหาเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ และการใช้เงินทุนให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุด ซึ่งสหกรณ์เองสามารถที่จะระดมเงินทุนเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานเอง ได้แก่ การรับฝากเงิน การถือหุ้นของสมาชิก การสะสมเงินทุนสำรอง และทุนต่าง ๆ ตามข้อบังคับ

3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) คือสหกรณ์จะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่ดีและเพียงพอแก่การดำเนินธุรกิจ

4. การจัดการ (Management) คือสหกรณ์จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย มีเงินทุนที่เพียงพอ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ดีแก่การดำเนินธุรกิจดังกล่าวแล้ว สหกรณ์จะต้องนำปัจจัยเหล่านี้เข้าประสานกันเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจให้บังเกิดผลสำเร็จให้ได้ จึงจะถือได้ว่าเป็นสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิก และสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่สหกรณ์ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ มีสาเหตุสำคัญทางด้านดังต่อไปนี้

- 1) ด้านสมาชิก
- 2) ด้านคณะกรรมการดำเนินการ
- 3) ด้านฝ่ายจัดการ
- 4) ด้านองค์กรสหกรณ์

ด้านสมาชิก สหกรณ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์สหกรณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ สิทธิ หน้าที่ของตนเอง และขาดความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของสหกรณ์ และเป็นผู้ใช้บริการจากสหกรณ์ ไม่ศรัทธาต่อสหกรณ์ และขาดความภักดี โดยไม่สนใจเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ไม่สามารถที่จะส่งชำระเงินต้นและดอกเบี้ยแก่สหกรณ์ได้ ขาดความรู้และความเข้าใจในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร และขาดความกระตือรือร้น

ด้านคณะกรรมการดำเนินการ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์สหกรณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ ไม่เข้าใจบทบาท สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง ยังขาดการศึกษาถึงระเบียบ ข้อบังคับ และงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดการทำงานเป็นทีม วิสัยทัศน์ยังไม่กว้างไกล ไม่ค่อยมีความคิดริเริ่ม ไม่มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ชัดเจน และไม่ค่อยมีการตรวจสอบและควบคุม การดำเนินงานของฝ่ายจัดการ

ด้านฝ่ายจัดการ ฝ่ายจัดการขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในงานสหกรณ์และการดำเนินธุรกิจ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองมีน้อย ความคิดริเริ่ม และวิสัยทัศน์ยังไม่กว้างไกล ขาดความกระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงพัฒนาการดำเนินธุรกิจ และการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์ การทำงานเป็นทีมมีน้อย

ด้านองค์กรสหกรณ์ ดังนี้

- สหกรณ์ขาดข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก เช่น การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน การว่างงาน สินทรัพย์ หนี้สิน ของสมาชิก ระบบการปลูกพืช รายได้เฉลี่ย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือน ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ทั้งด้านเงินทุน การผลิต การตลาด และราคาผลิตผล
- สหกรณ์ดำเนินธุรกิจไม่ครบวงจร คือต้องประสานกันทุกธุรกิจในสหกรณ์ ให้สามารถเอื้อประโยชน์ธุรกิจระหว่างกัน ทั้งธุรกิจสินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลิตผล
- การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจหรือการให้บริการแก่สมาชิกยังไม่มีพอ เช่น บริการที่ล่าช้า
- ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และโครงการส่งเสริมอาชีพทั้งภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรยังมีน้อย
- สหกรณ์มีเงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระ และดอกเบี้ยค้างมาก ซึ่งอาจเนื่องมาจากตั้งแต่ขั้นตอนการพิจารณาให้เงินกู้ การอนุมัติเงินกู้ การแนะนำติดตามการใช้เงินกู้ และการส่งชำระหนี้
- สหกรณ์ไม่มีการจัดชั้นสมาชิก เพื่อให้ทราบว่ามีสมาชิกชั้นเยี่ยม ชั้นดี ชั้นปานกลาง หรือชั้นที่จะต้องปรับปรุงอย่างไร เพื่อไว้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดสิทธิพิเศษให้กับสมาชิกแต่ละชั้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์
- การติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ และข่าวสารข้อมูล ระหว่างฝ่ายจัดการ ถึงคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการถึงกลุ่มสมาชิก และจากกลุ่มสมาชิกถึงสมาชิก มีความบกพร่องทำให้ไม่สามารถที่จะติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพได้ และการติดต่อของสหกรณ์กับหน่วยงานต่าง ๆ กับสาธารณชนยังกระทำไม่มากนัก
- สหกรณ์ยังให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาอบรมแก่ฝ่ายจัดการ คณะกรรมการดำเนินการ และสมาชิกน้อย เกี่ยวกับด้านความรู้ความเข้าใจ อุดมการณ์ หลักและวิถีการสหกรณ์ การช่วยเหลือตนเอง การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ การบริหารกลุ่มสมาชิกให้เข้มแข็ง การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการในธุรกิจสหกรณ์

ดังนั้นแนวทางที่จะพัฒนาให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จในธุรกิจได้นั้นจะต้องเริ่มพัฒนาที่บุคคล 3 ฝ่าย ของสหกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพ โดยสหกรณ์ โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ควรดำเนินการดังนี้

1. สหกรณ์ควรจัดให้มีการฝึกอบรมสมาชิกเข้าใหม่ และให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกเก่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ และสิทธิหน้าที่ของสมาชิกที่พึงมีต่อสหกรณ์ และควรเน้นถึงความสำคัญของการเป็นเจ้าของสหกรณ์ และเป็นผู้ให้บริการสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยวิธีสหกรณ์

2. สหกรณ์ควรประสานงานกับศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ เพื่อจัดฝึกอบรมให้แก่คณะกรรมการดำเนินการ เช่น หลักสูตรเกี่ยวกับข้อบังคับ ระเบียบ อุดมการณ์สหกรณ์ หลักและวิธีการสหกรณ์ การกำหนดนโยบาย และการวางแผนงาน รวมถึงอำนาจสิทธิหน้าที่ที่มีต่องานสหกรณ์ และเพื่อจัดฝึกอบรมให้แก่ฝ่ายจัดการ เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในงานสหกรณ์ การดำเนินธุรกิจ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ การทำงานประสานงานกันเป็นหมู่คณะ การประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ และระหว่างสมาชิกสหกรณ์

เมื่อบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายของสหกรณ์มีความรู้ความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายร่วมกัน รู้สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองแล้ว สหกรณ์ โดยคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ควรที่จะร่วมกันเพื่อ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ หรือตั้งเป้าหมายไว้ให้สมาชิกมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับสหกรณ์ เป็นส่วนใหญ่ให้ได้ และเพื่อปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้สูงขึ้น โดยการเพิ่มรายได้ทั้งหมดทั้งภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรแก่สมาชิก

2. คณะกรรมการควรกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์ ให้บริการที่ดีที่สุดแก่สมาชิก และเน้นการทำธุรกิจที่ครบวงจร

3. ควรกำหนดแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ โดยกำหนดเป็นแผนระยะสั้น (เวลา 1 – 3 ปี) และกำหนดแผนระยะปานกลาง (เวลา 3 – 5 ปี) ดังนี้
แผนระยะสั้น

1) คณะกรรมการและฝ่ายจัดการจะต้องออกเยี่ยมเยียน พบปะสมาชิกทุกกลุ่ม เพื่อสอบถามถึงปัญหา และความต้องการของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม และประมวลเป็นภาพรวมของสหกรณ์

2) รีบเร่งทำการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิก ตามลำดับความสำคัญของปัญหาให้บังเกิดผลโดยเร็ว และการจัดบริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของสมาชิก ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการมีความตั้งใจและจริงใจที่จะช่วยเหลือสมาชิก เพื่อเป็นการเรียกความศรัทธาจากสมาชิกให้กลับคืนมาโดยเร็ว

3) สหกรณ์ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ รายจ่าย สินทรัพย์ หนี้สิน แหล่งที่มาของรายได้ของสมาชิกรายบุคคลและค่าเฉลี่ยของกลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนา

แผนระยะปานกลาง

1) สหกรณ์ควรหาช่องทางหรือแสวงหาโครงการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ทั้งทางด้านเกษตร และอาชีพนอกภาคการเกษตรต่าง ๆ โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ การเกษตรแผนใหม่ การดำเนินงานในไร่นาขนาดเล็ก การเกษตรแบบผสมผสาน การผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละท้องถิ่น และควรหาอาชีพเสริมต่าง ๆ ให้กับสมาชิกที่มีความสนใจ

2) ทำการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ของสหกรณ์ที่ส่งเสริมอยู่ให้สมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึงโดยผ่านประธานกลุ่มและกระทำอย่างต่อเนื่อง

3) สหกรณ์ควรส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มผู้ผลิตตามความสนใจและสมัครใจ กลุ่มละประมาณ 5 - 10 คน เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ อาจมีการผลิตไม่เหมือนกัน เช่น กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มปลูกถั่วเหลือง

4) จัดหาวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาให้การอบรมแก่สมาชิก ตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งเชิญเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ มาบรรยาย (Farmer Trains & Farmer Technique) จัดทัศนศึกษาและดูงานในแต่ละกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้นำความคิดไปปรับใช้ในการดำเนินงานและพัฒนาของกลุ่มของตน

5) ให้การศึกษาอบรมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Training) แก่สมาชิกที่เป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในทุกขั้นตอน ให้มีความเท่าเทียมกัน เพื่อสร้างขบวนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิต และในกลุ่มควรมีผู้นำกลุ่มผู้ผลิตเพื่อคอยติดต่อประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีเลขานุการกลุ่มเพื่อช่วยเหลือผู้นำกลุ่มโดยเลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มควรจะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นผู้นำกลุ่ม เวลาของการเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่ม และทั้งนี้ไม่ควร

เกิน 2 ปี เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ และเพิ่มพูนทักษะของการเป็นผู้นำที่ดี อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาผู้นำในสหกรณ์ในภายต่อไป

6. จัดทำแผนการผลิตของพืชและสัตว์ที่สมาชิกกลุ่มเลือก ตามความสนใจของสมาชิก

7. ให้สินเชื่อ ปัจจัยการผลิตและการตลาด ตลอดจนทรัพยากรจากภายนอกตามแผนการผลิตของกลุ่ม โดยสหกรณ์ควรตระหนักและช่วยเหลือในการจัดหาสิ่งเหล่านี้มาจำหน่าย และ/หรือบริการแก่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตโดยให้ได้ทั้ง ปริมาณ คุณภาพ และ ระยะเวลา ที่กลุ่มคนต้องการ การจัดการแผนธุรกิจของกลุ่มผู้ผลิตจึงจะประสบความสำเร็จซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้สูงขึ้น การส่งชำระหนี้สินให้แก่สหกรณ์ก็ควรจะต้องดีขึ้นตาม

8. จัดจ้างพนักงานเกษตร เพื่อให้คำแนะนำส่งเสริมการผลิตของสหกรณ์

9. สหกรณ์ควรมีการจัดแบ่งชั้นสมาชิกเพื่อให้ทราบว่า สหกรณ์มีสมาชิกชั้นดีเยี่ยม ชั้นดี ชั้นปานกลาง หรือ ชั้นที่ต้องปรับปรุงว่าแต่ละชั้นมีจำนวนเท่าไร เพื่อจะได้นำไปเป็นข้อมูลพิจารณาวางแผนการให้สินเชื่อหรือให้บริการอื่น ๆ เช่น อาจให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิกชั้นดีเยี่ยม และชั้นดีได้กู้ยืมเงินได้ก่อน หรือได้วงเงินกู้ที่สูงขึ้นกว่าคนอื่น เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกแข่งขันกันกระทำความดีให้มากยิ่งขึ้น

10. ทางด้านการตลาดและราคาผลผลิตที่สมาชิกประสบอยู่คือ ทำการผลิตแล้วไม่มีที่จำหน่าย และจำหน่ายได้ในราคาต่ำ สหกรณ์ควรส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจให้ครบวงจร เช่น มีการวางแผนการผลิตให้สมาชิกมีผลผลิตออกสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปี โดยร่วมกับภาคเอกชน มีการประกันราคาผลผลิต และควรมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราคาผลผลิตในท้องที่ เช่น ราคาขายที่ไร่นา ราคาขายส่ง เป็นรายสัปดาห์และรายเดือน เพื่อให้ประกอบการวางแผนส่งเสริมการผลิต

11. สหกรณ์ควรสนับสนุนกลุ่มสตรีและเยาวชนสหกรณ์ โดยหาช่องทางส่งเสริมอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลผลิตผล การทำดอกไม้ การทำกระดาษสา การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวสมาชิก

12. จัดทำโครงการนำร่อง (Pilot Project) โดยการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มที่มีความพร้อมสูง มีประธานกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ กระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม อยากเห็นความเปลี่ยนแปลงของตนเองและกลุ่มไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อสหกรณ์สามารถพัฒนาผู้นำร่องให้สามารถเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางเศรษฐกิจและกิจกรรมสังคม เพื่อประโยชน์ของตนเองและกลุ่มได้แล้ว จึงขยายผลต่อไปในกลุ่มอื่น ๆ ภายใน

สหกรณ์เพื่อให้ทุกกลุ่มในสหกรณ์เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง

13. สหกรณ์ควรนำคณะกรรมการ ประธานกลุ่ม สมาชิกชั้นนำ และฝ่ายจัดการ ไปศึกษาดูงานในสหกรณ์การเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Further Study)

การศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ปีทางบัญชี 2542 ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งแนวทางการพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ ในธุรกิจต่าง ๆ ดังนี้ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล การส่งเสริมอาชีพและการให้การศึกษาอบรม ผลการวิจัยจึงไม่อาจอธิบายภาพรวมของสหกรณ์ทั้งหมดได้ สมควรที่ได้มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิก การจัดทำข้อมูลของสมาชิก เช่น อายุ การประกอบอาชีพ พื้นที่ทำกิน ให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาถึงสาเหตุอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ เช่น การบริหารจัดการของสหกรณ์ ปัจจัยทางด้านวัสดุอุปกรณ์ของสหกรณ์

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2521. ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้สหกรณ์การเกษตรสูงเนิน
จำกัด ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ. กองวิชาการ, กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- _____. 2532. คู่มือการสอนวิชาการสหกรณ์ในโรงเรียน. กองวิชาการ,
กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- _____. 2536. ผลการวิจัยเรื่อง ลู่ทางการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร
ศึกษาเฉพาะการเกษตรด้านขุนทด จำกัด. กองวิชาการ, กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กฤษณะ มาเทียน และ จเรย์ สนประเทศ. 2542. คำบรรยายวิชาการบริหารจัดการองค์การธุรกิจ
สหกรณ์ สำหรับฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ. ศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ที่ 5, กรมส่งเสริม
สหกรณ์. (อัดสำเนา)
- จิตติพร ไชยมัน. 2526. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของสหกรณ์
การเกษตรวารินชำราบ จำกัด จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดารณี เชนฮอลล์. 2528. "ธนกิจและการบัญชีเพื่อการจัดการสหกรณ์". เอกสารการสอน
ชุดวิชาการวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมมาธิราช.
- นำชัย ทนุผล. 2531. วิธีเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบัน
เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บรรพต ฉายแสงเดือน. 2533. แนวทางพัฒนาธุรกิจสหกรณ์การเกษตรกำแพงแสน จำกัด.
กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประคอง กรรณสูตร. 2542. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ เศวตนันท์. 2538. เศรษฐศาสตร์สหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจสำคัญ ของอำเภอสอง

สภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจสำคัญ ของอำเภอสอง

1.1 สภาพทั่วไป

1.1.1 ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอสองตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดแพร่ ห่างจากจังหวัดแพร่ 49 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 603 กิโลเมตร อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 600 ฟุต

1.1.2 เนื้อที่

อำเภอสอง มีเนื้อที่ประมาณ 1,590 ตารางกิโลเมตร หรือ 993,750 ไร่ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดของจังหวัดแพร่

1.1.3 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอดอกคำใต้ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และ
อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดกับอำเภอหนองม่วงไข่ และอำเภอลอง จังหวัดแพร่

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภองาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

1.1.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ราบสำหรับการเกษตรและอยู่อาศัยคิดเป็นร้อยละ 20 มีแม่น้ำสำคัญ 2 สายไหลผ่านคือ แม่น้ำยมไหลผ่านทุกตำบลในเขตอำเภอสอง ความยาวประมาณ 40 กิโลเมตร

1.1.5 พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่อำเภอสองมีประมาณ 1,590 ตารางกิโลเมตร หรือ 993,750 ไร่แบ่งเป็น

(1) พื้นที่การเกษตร จำนวน 139,278 ไร่ หรือ ร้อยละ 14.01 ของพื้นที่ทั้งหมด
แยกเป็น

- พื้นที่นา จำนวน 31,278 ไร่ หรือร้อยละ 22.46 ของพื้นที่การเกษตร
- พื้นที่ทำสวน จำนวน 25,547 ไร่ หรือร้อยละ 18.34 ของพื้นที่การเกษตร
- พื้นที่ทำไร่ จำนวน 82,253 ไร่ หรือร้อยละ 59.06 ของพื้นที่การเกษตร
- ทุ่งหญ้าสาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์ จำนวน 200 ไร่ หรือร้อยละ 0.14 ของพื้นที่การเกษตร

(2) พื้นที่ที่เป็นป่าไม้ จำนวน 760,500 ไร่ หรือร้อยละ 76.53 ของพื้นที่ทั้งหมด
นอกจากนั้นเป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ จำนวน 93,972 ไร่ หรือร้อยละ 9.46 ของพื้นที่ทั้งหมด

(3) การถือครองที่ดินอำเภอสอง การออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎร มีรายละเอียดดังนี้

- โฉนดที่ดินจำนวน 19,928 แปลง
- หนังสือรับรองการทำประโยชน์
  - น.ส.3ก. จำนวน 9,769 แปลง
  - น.ส.3 จำนวน 1,922 แปลง
- หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) จำนวน 135 แปลง
ที่มา - สำนักงานที่ดินจังหวัดแพร่ สาขาสอง

1.1.6 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของอำเภอสอง ประกอบด้วยฤดูกาลต่างๆ 3 ฤดู ได้แก่
ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ประมาณ 4 เดือน
ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน ประมาณ 4 เดือน
ฤดูหนาว ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม ประมาณ 4 เดือน
อุณหภูมิ ประมาณ 40.5 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 12.5 องศาเซลเซียส
เฉลี่ย 25.6 องศาเซลเซียส

1.1.7 การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2475 เป็น ตำบล หมู่บ้าน
อำเภอสอง แบ่งเขตการปกครอง 8 ตำบล 81 หมู่บ้าน ดังนี้

ตำบลบ้านกลาง	12	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	70	ตารางกิโลเมตร
ตำบลบ้านหนอง	11	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	106	ตารางกิโลเมตร
ตำบลเตาปูน	12	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	348	ตารางกิโลเมตร
ตำบลแดนชุมพล	4	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	20	ตารางกิโลเมตร
ตำบลห้วยหม้าย	16	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	175	ตารางกิโลเมตร
ตำบลหัวเมือง	13	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	49	ตารางกิโลเมตร
ตำบลสะเอียบ	8	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	790	ตารางกิโลเมตร
ตำบลทุ่งน้ำว	5	หมู่บ้าน	มีพื้นที่	332	ตารางกิโลเมตร

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1.2.1 การเกษตรกรรม

อำเภอสองมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 136,050 ไร่ สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ
แยกได้ดังนี้

ที่	พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่/ปี)	จำนวนครัวเรือนที่ปลูก
1	ข้าวนาปี	31,278	650	31,278
2	ข้าวโพด	20,565	700	20,655
3	มะขามหวาน	250	140	110
4	มะม่วง	855	250	855
5	อ้อยโรงงาน	3,620	8,000	3,620
6	ถั่วเหลือง	4,880	210	4,268
7	ลำไย	13,909	200	13,909
8	ถั่วลิสง	8,401	170	8,401
9	ถั่วเขียว	2,232	500	2,232

ที่มา - สำนักงานเกษตรอำเภอสอง

1.2.2 การปศุสัตว์

ข้อมูลจำนวนสัตว์

สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน (ตัว)
โค	6,358
กระบือ	554
สุกร	5,730
เป็ด	1,786
ไก่	183,548
ห่าน	26
ช้าง	15
ม้า	147

ที่มา - สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสอง

1.2.3 การอุตสาหกรรม

มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและการประกอบการจำนวน 29 แห่ง
ดังนี้

ที่ตั้ง	จำนวนโรงงาน (แห่ง)
บ้านหนอง	11 แห่ง
บ้านกลาง	6 แห่ง
เตาปูน	6 แห่ง
แดนชุมพล	3 แห่ง
ห้วยหม้าย	2 แห่ง
หัวเมือง	1 แห่ง

ที่มา - สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน

1.2.4 การพาณิชย์

มีสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 6 แห่ง

- มีธนาคาร จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงศรีอยุธยา,
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

- มีสหกรณ์ จำนวน 6 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำฝายยางแม่ยม จำกัด สหกรณ์ผู้ใช้น้ำอ่างแม่สอง จำกัด
- สหกรณ์แปรรูปผลิตผลการเกษตรสอง จำกัด สหกรณ์หมู่บ้านวิชาการเกษตร
- สอง จำกัด และสหกรณ์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์ไม้สอง จำกัด

1.2.5 การบริการ

- โรงแรม จำนวน 3 แห่ง
- สถานบริการและเริงรมย์ จำนวน 5 แห่ง

1.2.6 การท่องเที่ยว

1. วัดธาตุพระล่อ	2. อุทยานแห่งชาติแม่ยม
3. หลุ่มดั่ง	4. อ่างเก็บน้ำแม่สอง
5. เกาะแมลงปอ	6. ศาลเจ้าแม่นางสิบสอง
7. ถ้ำผาผีผาน้อง	8. ถ้ำลอดถ้ำหลวง
9. ถ้ำผาแงแดง	10. น้ำตกตาดหมอก
11. ฝายแม่ยม	12. หน่วยปรับปรุงต้นน้ำแม่ยม
13. อ่างเก็บน้ำห้วยวัง	14. อ่างเก็บน้ำห้วยจันทร์
15. วัดพระธาตุหนองจันทร์ ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยหม้าย	16. พิพิธภัณฑ์เงินตราสยาม

ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ที่สำคัญคือ

1. การทำกระดาษสา
2. การทอผ้า
3. การจักสาน
4. ศิลปการปั้นมังกรจากขี้เถ้า

1.4 การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด

- 1.ทางหลวงแผ่นดิน สายอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ถึงอำเภองาว จังหวัดลำปาง ระยะทาง 52 กิโลเมตร
- 2.ทางหลวงแผ่นดิน สายอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ถึงอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ระยะทาง 55 กิโลเมตร

1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.5.1 ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินมีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชหลายชนิด โดยพื้นที่ราบลุ่มน้ำเหมาะสมสำหรับปลูก ข้าว ถั่วเหลือง ไม้ยาสูบ พื้นที่ราบเชิงเขาเหมาะสมสำหรับปลูกไม้ผล และพืชไร่

1.5.2 ทรัพยากรน้ำ

อำเภอสอง มีพื้นที่ลำห้วย หนอง คลอง บึง รวมประมาณ 12,000 ไร่ หรือร้อยละ ของพื้นที่ทั้งหมด

มีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำยม และลำน้ำแม่สอง นอกจากนั้นยังมีแหล่งน้ำอื่น ๆ คือ

1. ลำน้ำห้วยแม่ใส	8. ลำน้ำห้วยแม่แรม
2. ลำน้ำแม่เต็น	9. ฝ่ายแม่ยม
3. ลำน้ำแม่สะกิน	10. ฝ่ายน้ำล้นทุ่งไผ่
4. ฝ่ายห้วยจันทร์	11. อ่างเก็บน้ำห้วยจันทร์
5. ลำน้ำแม่ปู้	12. อ่างเก็บน้ำห้วยเปี๊ยะ
6. ลำน้ำห้วยกาหลง	13. อ่างเก็บน้ำห้วยวัง
7. ลำน้ำห้วยเคียน	

1.5.3 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในเขต อำเภอสองจำนวน 760,500 ไร่ หรือร้อยละ 76.52 ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง คือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวง เนื้อที่ 60,625 ไร่ และอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง คืออุทยานแห่งชาติแม่ยม มีเนื้อที่ 284,218 ไร่ และเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมประมาณ 114,000 ไร่

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ข

ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกรและครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

MAHACHULABHONGSA
UNIVERSITY

ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร และครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ตำบล	จำนวนครัวเรือน	ครัวเรือนเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกร	ลูกค้า ธ.ก.ส	ครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง	จำนวนครัวเรือนที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด	
บ้านหูน	2,296	1,573	233	1,142	660	913	58.04
บ้านกลาง	2,681	1,994	1860	1,182	480	1,514	75.93
ทุ่งน้ำว	983	887	-	586	380	507	57.16
แดนชุมพล	661	639	-	625	289	350	54.77
ห้วยหม้าย	2,303	2,120	220	1,608	685	1,435	67.69
เตาปูน	1,730	1,247	40	813	261	986	79.07
สะเดียบ	1,589	1,431	141	683	181	1,250	87.35
หัวเมือง	1,763	1,748	323	834	519	1,229	70.31
รวม	14,006	11,639	2,817	7,473	3,455	8,184	

ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอสอง
 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาสอง จำกัด
 สำนักงานสหกรณ์การเกษตรเมืองสอง จำกัด

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเฉลิมพร วงศ์จักร์
วัน เดือน ปีเกิด	5 ธันวาคม 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านศรีดอนมูล จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2526 - มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2529 - ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย พ.ศ. 2532 - ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2536 - ปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2536
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่สถิติ 1 แขวงทางแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2538 - นักวิชาการสหกรณ์ 3 สำนักงานสหกรณ์อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พ.ศ. 2540 - นักวิชาการสหกรณ์ 4 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแพร่ พ.ศ. 2544